

Parkanon Joulu

1979

Parkanon Joulun avustajakilpailu

Kotiseutuaiheisen julkaisuaineiston saamiseksi Parkanon Joulu julistaa lukijoilleen ja kaikille avustajakilpailun. Kysymykseen voivat tulla:

1. Valmiit suorasanaiset KIRJOITUKSET ja RUNOT.
2. Kotiseutuaiheiset mustavalkoiset VALOKUVAT, vanhat sekä äskettäin otetut.
3. Lehden sisältöä ja kehittämistä koskevat IDEAT ja EHDOTUKSET.

Kilpailuvastaukset tulee lähettää 28. 2. 1980 mennessä osoitteella Kaupunginkirjasto, 39700 Parkano.

Kussakin sarjassa jaetaan kolme rahapalkintoa ja lehdessä käytävistä aiheista maksetaan 10 markan julkaisupalkkio.

Kilpailun tuomaristo on lehden toimituskunta.

Parkanon Joulu

Joulutervehdys
Parkanosta

.....

.....

.....

Parkanon Joulu

NUMERO 8

JULKAISIJA

Parkanon Nuorisoseura

TOIMITUS

Anja Markkola
Salme Törmä
Ritva Kuivanen
Erkki Kemppi
Arvi A. Koivisto
Heikki Pentti

päätoim.
kansi

Ilmoitushankinnan ja lehden
myynnin on hoitanut erillinen
toimikunta

LUKIJALLE

Parkanon Joulu ilmestyy tänä vuonna kahdeksannen ker-
ran. Esiintulo tapahtuu edel-
leen Parkanon Joulu nimisenä,
vaikka nimenmuutoksesta on
taitettu peistä puolesta ja vas-
taan.

Miksi olisi tarpeen muuttaa
hyväksi havaittua nimeä? Leh-
den ilmestyessä eletään vahvas-
ti joulun tunnelmissa, vaikka
julkaisun sisältö ei ehkä kovin
jouluinen olekaan. On kuiten-
kin monia, joille lehti tulles-
saan tuo joulun, kotiseudun jou-
lun. Olisikohan oikein ja koh-
tuullista muuttaa ehkä lehden
sisältöä jouluisemmaksi.

Tänä lapsen vuonna on leh-
den toimituskunta halunnut
tuoda lehden myöskin vähän lä-

hemmäksi lasten maailmaa. Jul-
kaisemme lasten kirjoituksia ja
piirroksia lapsen vuonna. Tä-
män tapainen lehti ei ole mi-
tenkään kovin hyvä tapa lasten
piirrosten julkaisemiseen. Vä-
rejäähän ei tässä voida käyttää
siten kuin niitä lasten piirroksis-
sa esiintyy. Halusimme kui-
tenkin laajentaa lehden sisäl-
töä tähänkin suuntaan.

Lehden tavoitteeksi on joskus
mainittu parkanolaisuuden
esiintuominen ja vaaliminen.
Mitä se parkanolaisuus sitten
on, on kuitenkin vielä määrit-
telemättä. Sen selvittämisessä
asetettiin suuria toiveita jokin
aika sitten perustetun Parkano-
Seuran työhön. Seuran toimin-
ta ei kuitenkaan ole lähtenyt

liikkeelle niin hyvin kuin alku-
jaan toivottiin. Onko niin, että
yhdistysten luvatussa maassa
yhdistyksiä on niin paljon, et-
tei niistä monikaan jaksa kas-
vaa ja kehittyä tehtäviensä mu-
kana.

Toivoa kuitenkin sopii, että
Parkano-Seuran toiminta vil-
kastuisi ja että se voisi toimia
kokoavana voimana kotiseudun
perinteiden ja omaleimaisuuden
vaalimisessa.

Parkanon Joulun toimitus-
kunta tahtoo lehden välityksel-
lä toivottaa kaikille parkano-
laisille rauhaa joulua ja on-
nellista ja turvattua tulevai-
suutta.

ANJA MARKKOLA

SANA JOULUKSI

PIMEYS KATOA

Pimeys katoaa ja totinen valkeus jo loistaa. 1 Joh. 2:8.

Jouluyönä v. 1939 klo 2 saavuvin työpaikalleni Ambomaalle, nykyiseen Namibiaan. Noin 300 km:n matka lähimmältä rautatieasemalta oli kestänyt pari viikkoa, sillä tiettömät savanni- ja Etoshan suolajärvialueet olivat sadeajan tulvasien takia erittäin vaikeakulkuisia. Mutta näky, joka lähetysasemalle päästyäni avautui avautui eteeni, korvasi matkan vaivat. Tropiikin pimeätä yötä valaisivat lukemattomat leiritulet Oniipan kirkkoaukean ympärillä. Seudun asukkaat olivat jo illalla tulleet paikalle päästäkseen sisään klo 5

alkavaan jumalanpalvelukseen, valon juhlaan, kuten he sitä nimittivät. He olivat leiriytyneet pieniin ryhmiin vähäisten leiritulien tai myrskylyhtyjen ympärille. Sieltä kuului puheensorinaa, mutta ennen kaikkea virsien ja laulujen sanoja ja säveliä. Näin valmistauduttiin ottamaan vastaan joulun suuri ilosanoma.

Tämä sama jouluyön "näytelmä" avautui sitten eteeni niinä yli kymmenenä vuotena, joina sain olla mukana amboalaisessa joulukirkossa. Nuo pienet leiritulet, jotka valaisivat tropiikin yön pimeyttä, antoivat aivan kuin konkreettisen osoituksen siitä, miten myös Afrikan sydämessä pakanuuden kahleissa eläneitten

keskuudessa pimeys oli alkanut hälvetä ja tosi valo jo loistaa. Joulun suuri ilosanoma Jeesuksen, maailman Vapahtajan, syntymästä oli saanut tuoda uuden elämän ainaisen pelon vallassa oleville. Oli löydetty tie Kristuksen seurakunnan yhteyteen, sen jumalanpalveluksiin ja sanan ja sakramenttien ääreen. En koskaan, en ainoatakaan edes aivan tavallisena sunnuntaina ollut kirkossa, jossa olisi ollut tyhjiä paikkoja. Savilattialla vierieressä istuen, penkkejä kun ei tuolloin vielä kirkossa ollut, kuunneltiin Raamatun sanomaa ja ennen kaikkea veisattiin joko yhteisesti tai pieninä kuororyhminä.

Afrikan joulut opettivat minulle sen, ettei oikea joulu ole riippuvainen ulkoisista olosuhteista. Ei jouluna tarvita lunta, ei lahjojen runsautta eikä edes omien rakkaitten perheenjäsenten läsnäoloa. Tarvitaan ennen kaikkea hiljaisuutta ja odottavaa mieltä. Ihminen on kaikkialla sama, sama sydämen syvyydessä pelon, epävarmuuden ja pimeyden vallassa oleva vanki, joka kaipaa ja tarvitsee turvallisuutta, vapautusta ja rakkautta, vaikka tätä ei aina rohjeta myöntää edes omalle itselle. Kaikkialla on enemmän kuin aavistammekaan lähimmäisiä, kaikenikäisiä, jotka odottavat ja tarvitsevat jotain ratkaisevan uutta elä-

"Kotikirkkoni" Ambomaalla.

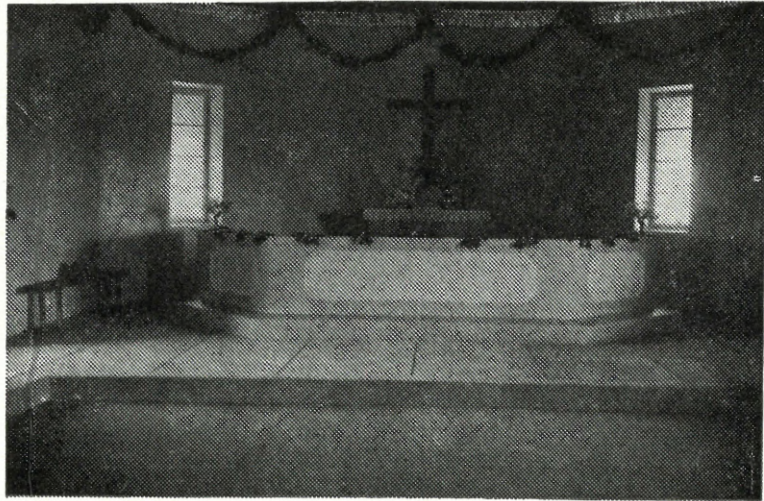
määnsä, jotta yleensä jaksaisivat elää ja suorittaa jokapäiväiset tehtävänsä. Meitä ei vaivaa vain taloudellinen lama, vaan vielä enemmän henkinen ja hengellinen, josta ei näy ulospääsyä.

Jo Vanhan testamentin ajan ihmisille profeetat tarjosivat lohtua ja toivoa: "Kansa, joka pimeydessä vaeltaa, näkee suuren valkeuden, jotka kuoleman varjon maassa asuvat, niille loistaa valkeus." Jes. 9:1. Vuosituhansien aikana miljoonat ihmiset ovat saaneet kokea todeksi nämä sanat. Jos tämän joulun aikana me monenlaisten taakkojen ja pelkojen alaisina hiljennymme ottamaan vastaan joulun ilosanoman "Älkää peljätkö, sillä teille on syntynyt Vapahtaja", niin saamme kukin omalla kohdallamme kokea ihmeen: Minulle, juuri minulle, on syntynyt Vapahtaja. Mutta tämä ihme on todellinen ja täydellinen vasta silloin, kun seimen takaa näemme Golgatan ristin kärsivän Vapahtajan ja tyhjän haudan ylösnousseen Herran.

Vasta silloin pimeys katoaa ja sen mukana myös pelko ja toivottomuus. Jonkun kohdalla tämä pimeyden hälveminen tapahtuu vähitellen aivan kuin päivän valkeneminen aina täyteen päivään asti. Mutta kenenkään ei tarvitse jäädä lopullisesti pimeyteen. Teille ON syntynyt Vapahtaja. Emme elä enää lupausten varassa, vaan aikoja sitten tapahtuneesta

tosiasiasta, joka kuitenkin on aina yhtä uusi ja ihmeellinen.

Kun sytyttemme joulukynttilöitämme, muistakaamme, että joulun ilosanoma on tarkoitettu kaikelle kansalle aina maailman ääriin asti. Kun Beethemin kedon paimenet olivat löytäneet Vapahtajansa, he kiittäen ja ylistäen palasivat arjen tehtäviinsä ja kertoivat kokemastaan kaikille. Teemmekö me näin?

Kotikirkkoni alttari.

MATTI TUOMISAARI

NÄIN TOIMII KAUPUNGINHALLITUS

Kuntalaisilla ei useinkaan ole riittävästi tietoa oman kunnan kunnallisasioiden hoidosta. Koska viime vuosina olen saanut olla läheltä seuraamassa Parkanon kaupungin asioiden hoitoa kaupunginhallituksessa, olen kunnallistietouden lisäämiseksi valinnut kirjoitukseni aiheeksi kaupunginhallituksen työskentelyn.

Nykyisessä uusitussa kunnallislaissa, joka tuli voimaan 1. 1. 1977, kaikki kunnat ovat säännöksiltään samanlaisia. Oikeus kaupunkinimen käyttöön lähinnä historiallisista syistä jäi kaupunkikunnille ja kauppaloille, jotka niin halusivat. Aiheellista olisi kertoa myös kaupunginvaltuuston toiminnasta; valtuusto käyttää kunnassa

korkeinta valtaa, sekä lautakuntien ja toimikuntien työskentelystä, joissa valmistava asioiden käsittely tapahtuu. Myös kunnanviraston toiminta vaatisi oman lukunsa. Palstaila ei kuitenkaan salli kovin laajaa asioiden pohtimista, joten yritän kertoa pääasioista kaupunginhallituksen toiminnasta.

PARKANON KAUPUNGINHALLITUS 1977-1978. Henkilöt oikealta: Kaup.johtaja Väinö Toivanen, valtuuston puheenjohtaja Viljo Talonen, kaupunginsihteeri Tapio Suominen, jäsen Martti Viitanen, jäsen Asseri Kuivanen, jäsen Kalevi Kalliokoski, jäsen Matti Tuomisaari, jäsen Pentti Viitala, hallituksen puheenjohtaja Erkki Laatu, jäsen Väinö Järvenpää (näkyv. osittain), jäsen Risto Keskinen, valtuuston varapuheenjohtaja Matti Salo, valt. II varapuh.joht. Pekka Paatero.

KAUPUNGINHALLITUKSEN KOKOONPANO JA TOIMIKAUSI

Parkanon kaupungissa on yhdeksän kaupunginhallituksen jäsentä ja saman verran henkilökohtaisia varajäseniä. Kaupunginvaltuusto valitsee jäsenet kahden vuoden toimikaudeksi, joka alkaa tai päättyy valtuutettujen toimikauden vaihtuessa. Valtuusto valitsee kaupunginhallituksen jäsenistä hallituksen puheenjohtajan sekä 1 — 2 varapuheenjohtajaa. Kaupunginhallituksen tulee vastata poliittisilta voimasuhteiltaan mahdollisimman tarkoin vaaleilla valittua kaupunginvaltuustoa.

KAUPUNGINHALLITUS JOHTAA KAUPUNGIN HALLINTOA

Kaupunginhallituksen on valmisteltava kaupunginvaltuuston käsiteltävät asiat.

Kaupunginhallituksen on myös huolehdittava valtuuston päätösten täytäntöönpanemisesta.

Kaupunginhallitus valvoo kaupungin etua, edustaa kaupunkimukset ja muut oikeustoimet, jollei ohje- tai johtosäännöissä ole toisin määrätty.

Kaupunginjohtajalla on oikeus käyttää puhevaltaa kaupunginhallituksen puolesta. Hän myös johtaa kaupunginhallintoa kaupunginhallituksen alaisena. Kaupunginjohtaja osallistuu kaupunginhallituksen kokouksiin esittelijänä ja hänellä on niissä puheoikeus. Kokouksissa pitää pöytäkirjaa kaupunginsihteeri.

KAUPUNGINVALTUUSTON PÄÄTÖSTEN LAILLISUUSVALVONTA

Jos kaupunginhallitus katsoo, että kaupunginvaltuuston päätös on tehty virheellisessä järjestyksessä tai menee valtuuston toimivaltaa ulommaksi

taikka muuten on lainvastainen, kaupunginhallitus jättää päätöksen täytäntöönpanematta ja syyn tähän ilmoittaen viipymättä saat- taa asia valtuuston uudelleen käsiteltäväksi. Jos valtuusto pysyy päätöksessään, asian ratkaisee lääninhallitus.

JAOSTOT

Kaupunginhallituksessa voi sen johtosäännön nojalla olla jaostoja kaupunginhallitukselle kuuluvien asioiden valmistelua ja muiden tehtävien suorittamista varten. Jaoston muuna jäsenenä kuin puheenjohtajana voi olla myös kaupunginhallituksen varajäsen.

TOIMIKUNNAT

Kaupunginhallitus voi tilapäisten tai pysyväisluonteistenkin tehtävien suorittamista varten asettaa toimikuntia, ei kuitenkaan pitemmäksi ajaksi kuin kaupunginhallituksen

toimikaudeksi. Toimikunnille voidaan siirtää ratkaisuvalltaa-kin eräissä kunnanhallitukselle kuuluvissa vähemmän tärkeissä asioissa. Toimivallan siirtämisestä on kunnallislais-
sa omat määräyksensä.

ASIAN SIRTÄMINEN KAUPUNGINHALLITUK- SEN KÄSITELTÄVÄKSI

Kaupunginhallitus tai sen puheenjohtaja voi siirtää lautakunnan tai johtokunnan päättämisen asian kaupunginhallituksen käsiteltäväksi. Hallitus voi tällöin kumota päätöksen tai muuttaa sitä taikka palauttaa asian uudelleen käsiteltäväksi.

KOKOONTUMINEN

Parkanon kaupunginhallitus kokoontuu kerran viikossa, maanantaisin. Tarvittaessa se kokoontuu myös silloin, kun puheenjohtaja katsoo sen tarpeelliseksi, tai enemmistö kaupunginhallituksen jäsenistä on tehnyt hänelle esityksen kokouksen pitämisestä. Kaupunginhallituksen kokouksesta ilmoitetaan myös

valtuuston puheenjohtajille, joilla on oikeus olla saapuvilla ja ottaa osaa keskusteluun.

KAUPUNGINHALLITUK- SEN TYÖPÄIVÄ

Kaupunginhallituksen työmäärä ja tehtäväkenttä on laajentunut moninkertaiseksi viimeisten vuosien ja vuosikymmenien aikana. Muistuu mieleeni -60 luku, ollessani silloin kunnanhallituksen varamiehenä ja usein kokouksissa mukana, että käsiteltävät asiat olivat nykyiseen verrattuna vähäisiä. Kokousteknillisenä puutteena voidaan mainita se, ettei kokouksutsuja jen mukana tullut esityslistoja, kuten nykyisin tapahtuu, vaan asiat oli päätettävä kokouksessa kuullun ja luetun aineiston perusteella. Nykyiselle ajalle ominaista on runsas kokousmateriaalin käyttö. Kaupunginhallituksen jäsenet saavat noin pari päivää ennen kokousta esityslistat monine liitteineen. Huolellinen perehtyminen niihin helpottaa hallituksen jäsentä asioiden päät-

tämisvaiheessa. — Suuritoisempia kaupunginhallituksen tehtävistä on seuraavan vuoden talousarvion käsittely. Se tehdään, kuten useimmat muutkin päätökset, lautakuntakäsittelyn pohjalta. Sen valmistuminen valtuustokäsittelyä varten voi kestää useita päiviä. On todettu, että mitä paremmin kaupunginhallitus asiat valmistele, sitä vähemmällä pääsee valtuusto. Tässä suhteessa Parkanon kunnallishallinnossa on tapahtunut selvä muutos parempaan päin.

Parkano elää kovaa nousukautta. Sen kunnalliselämää hallitsevat suuret ratkaisut. Kaupunginhallituksella ja muilla kaupungin elimillä on edessään mittavat rakennustyöt, erilaiset maankäyttöasiat, työkohteiden lisääminen, koulutusmahdollisuuksien lisääminen, terveys- ja sosiaalipalvelujen kehittäminen, kaukolämmitykseen siirtyminen. Hyvällä tahdolla ja yhteistyöllä niistä kuitenkin selvittää. Sopuisia ratkaisuja ja Hyvää Joulua!

LÄHETYSKENTÄLTÄ: LAPSI "HYMYN MAASSA"

Thaimaalla, hymyn maalla on kahdet kasvot: Bangkok ja jotkut isommat kaupungit joissa länsimainen kulttuuri on jo saanut jalansijaa sekä köyhä maaseutu, jossa pakanaisuus kaikkine outoine tapoineen kukoistaa aivan avoimesti.

LAPSEN ENSIMMÄISET ELINVUODET

Täällä jo ihmisen elämän alkuvaiheet ovat erilaiset kuin siellä kaukana Pohjolassa Maa-

seudulla lapset useinkin syntyvät kotona, koska kansa on köyhää ja lääkäriinmeno maksaa. Heti lapsen synnyttyä äidin bambumaton viereen lattialle tehdään nuotio tai tuodaan sellainen pieni hiilihella jossa palaa tuli jatkuvasti noin 2 viikkoa. Tropiikin kuumuuden lisäksi äiti joutuu makaamaan niin lähellä tulta kuin mahdollista. Juotavaksi hän saa vain kuumaa vettä tai vihannesten keittolientä. Tämä puhdistus-

seremonia ei ole omiaan takamaan lapselle riittävää maidon saantia. Pienen elämän alussa saattaa olla muitakin vaikeuksia kuin niukka ravinnon saanti. Eräs äiti synnytti hiljattain ja lapsen kielellä todettiin jotain sammaksen tapaista. Suku kuitenkin uskoi sen olevan pahan hengen ilmentymää ja kutsui kylätohtorin repimään nahat vauvan kieleltä. Arvata saattaa, ettei lapsi voinut imeä kipeällä suullaan varsinkin,

kun äidin vähäinen maito olisi ollut kovan imemisen takana. Jälleen suku arveli henkien olevan asialla, kun ei vauva syönyt ja äidin rintojen välistä löydetty syntymämerkki oli sen ilmentymä. Nyt noudettiin kylätohtori äitiä hoitamaan. Sitä ennen ehti paikalle lähetystyöntekijä ja vei äidin vauvoineen kotiinsa hoitoon ja turvaan.

OHDAKKEINEN OPINTIE

Jos pienokainen selviää elämän ankean alun läpi, on edessä pian uudenlaisia vaikeuksia. Köyhän perheen molempien vanhempien on mentävä pelloille töihin ja lasten on seurattava mukana. Niin pian kuin he suinkin pystyvät, on heidän otettava osaa töihin. Maassa säädettiin jo 58 vuotta sitten kouluvelvollisuuslaki, mutta vielä on sellaisiakin lapsia, jotka eivät kouluun mene, koska

vanhemmat tarvitsevat lasten apua töissä ja heiltä puuttuu rahat koulupuvun ja koulutarvikkeiden ostoon. Alkuperäinen laki velvoitti käymään koulua 4 vuotta, mutta se pidennettiin 7:ään vuoteen 18 vuotta sitten — teoriassa ja isoissa kaupungeissa. Maaseudulla ei kaikissa kouluissa ole vielä edes koulutiloja eikä opettajia noille ylemmille luokille. Jotkut lapset lopettavat koulun jo pari vuotta käytyään, mutta on sellaisiakin, jotka eivät vielä neljän kouluvuodenkaan jälkeen pysty lukemaan ja kirjoittamaan johtuen koulutarvikkeiden puutteesta ja opettajien epätevyydestä.

JOULU THAIMAASSA

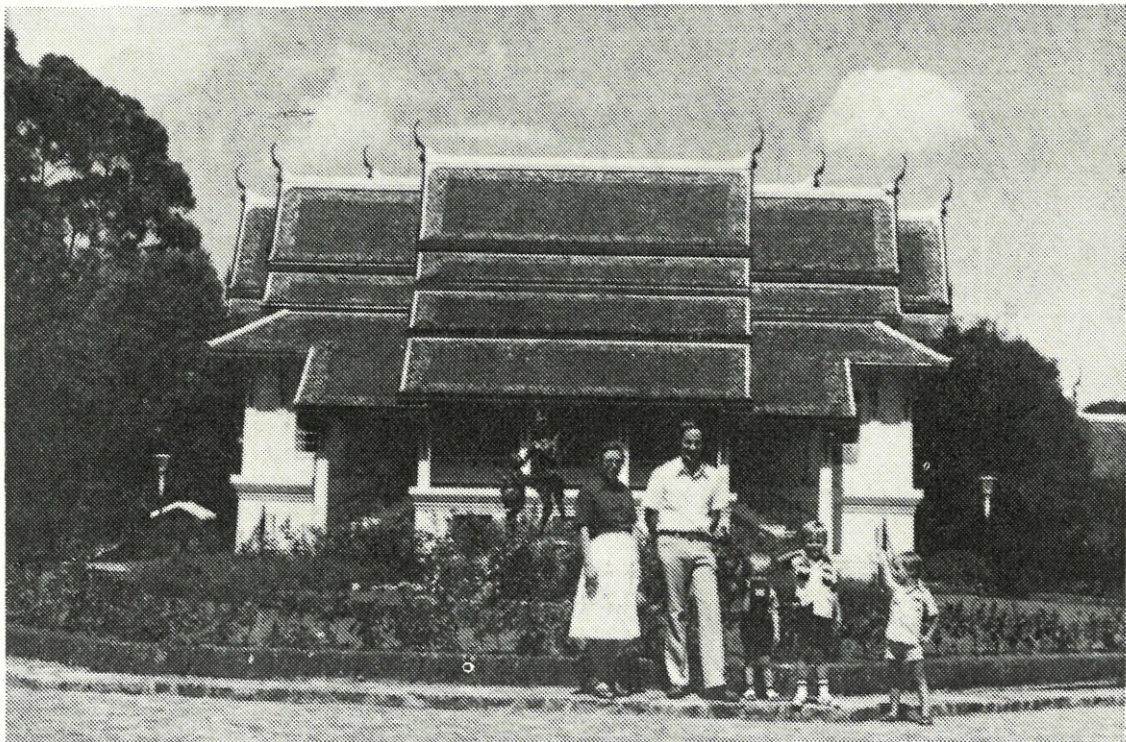
Bangkokin kaduilla kulkevaa koulupukuista joukkoa katsellessa saattaa ajatella että he ovat perillä länsimaisista tavoista ja juhlista, mutta esimerkiksi joulun meille niin tär-

keä juhla on monille hyvin hatarä käsite. Itse he eivät jouluä vietä, sillä miksi buddalainen juhliisi kristittyjen juhliä. Kaupallinen joulu tosin tunnetaan kaupungeissa, mutta maalla sekin on vieras. Kristityt eri puolilla maata järjestävät kirkkoihin joulujuhliä tarjoten riisiä kaikille mukaantulleille ihmisille. Näin saadaan kristinuskolle vieraita ihmisiä koolle ja heille voidaan julistaa joulun sanomaa.

Jälleen tänä vuonna tässä maassa järjestetään joulujuhliä, opetetaan lapsille joulukuvaelmia ja keitetään riisiä, että saataisiin kuulijoiksi ihmisiä, joille voitaisiin kertoa Jumalan Rakkauden lahjasta, Jeesuksesta.

Lehden lukijoille Hyvää
Joulua toivottaen

**SEPPO TOURUNEN +
PERHE**

Tourusen perhe Chiagmaissa kuninkaan kesäasunnon puutarhassa.

Koululaiset kumartavat koulun portilla vastassa olevaa opettajaa.

Kun nälkä tulee, perhe istahtaa maahan tai kadulle ja ateriointi voi alkaa.

PARKANON KASVOT 20-LUVULLA

KISSAKIVELTÄ KIRKOLLE

Vielä on käymättä yksi tien-suunta, eteläinen. Aloittakaamme se Porin tien tuntumasta nykyisen Eljakkeen luota. Mutta ennen sitä tekee mieli käydä kappaleenmatkaa kirkolta pois-päin Eljakkeen ohi entistä Ikaalisten tietä kohti Alaskylää (Se nykyinen Ikaalisten tien oikaisu tehtiin 1930-luvun pulavuosina). — No niin. Siinä on tien ohessa vasemmalla harmaasävyinen rakennusryhmä. Sen omisti Janne Mäkinen ja siinä hän asusti perheineen. Nuorin lapsista Lyyli oli kansakoulukavereitani hänkin. Tämänkin talon isäntä toimi postinkuljetajana. Hän ajoi hevospostia Kihniölle. — Ja vasta nyt lähdetään taittamaan taivalta Kirkonkylään.

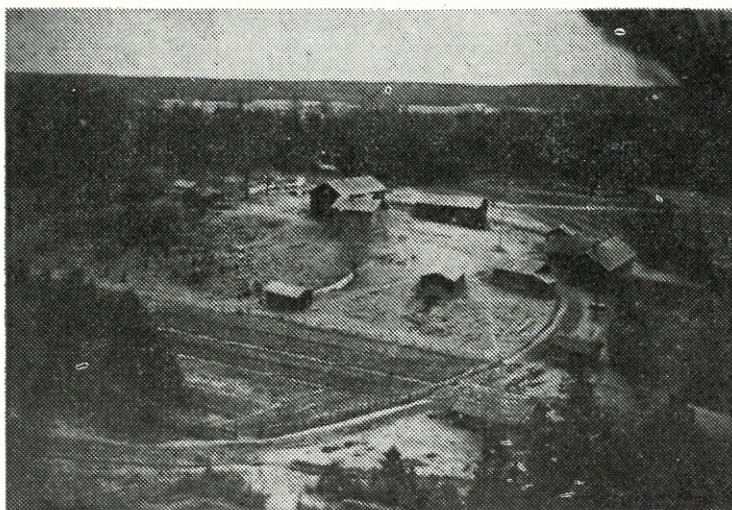
Nykyisessä Eljakkeen talossa piti Arvid Laine kauppaa. Häntä sanottiin liikkeensä sijainnin takia Tienhaara-Laineeksi erotukseksi muista. Vä-

hän Laineelta kirkolle päin ko-
hoaa tien vasemmassa reunassa
Kilholman Taavetin keltaiseksi
maalattu hirsimökki männikös-
sä. En ole kylläkään aivan var-
ma, milloin se mökki siihen il-
mestyi. Seuraavana on tien sa-

malla puolella sepän asunto pa-
joineen. Kuka sen omisti kuva-
manani aikana, en varmasti
tiedä. Liekö se ollut Välimäki
nimeltään. Niillä main asui ai-
nakin muuan poika, sepän Uu-
noksi mainittu. Nykyistä seppää
Joosu Kuusikkoa ennen sitä pa-
jaa isännöi Yrjö Vehoniemi.
Seuraavaksi saavumme samalla
puolella tietä pysyen maalari-
mestari Vihtori Lehtosen talon
tuntumaan. Oikealla puolella
maantietä asui Lehtosta vasta-
päättä hänen veljensä puuseppä
Arvi Lehtonen. Hänen naa-
purinaan suutari Mäkinen har-
joitti ammattiaan mökissään.
Myös hänen tyttärensä Hilja,
Suutari-Hiljaksi sanottu, oli
suutari. — Maantien mutkassa
vasemmalla kohosi korkea, is-
tuvaa kissaa muistuttava kivi.
Siitä johtuu paikalle annettu ni-
mi Kissakivenahde. Maasto al-
kaa niillä main aleta jyrkästi
Kirkonkylään mentäessä.

Arvid Laineen kaupasta, nyk. Eljakkeen talo, otettu kuva v. 1928. Kuorma-auto on todennäköisesti Yrjö Imposen. Takana kuvassa näkyy Toivo Päljänojan kauppa. — Kuva Bertta Laineelta.

Laurikan (nyk. Korpela) talo v. 1938. — Kuva Bertta Laineelta.

PELTOJEN JÄLKEEN KALLIONAhteelle

Vähäisen metsätaipaleen jälkeen on oikealla peltoaukea. Siellä ovat hiukan etäämmällä maantiestä Ville ja Julius Haukkanen ja Oskari Hahkamäen talot. Matkamme jatkuu jälleen metsän suojassa. Seuraava peltoaukea ulottuu tien molemmilla puolilla Kallionahteen tuntumaan. Oikealla puolella olevalla aukealla kyyhöttää yksinään pieni harmaa hirsimökki. Enpä osaa tarkoin ajoittaa senkään rakentamisaikaa. Se oli apteekin Mikon asunto. Mikko työskenteli paljon apteekkarin hommissa ja siitä tuo nimi hänelle. En muista Mikon venäläistä sukunimeä. — Vuonna 1921 talvella sotilaat tekivät Kronstadt'issa kapinan. Suurin joukoin noita kapinallisia saapui yli jään Suomen puolelle. Täällä nuo internoidut, etupäässä ukrainalaisia sijoiteltiin ympäri Suomea. Parkanoonkin niitä ilmestyi monta kymmentä muistaakseni kevättalvella 1922. Heidät sijoitettiin eri tahoille pitäjää taloihin rengeiksi. Ja tuo Mikko oli yksi heistä. Ajan mittaan hänelle järjestyi työtä apteekista. Aviosipin Mikko löysi Karviasta.

Näkymä Porin — Tampere tienhaarasta kirkonkylän suuntaan. — Kuva Bertta Laineelta.

Varsinaiselle Kallionahteelle lievä ylämäkeä tullessamme sivuutamme oikealla maantiestä Parkanon Nuorisoseuran omistaman harmaan hirsirakennuksen. Se taisi olla keskeneräinen pitkään. Ja myöhemmin siinä isännöi Eino ja Rauha Tuurin perhekunta. Isäntä oli sähköhommissa ja emäntä teki kuto-matyötä. — Niillä main asui myös muuan Mikkalan Sandra tyttäriensä Allin ja Annin kanssa. Tämä Sandra kulki pyykillä ja muissa aputoissa. — Samois-sa maisemissa asui joskus muuan Huurni-niminen mies, myös Tuomiseksi mainittu. Hän harjoitti kellosepän hommia ja

Julius & Sipi Perdénin talon katon repi myrsky Marianpäivänä 1938. — Kuva Bertta Laineelta.

muuta sellaista. Liekö ollut leski jo silloin, en muista.

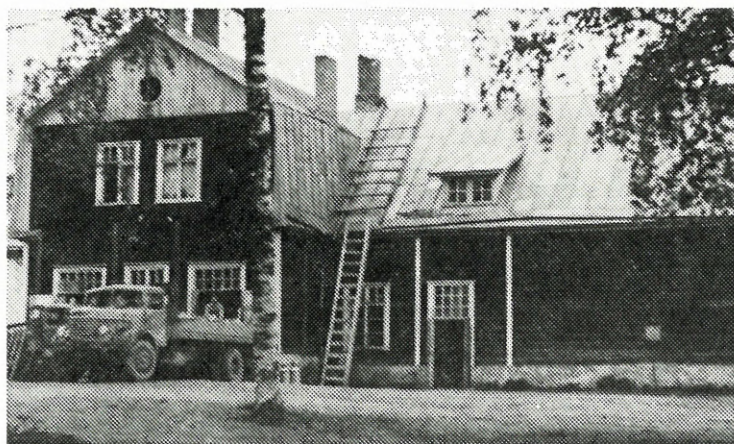
Vasemmalla tiestä asusti talossaan, joka oli harmaa ja vuoraamaton hirsirakennus, Taavetti ja Selma Raition perhe. Rakennus jouduttiin sitten myöhemmin siirtämään maantietöiden takia. Ne oli niitä pulaa-ajan tietöitä 1930-luvulla Parkanon ja Ikaalisten välillä. Samalla sen rakennuksen suuntaakiin vaihdettiin, nyt tuli pääty maantielle päin. Isäntä työskenteli mm. nahkurin hommissa K. J. Salosen karvarinverstaalla. — Raition naapurina samalla puolen maantietä asusti kolmas Lehtosen veljeksistä, puuseppä Jooseppi Lehtonen. Vaimonsa nimi taisi olla Aleksandra. Perheeseen kuului kaksi lasta, Anni ja Amerikkaan, vai oliko se Kanadaan, muuttanut Toivo.

SITTEN AHDETTA

ALAS

Metsän reunustamaa myötäistä tietä tovin matkaa kuljettuamme kirkolle päin kohtaamme oikealla peltoaukean. Siinä on lähellä pääty tielle päin harmaa ja vuoraamaton hirsirakenteinen Kallion talo. Teemu ja Tilta asustivat siinä perheineen. Tiltan muistan olleen kovettu onkimaan.

Vähän kauempana Kalliosta ja viistosti ylämäken päin oli muurari Nestori Malakias Niemisen talo. Vaimonsa oli Elina nimeltään. Tämä Nieminen oli

Keski-Parkanon Osuusmeijeri 1920-luvun lopulta. — Kuva Kauko Marjamäeltä.

kelloseppä Lepo-Epun veli ja siis Leponiemen poikia Yliskylästä. Hänen vävynään oli Parkanon ainoa jääkäri, kersantti Nestori Eevertti Järvinen (ent. Roos). Jääkäriin äitiä, yläskyläläinen hänkin, sanottiin Ruusilan Hilmaaksi. — Kauimpana sillä aukealla metsän poukassa asuivat Janne (Juho) ja Olga Nikander perheineen. Liekö tilan nimi ollut Unhola, koska sitäkin nimeä Jannesta käytettiin. Isäntä vaikutti monissa hommissa. Kanto mm. postia Vuorijärvelle käyden ja kolkalla. Nikanderinkin lapsia oli kansakoulukavereinani.

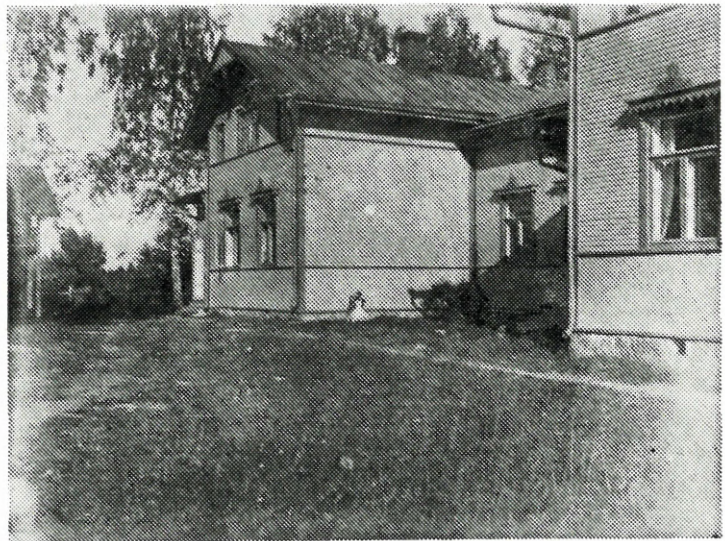
Jatkamme myötäistä tietä talvaltaen kohti tavoitettamme. Oikealla on peltoaukeata edelleen ja vasen tienvarsi metsän peitossa. Ylitämme puronotkelman ja saavumme tasaiselle tielle. Puron takana erkanee maantiestä pappilaan johtava oikotie täältä päin tullessa. Kirkkoherrana vaikutti silloin lääninrovasti Frans Vihtori Tommila ja pappilan emäntänä ruustinna Suoma Tommila. Lapsia heillä oli vain tytär Sirkka, myöhemmin avioituneena rva Wuorio ja kielten lehtori.

PAPPILANKOSKEN SILLAN VAIHEILLA

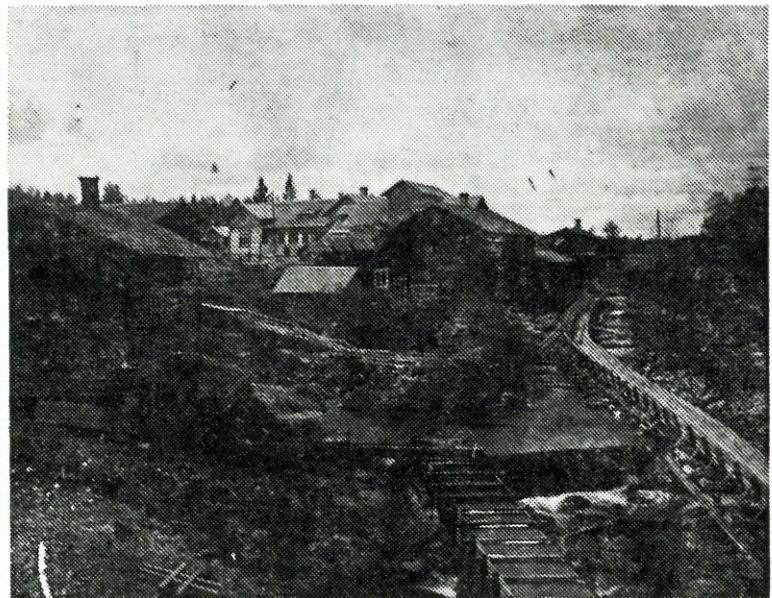
Mutta edetessämme varsinaista maantietä tulemme Kuivaselle ja Heinosen tienhaaraan. Kuivanen on siinä tienhaarassa oikealla maantien suuntaisesti rakennettuna. Sen talon rakennutti uuteen asuun metsänhoitaja G. A. Nylander. Kuivasta asui leskiemäntä Tilta lastensa kanssa. Heinonen on vähän etäämpänä monine rakennuksineen, joihin kuului mm. nahkurinverstas. Isäntäväkenä oli Matti ja Emma Nevala, emännän toinen avio.

Heinosen takana näkymättömissä ison mäen alla oli Ryttilä. Sitä asui Joosu vaimonsa Allin kanssa. Joosulla oli puuhaa myllynsä parissa ja emäntä oli paljon käytetty ompelija. —

Ryttilästä viistosti oikealle korkean mäen laella kohoaa Pärteenin harmaa hirsirakennus. Siinä asui poika Julle ja hä-

Parkanon pappila v:lta 1927. — Kuva Kaisa Toivoselta.

Pappilan koski v:lta 1925. Etualalla Jooseppi Ryttilän talo, myllypato ja ränni. Tukkiränni lähti Heinosen talon luota. Heinosen taloryhmässä näkyvät paja, nahkurinverstas ja sen takana pääarakennus. — Kuva Raakel Janakalta.

nen siskonsa. Nimi on oikeastaan Perdén, mutta parkanolaisittain ääntäen Pärteeni. Toisinaan siellä majaili heidän veljensä Sigfrid, Sipiksi mainittu. Lisäksi heidän eräs sukulaisensn, liekö ollut serkku, Aarne Aalto nimeltään ja metsäpomo ammatiltaan, kortteerasi siellä.

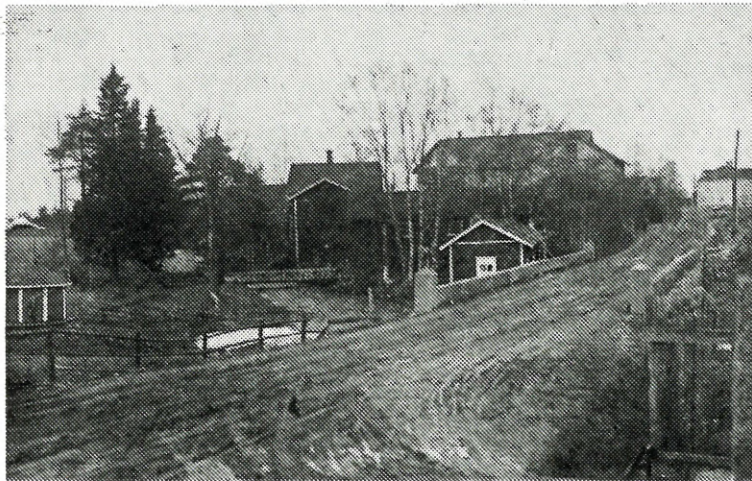
Heinosen tienhaarasta vastemmalle siis vastakkaiseen suuntaan erkani pappilaan vievä päätie. Se oli kulkuväylä kirkolta tullessa. Kulkemamme maantien ja pappilaan vie-

vien teiden muodostamaan kolmioon rakennettiin komeaan koivikkoon 1920-luvun puolivälissä Parkanon Osuusmeijeri. Meijerin ensimmäisenä koneenkäyttäjänä oli muualta tullut Aho-niminen koneenhoitaja. Hänen poikansa Matti oli kansakoulukaverini.

— Laitetaan vähän romantiikkaa mukaan! Joskus siinä puistikossa majaili isossa teltassaan upeilla hevosilla matkaavia varakkaita mustalaisia.

Pappilan koski vuodelta 1924. Rytilän mylly, ja uittoränni. Taustalla Heinosen taloryhmä. — Kuva Helvi Saloselta. Parkanon lääkärintalo 1920-luvun lopulta. — Kuva Tuovi Soimajärveltä.

Pappilan kosken kivilaita. Valokuvannut G. Kainulainen 21. 1. 1930.

SILLASTA

YLI

Matkan jatkuessa ja ylitettyämme Pappilanjoen holvatus kivilaitan tulemme Saloselle, nahkuri Saloselle. Alueella oli monia rakennuksia. Päärakennus oli yksikerroksinen ja punaiseksi maalattu. Salosellakin oli nahkurinverstas. Tiheä kuusi- ja mäntyä ympäröi kartanoa.

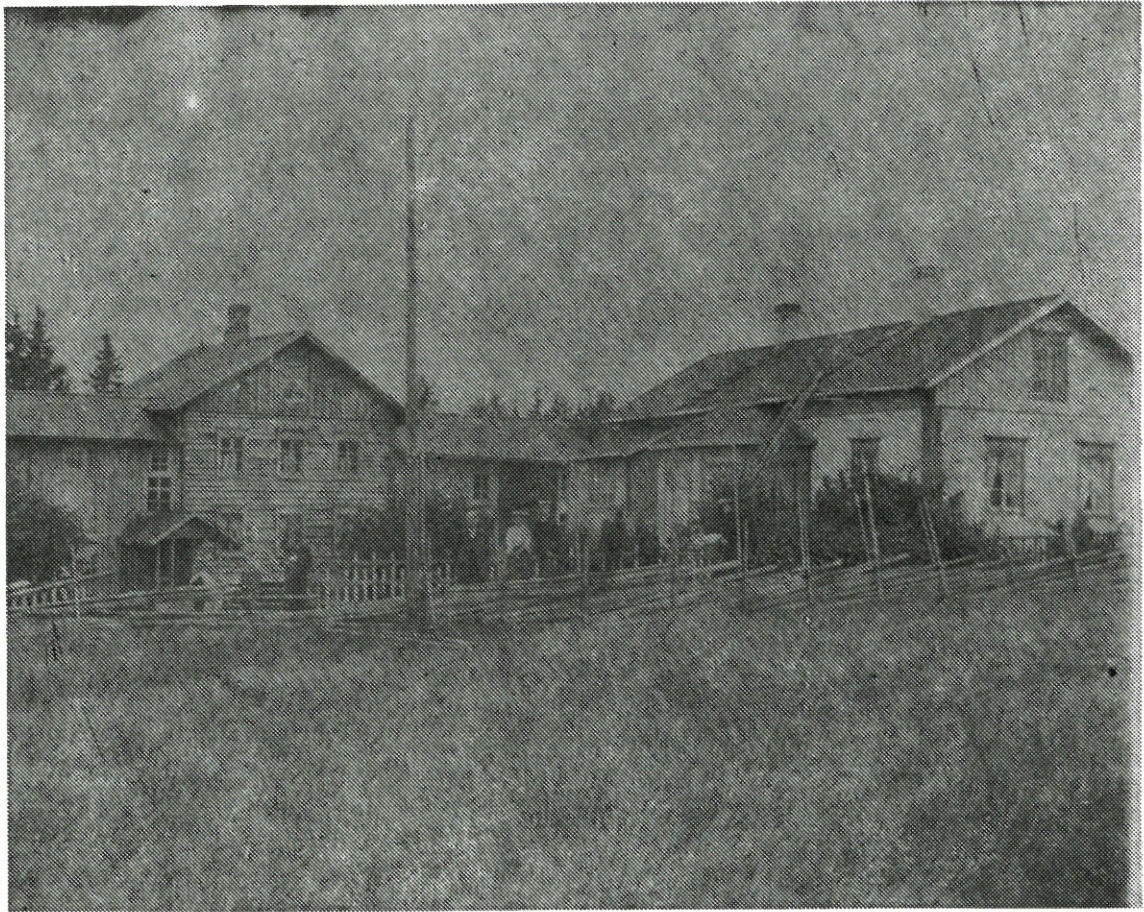
— Joessa olevaa koskea sanotaan milloin Salosen koskeksi milloin Pappilankoskeksi. Putousta koskella on Haarooseen mennessä yhteensä 22 metriä. — Kosken alajuoksulla Joosu Rytilän myllyä alempana ja viis-

tosti vastapäätä joen vastakkaisella rannalla asui Lehtis-Pranssi. Monitaitoinen kone- ja sähkömies sekä kokeilija ja keksijä. Hänen talonsa ei näkynyt maantielle. — Tukinlaskua varten oli kosken alaosassa tukkirännit. Se oli mieluisa leikki- ja paikka poikaklopeille. Vähän veden aikana se oli melko vaaraton, mutta muulloin oli syytä olla tavallista varovaisempi.

Mutta palatkaamme takaisin maantielle jatkamaan vaellustamme kohti päätepistettä. Silta lähtien alkaa olla vasta- maata. Salosen jälkeen ylämäen kupeessa aivan maantien vasemmassa laidassa jyrkässä tienmutkassa oli Salosen peru-

nakellari. Tasaiselle tielle saavuttuamme kohtaamme vähän matkaa kirkolle päin tien oikealla puolella pienehkön hirsirakennuksen. Siinä asui ja sen kai omisti asentaja Temu Toivonen. Hänen jälkensä sitä isännöi seppä Hjalmar Rantanen perheineen. Hän oli muuttanut Parkanoon Helsingistä. Pikkupoikansa Waltteri osasikin Helsingin perintönä vähän ruotsia. Rantanen harrasti monenlaista tekniistä kokeilua. Autokärpänenkin puraisi häntä. Rantasen perheen muutettua Valtoihin talon omistajaksi astui Valloista Suomeen palannut maalariksi Josef Lampinen, Hahkamäen vävy. Hän laajensi rakennusta pohja-alaa lisäämällä ja korottamalla sen kaksikerroksiseksi. Lisäksi hän rakensi valmiiksi keskeneräisen ison hallimaisen ulkorakennuksen. Jonakin kesänä siinä "haalissa" muuan kiertävä porukka esitti elokuvia. Se kai ei ollut ensi kertaa Parkanossa sattunut esitys. Pihan perällä oli vaatimaton pajarakennus, mutta jossa taitava seppä kykeni valmistamaan niin monenlaista tarvekalua. — Talo jäi kylmilleen muutamiksi vuosiksi Lampisten palattua takaisin valtoihin. Oliko se sitten tuon ensimmäisen Suomen-matkansa aikana, kun Helvi ja Olavi Lampinen kuuluivat kansakoulukaverihini? Taisipas olla.

Rajanaapurina oli tuolla äskeisellä talolla kirkolle päin mennessä yksikerroksinen, vuorattu, haaleanpunaiseksi maalattu ja maantien suuntaan rakennettu talo, Järvinen. Sen isäntä oli tukkipomo Ville Järvinen, suutari Aleks Järvisen veli. Heistä käytettiin nimityksiä Pomo-järvinen ja Suutari-Järvinen. Tällä Järvisellä oli myöskin kanala, josta liikeni munia kulutukseen. — Järvinen myi tilansa rakennusmestari Einari Leppäselle ja muutti itse perheineen Yliskylään. Leppäsen korotutti talon ja laajensi sitä muutenkin.

Salosen taloryhmä oli aina 1920-luvulle saakka tämän näköinen. Oikealla oli päärakennus. Taus-talla keskellä oli pakarirakennuksen yläkerrassa nahkurinverstas. — Kuva Helvi Saloselta.

TERVEYSKESKUKSEN PAIKALLA OLI EKMAN

Leppäsen naapurina kirkolle päin asui suutari ja suntio Aug. Ekman perheineen, johon kuului monta tytärtä. Talon rakennukset olivat vuorattuja, maalaa-mattomia ja harmaita. — Muis-telen talon emännällä olleen sel-laiseen ammattiin taito, jollai-scsta en muualla tiedä. Hän osasi puhdistaa tyynyjen ja pat-jojen höyhenet. Se tapahtui keittämällä. Erään kerran hän oli kotonanikin sellaisessa työs-sä. — Ekman'in perikunta on myynyt kiinteistönsä kunnalle ja paikalla on nykyisin Parka-non sairaalakompleksi.

Viistosti vastapäätä edellistä taloa on tien vasemmassa lai-dassa koivujen siimeksessä pu-nainen rakennus, jonka kuistin ulko-oven yläpuolella komeili-vat poron sarvet maantielle päin sojottaen. Talossa asusti omis-tajana metsänhoitaja Torsten

Rosenbröijer. Kiinteistön sauna oli maantien vastakkaisella puo-lella. Metsänhoitaja piti hevos-ta. Mutta oli hänellä joskus muulikin. — Rosenbröijerin jäl-keen rakennukseen sijoitettiin Parkanon kunnansairaala.

Tämän tilan naapurina kir-kolle päin oli samalla puolella maantietä kunnan omistama lääkärin talo. Lääkärin virkaa hoiti Niilo Mäkinen (myöh. Mä-kipaja). Hänen Viivi-rouvansa tuuraili joskus Riihimäen kan-sakoulun opettajia. — Osaksi samassa kiinteistössä on tie-tääkseni ennen ollut jo aiemmin mainittujen veljesten Janne ja Oskari Nikanderin koti.

Matkamme edetessä tulemmekin scuraavaksi apteekille, lää-kärin rajanaapurisiin. Oli muuten edulliscsti sijoitettu nuo sairaa-la, lääkäri ja apteekki: vierivie-ressä kaikki. — Apteekki oli yksikerroksinen, vuorattu ja punaiseksi maalattu. Omistaja

apteekkari Oskari Blomqvist korotutti ja muutenkin laajensi talonsa sitten joskus. Samalla se maalattiin keltaiseksi. Blom-qvist harrasti autoilua. Hänen Fiat'tinsa kävi aivan äänettä-mästi.

MUISTOJEN PÄIVÖLÄ

Apteekin naapurina kohosi samalla puolella maantietä Suo-malaisen Seuran rakentama ja omistama suuri ja upea ra-kennus Päivölä. Nimi oli Par-kanon Paroonin talolle antama. Talon omistivat myöhemmin Parkanon Suojeluskunta ja Lot-ta Svärd'in Parkanon paikallis-yhdistys. Ja viimeksi sen isän-tänä vaikutti Parkanon kunta. Päivölän vahtimes-tarina oli vanhahko ja valkeahapsinen Leena, Päivölän Leena, kraatari Lin-deman'in sisko ja yksineläjä. — Päivöläkin on sitten purettu! Miksi?

Kuusi- ja pesasaitojen ympäröimä Kanan talo monine rakennuksineen on seuraava kohde oikealla puolella maantietä, joka juuri talon luona tekee jyrkän mutkan vasempaan. Isäntäväkenä kirkkoväärti Arvid ja Mandi - Virranhaara. Emäntä oli kauppias Grönlund' in tyttäriä. Isäntä oli taitava eläinten parantaja. — Päärakennus oli ennen yksikerroksinen ja punaiseksi maalattu. Nythän se on kaksikerroksinen ja vaalea väriltään. Piha oli tavallaan umpipiha: kaikilla neljällä sivulla oli rakennuksia. Etelän puolisessa Joelin radissa kävin aikoinani viimeisen ja viidennen kiertokouluni ennen kansakouluun pääsemistäni.

Kanan mutkan jälkeen on vielä yksi maantien varrella olevista taloista käsittelemättä ennen Lehtolaa. Se oli puutarhan ja pihapuiden siimeksessä vähän sivummalla maantiestä Päivölän tuntumassa ja sen ra-

Pappilan sillan pieleen kohosi Salosen taloon 1920-luvun alkupuolella toinen kerros. Talo kuvattuna Lampisen suunnalta. — Kuva Helvi Saloselta.

Parkanon lääkärintalo 1920-luvun lopulta. — Kuva Tuovi Soimajärveltä.

janaapurina oleva metsäkasööri Frans Edvin Wirzen'in omistama talo. Väriltään se oli haaleanpunainen. Omistaja oli vanhapoika ja asui yhdessä siskonsa Lindan kanssa.

Vielä on mainittava vähän kauempana maantiestä mäentöyrällä olevat Kantola ja postitalo. Edellinen sijaitsee Päivölän ja Wirzen'in rajanaapurina ja jälkimmäinen Kantolan ja Riihimäen kansakoulun välissä. — Kantola oli yksikerroksinen, vuorattu ja harmaa. Omistajaväki oli teurastaja Evald ja Hilda Kantola. Lapset kuuluivat leikki- ja kouluporukkaamme.

Postitalokin oli yksikerroksinen ja punaiseksi maalattu. Talon omistaja postinhoitaja neiti Ina Stenhagen korotutti talonsa kaksikerroksiseksi. Pos-

Leppäsen talo (v:lta 1926) yksikerroksisena kuvattuna Lampisen suunnasta. Henkilöt talon päädyllä ovat sisarukset Aino ja Einari Leppänen. — Kuva Matti Leppäselä.

tinhoitajan eli Posti-Tantan, kuten häntä kutsuttiin, etunimestä pieni selitys. Kas, hän oli merikapteenin tytär ja syntynyt Egyptin Aleksandriassa. Sen takia oli hänet kastettu Aleksandrinaksi, mutta hän käytti nimestään vain sen loppua Ina.

Posti-Tantalla oli pitkät ajat uskollisena taloudenhoitajana Lydia Rehnfors. Hän oli jo vähän vanhempi yksinäinen naisihminen, joka tunnettiin Posti-Lyytin nimellä.

LEHTOLAN AUKIOLLA

Näin me saavuimme Lehtolan aukiolle. — Mutta vielä on tehtävä pari hyppyä sivummalle maantiestä. Muistanette aiemmin mainitun Kuusiston eli Lehdon kellarin. Sen ohi vie tie kauppatorille, jonka torialueen kunta oli vuokrannut entiseltä mylläritä ja nykyiseltä maanviljelijältä Selim ja Lydia Leikoselta. Siinä torin laidassa on kansakoulun rajanaapurina liikemies Julius Roihan, vaimonsa oli Ida, yksikerroksinen ja harmaa hirsirakennus. Verstas oli samoin harmaahirsinen rakennus. Siinä oli polkupyöräkorjaamo. Kyllä siellä maamieskin sai apua maanviljelyskoneisiinsa ja muihinkin laitteisiinsa. Noihin aikoihin autot ja moottoripyörät alkoivat löytää tiensä korjaamolle. Roihan perhe oli nelihenkinen. Vanhempien lisäksi siihen kuuluivat lapset Eino ja Kerttu. Me kylän kakarat saimme Roihalta leikkikaluiksi vanhoja polkupyörän vanteita ja muita osia.

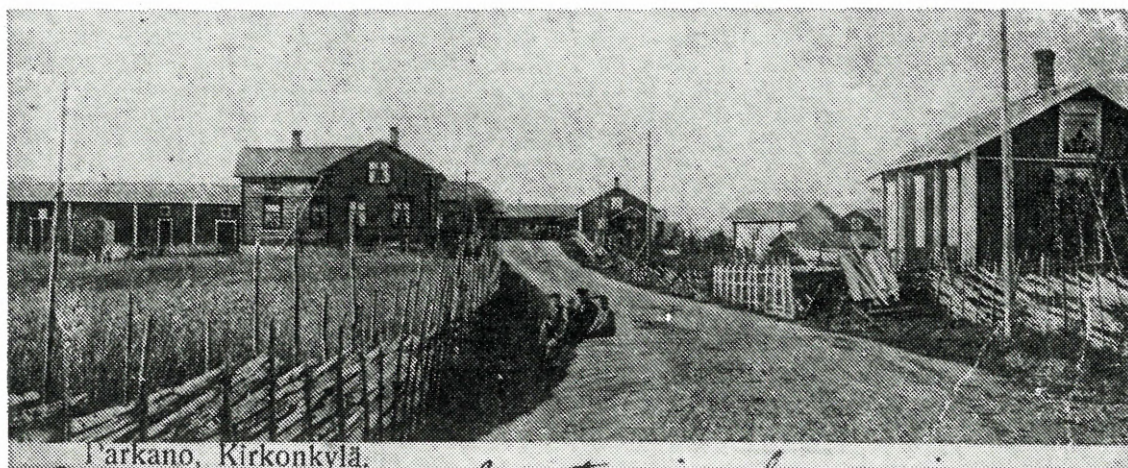
Leppäsen talo v:lta 1927. Paikalla on nykyisin kaupunginlääkärin talo. — Kuva Matti Leppäselä.

Roihan naapurina torinlaidan suuntaan jatkaessamme asui eläkkeellä oleva kansakoulunopettaja Emanuel Haimila Mandi-rouvansa kanssa. Heidänkin talonsa oli harmaa, vuorattu ja yksikerroksinen. Ja siitä edelleen torimetsikön takana Pappilansalmen suuntaan asui Ee-

va Aalto tyttärensä Annin kanssa Kanan talolle kuuluvan peltoaukean reunassa. Hän kulki taloissa töissä ja piti kahvikoppia toripäivillä. Kesäsunnuntaisin toisinaan hän myi limunaa ja pullaa Kivimakasiinin luona.

Eevan rajanaapurina Leikko-

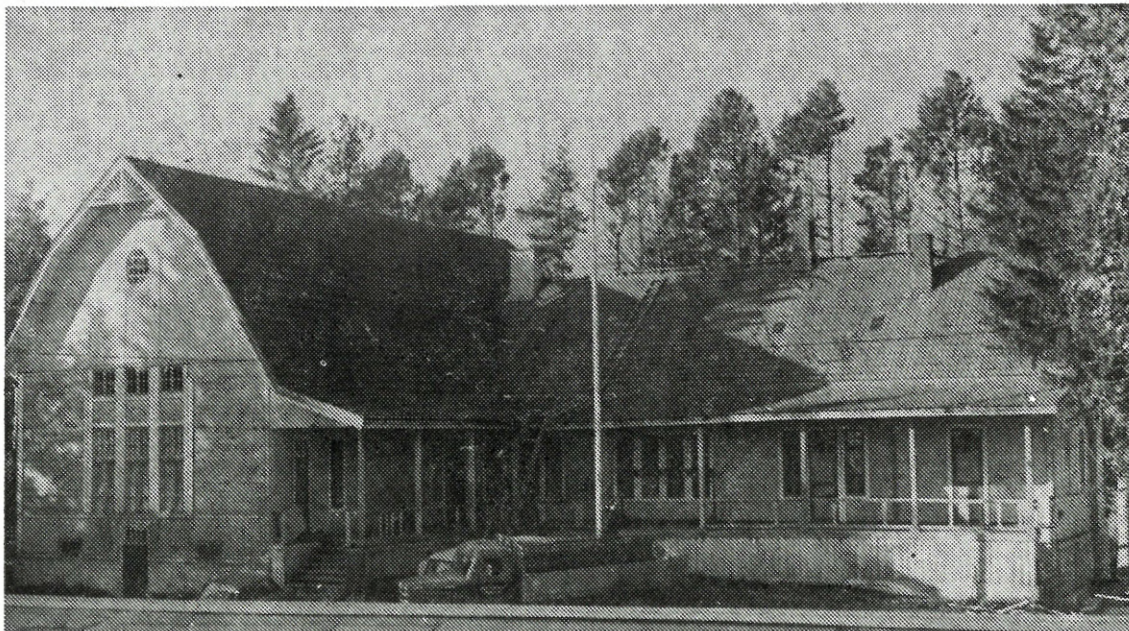
sen suuntaan asui suutari Kaarle Wäyrynen vaimoineen. Emilia taisi olla vaimon nimi. Kun Wäyrysellä eikä Haimilalla ollut lapsia, niin sitä asuinluetta sanottiin Maholanmäeksi. Toisinaan mustalaiset pystyttivät telttansa torimännikköön Leikkosen riihen lähelle.

Kirkonkylän vanhoja rakennuksia Lampisen kohdalta keskustaanpäin kuvattuna 1910-luvulta. Vasemmalla vanha sairaala (jota ennen kuntaa omistivat Rosenbröjek, Björkman ja kirja-kauppias V. R. Viitanen), apteekki, Viitasen sauna, Kanan talon pääty ja Leppäsen talo. Edessä oikealla. — Kuva Jarl Kantolalta.

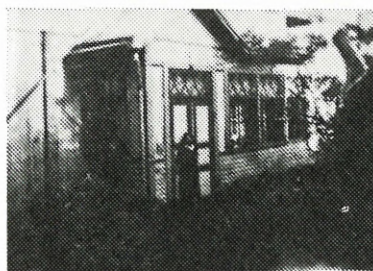
KANAN TALO. — Kuva Reino Virranhaaralta.

Parkanon Päivölä ennen purkamistaan lokakuulla 1971. Kuvannut Eero Koivisto.

ERIKOISIA NIMIÄ

On toinen kulmakunta, jolla on omituinen liikanimensä. — Viinikan luona siellä Viinikka-joen takana on Solin, Pöyhölä, Mäki-Viinikka, Epilä ja vähän kauempana Vuorenmaa. Tuota kulmakuntaa sanottiin Köhmölänkyläksi. En tiedä miksi ja mitä se nimi merkitsee.

Wirzenin talon pääsisäänkäynti Päivölän puolella. Kuvassa Linda ja Jenny Wirzen. — Kuva Jenny Mukkalalta.

Kantolan talo korotettiin 1920-luvulla. — Kuva Jarl Kantolalta.

Edwin Wirzenin talon sisäpihan kaivolla sota-aikana Jenny Rajamäki ja Lempi Järvenpää. — Kuva Jenny Mukkalalta.

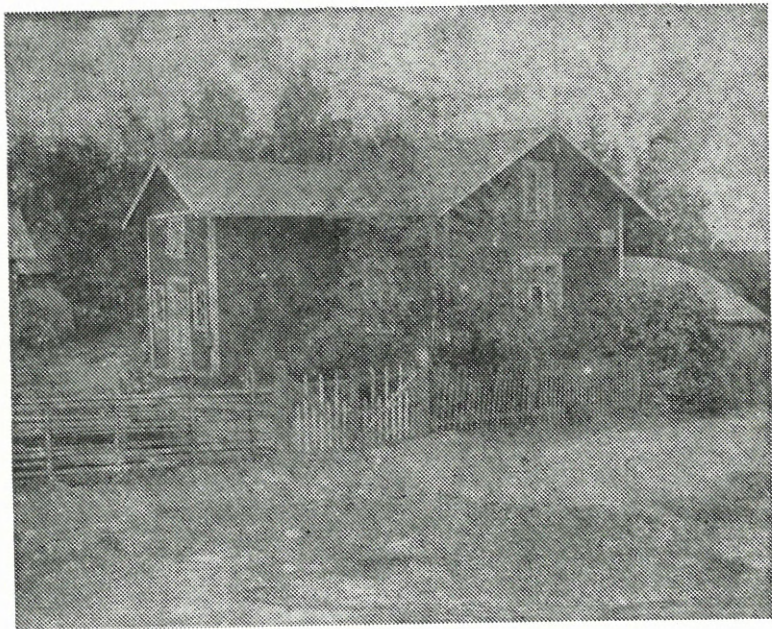

Julius Roiha (kuva 1920-luvulta) seisoo kotipihallaan — vanha päärakennus oli yksikerroksinen — verstasrakennus vasemmalla. Taustalla nyk. Osuuspankin paikalla sijaitsevat Leikkosen riidet. — Kuva Ruut Roihelta.

Mutta eräs nimi alkoi minua nyt kovasti vaivata; Grufva. Sannottiin myös Skruuva tai pelkkä Kruuva. Niin, missä asui suutari Alarik Grufva? Hänellä oli Väinö-niminen poikakin ja se perhe muutti Kihniöön jo kauan sitten. Asuiko hän Köhmölänkylässä vai Porin tien varressa? Asuivat sittenkin vanhasta Alaskylän tienhaarasta, Eljakkeesta, vähän Poriin päin mentäessä maantiestä oikealla.

Vanha paloasema, takana kirkonkylän kansakoulu (nyk. kaupungintalo). — Kuva Ruut Roihalta.

Postinhoitaja Ina Stenhagenin postitalo 1920-luvulta. — Kuva Jarl Kantolalta.

Roihan talo korotettiin v. 1928 kaksikerroksiseksi. Eino Roiha aloitti ministeriön luvalla autokoulun Parkanossa v. 1928. Ensimm. kouluauto ns. "rättikupu" odottelee tässä talon pihassa koulutettavia.

Parkano, Kirkonkylä

Glaukoo ajoulu ja annellit
Parkanon keskustaa 1910-luvulta kuvattuna Sahromaan suunnasta. Oikealla Lehdon makasiini ja taustalla rakennus, jossa myöhemmin sijaitsi K. Kiviniemen 1. kauppaliike. — Kuva Jarl Kantolalta.

MATKAMME PÄÄTTEEKSI

Lukijani! Nyt on tullut hetki sanoa -hyvästi tai näkemiin. Olen riepottellut Sinua sinne sun tänne etupäässä yli viidenkymmenen vuoden takaisessa Parkanon Kirkonkylässä ja vähän sen ulkopuolellakin. Asiatyhteyden säilyttämiseksi on paikoin pitänyt kertoa vähän myöhemmästäkin ajasta. Toisinaan on ollut vaikeata määritellä täsmällistä ajankohtaa. — Luullakseni olet huomannut, että muutosta on tapahtunut Parkanon nykynäkymiin verrattuna. Nämä ovat nuoren pojan tallettamia muisteloja kotikulmistaan. Ketään en ole halunnut loukata kirjoituksissani. Tarkoitus on ollut vain tallettaa jo häviämässä olevaa tietoa. Pyrkimyksena on myös ollut muistaa asiat oikein. Jos on asiavirheitä, niin niitä kai voidaan myöhemmin parsia. — Kaikkien kuvaamieni henkilöiden etunimiä en muista. Näin on monasti käynyt aviopuolisoiden kohdalla. Tai olenko niitä edes koskaan kuullutkaan! Eräät nimet olen jättänyt tahallani pois lyhentääkseni siten tekstiä.

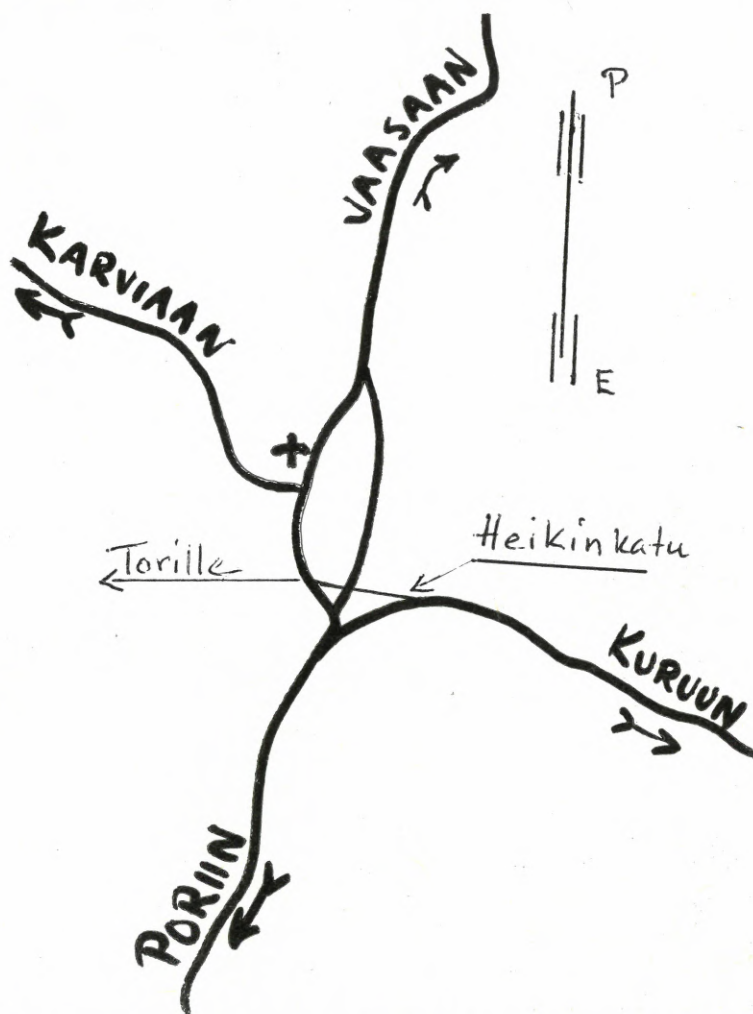
Erään unohduksen korjaan nyt. Ensimmäisessä jaksossa, Kivelästä Kirkolle, jäi Kivelän vanhemmasta lapsikatraasta mainitsematta Impi. Hänhän on Rytilässä emäntänä. I'm sorry!

Kun kirjoitussarjastani on osia julkaistu jo edellisvuosina, niin siltä osin pieni selvitys. — Valitettavasti se kirjoittajalle niin ikävä vieras, painovirhepa-

holainen, on jättänyt puumerkinsä moneen paikkaan tekstissäni. Lisäksi käyttöön saatujen valokuvien selityksissä on ilmennyt asiavirheitä ja puutteellisuuksia. Tapahtuneelle ei mahda enää mitään! Se on sulatettava katkerana riisinä.

Muissa yhteyksissä olen näistä asioista joitakin kohtia esittänyt Ylä-Satakunnassa useitakin kertoja jo kauan sitten. Ne kirjoitukseni ja tämä nyt päättyvä sarja täydentävät toisiaan.

Kiitokseni matkaseurastasi Lukijani!

Parkanon Kirkonkylän maantieverkosto 1920- luvulla ja 1930-luvun alussa.

NÄIN SYNTYI MUSIIKKIOPISTOMME

"Parkanon kauppalan asukkaat varsin yleisesti joko ovat itse musikaalisia tai ainakin pitävät musiikista. Musiikkiin liittyvien kulttuurellisten lajien harrastus ja seuraaminen näyttää olevan pop kauppalassa. Tämän osoitti nimenomaan vietetty Parkanon viikko. On saatu näyte parkanolaisten musiikkiharrastuksesta, joten tälle pohjalle uskaltaa vakinaisenkin musiikkikoulutuksen rakentaa. Nykyiseen musiikille suosiolliseen tilanteeseen on osittain vaikuttanut kauan jatkunut määrätietoinen pyrkimys järjestettyyn ja järjestelmälliseen musiikkikoulutukseen."

Tässä pieni pätkä Parkanon kauppalan kansansivistyslautakunnan asettaman musiikkijakoston perusteluista musiikkiopiston perustamista varten.

PERUSTAVA KOKOUS

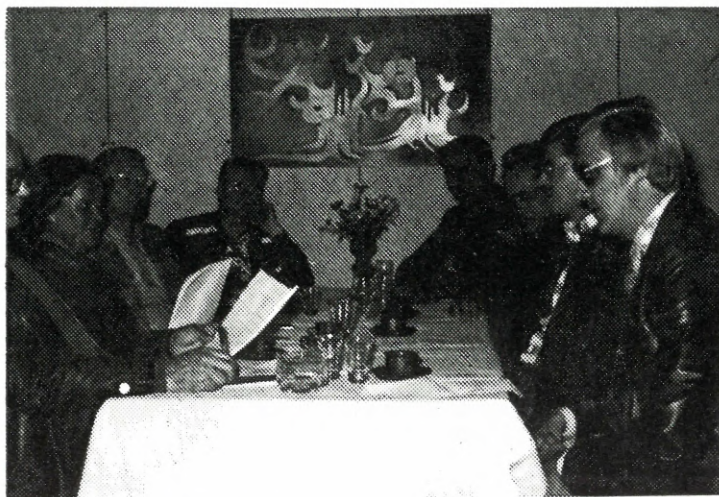
Musiikkiopiston kannatusyhdistyksen perustava kokous pidettiin kauppalantalossa keskiviikkona 1. päivänä elokuuta 1973 klo 19.00. Saapuvilla oli 22 edustajaa eri yhdistyksistä ja kansalaispiireistä. Kokouksen puheenjohtajana toimi opettaja Esa Nalkki ja sihteerinä urheiluohjaaja-raittiusihteerinä Kalevi Kuukka. Kokouksessa piti alustuksen musiikkiopiston kannatusyhdistyksen perustamisesta Kalevi Kuukka. Käydyssä keskustelussa todettiin yksimielisesti musiikkiopiston tarpeellisuus paikkakunnalla. Niinpä kokouspöytäkirjan 6 §:ssä päätettiin yksimielisesti perustaa Parkanon Musiikkiopiston kannatusyhdistys. Kokous valitsi kannatusyhdistyksen johtokunnan puheenjohtajaksi opettaja Esa

Nalkin ja jäseniksi Raili Mansikkamäen, Kauko Kosolan, Arvi A Koiviston, Juhani Käenmäen, Erkki Pystykosken ja Kosti Huhtasalon. Kiittäessään osanottajia asiallisesta asiain käsittelystä, totesi puheenjohtaja Esa Nalkki johtokunnan tästä lähtien vastaavan toiminnasta. Johtokunta ryhtyikin toimiin erittäin ripeästi. Laadittiin talousarvio syyslukukaudeksi 1973. Hankittiin opettajia, järjestettiin opetustiloja, laadittiin opetussuunnitelma syyskaudelle käsittämään 12 opetusviikkoa. Opetussuunnitelman mukaan opetus alkoi 17. 9. 1973. Ensimmäisenä lukukautena opiskeli opistossa 36 oppilasta sekä musiikkileikkikoulussa 20. Opetusta annettiin viulun-, huilun-, klarinetin-, trumpetin-, pianon-, kitaransoitossa ja musiikinteoriassa.

SUUNNITELLEN TAVOITTEESEEN

Ennenkuin näin pitkälle päästiin, oli se edeltänyt runsaasti erilaisia yksityisiä neuvotteluja ja tiedusteluja monelle suunnalle.

Suurimman taakan suunnittelussa ja järjestelyissä kanttoivat luonnollisesti johtokunnan jäsenet. Mutta varsinkin ns. työvaliokunta, johon kuuluivat Esa Nalkki, Kauko Kosola ja Arvi A. Koivisto, saivat ahkeroida erilaisten tehtävien parissa lukemattomia päiviä. Tämän "troikan" hoidettavaksi tuli ensimmäisenä lu-

Parkanon Musiikkiopiston johtokunta viimeisessä kokouksessa Paroonissa.

kuvuotena melkeinpä kaikki opiston johtajalle myöhemmin määrätty tehtävät.

OPETUS ALKAA

Kuten edellä jo mainittiin, saatiin opetustyö käyntiin 17. 9. 1973. Opettajiksi saatiin paikallisten voimien lisäksi puhallin- ja teorianopettajia Niinisalosta. Opiskelu alkoi voimakkaan innostuksen ja ahkeran harjoittelun merkeissä. Ensimmäinen oppilasilta pidettiin joulukuun 14. päivänä 1973.

Tilaisuudessa kuultiin monien soitinsoolojen lisäksi opiston jousiyhtyeen ja musiikkileikkikoululaisten esityksiä. Myöskin kurssitutkintoja suoritettiin ensimmäisenä lukukautena neljä kappaletta. Näistä kaksi oli klarinetin, yksi trumpetin ja huilun peruskursseja 1/3.

LOPUSSA KIITOS SEISOO

Edellä olen lyhyesti yrittänyt kertoa säännöllisen musiikinopetustoiminnan aloittami-

sesta Parkanossa. Esityksestä on varmaankin jäänyt pois monien musiikkiopiston perustamiseen voimakkaasti vaikuttaneiden nimiä. Lopuksi haluan kuitenkin tuoda esiin silloisen Parkanon kauppalan ja Parkanon seurakunnan erittäin myönteisen suhtautumisen opistohankkeeseen. Kauppalan panos talouden järjestelyssä oli ja on ollut aivan ratkaisevaa laatua. Samoin Parkanon seurakunnan luovuttamat maannot opetustilat ovat merkittävästi tehostaneet opetustyötä.

PÄIVÄKIRJAA NUORISOSEURALAISTEN SAKSANMATKALTA

Parkanon Nuorisoseuran tanhutyöt ja yksi -poika tekivät kesällä vierailumatkan länsi-Saksaan. Matka oli vastavierailu saksalaisnuorten kesällä 1978 tekemään Suomenmatkaan. Silloinhan kuusitoista saksalaisnuorta johtajineen oli parkanolaisten vieraana kaksi viikkoa. Saksanmatkalla oli mukana 24 parkanolaisnuorta johtajineen, ohjaajineen ja säästäjineen, kaikkiaan 33 henkeä.

Lähdimme perjantaina 29. 6. 1979 klo 12.00 Parkanon linja-autoasemalta kohti Helsinkiä ja Länsi-Saksaa. Linja-automme kyljessä luki: "Tässä menee Parkanon Nuorisoseura Saksaan!" Matka meren yli sujui mukavasti mahtavalla Finnjetillä. Olimme Travemündessä 30. 6. n. klo 17.30. Sieltä jatkoimme matkaa Hannoverin kautta Grasdorfiin, jonne saavuimme myöhään lauantai-iltana. Grasdorf kuuluu Holleen, johon kuuluu kaikkiaan kymmenen kylää. Grasdorfissa meitä oli vastassa perheet,

jotka majoittivat meidät, sekä saksalaisen nuorisoryhmän johtajat Hans-Otto Bley ja Göts Wahl.

Sunnuntaina 1. 7. osallistuimme pitäjän palokuntien juhlaan. Kansallispukujamme ihasteltiin ja saimme myös kukkia tien varsilla olevilta ihmisiltä. Kulkueen aikana satoi vähän, mutta se olikin ainut kerta koko matkamme aikana.

Maanantaina 2. 7. ajoimme pitäjän läpi Götsin ja Oton esitellessä meille paikkoja. Pihat

olivat yleensä oikein kukkameiriä ja kyllä me niitä ihastelimmekin. Ruokailu oli majoitusperheissämme ja iltapäivällä lähdimme patikkamatkalle Ottergeniin. Matkan pituus oli n. kahdeksan kilometriä ja se kulki metsän halki.

Tiistai-aamuna klo 9.00 lähdimme Hannoveriin. Kävimme mm. Hannoverin eläintarhassa ja historiallisessa museossa. Söimme Hannoverin urheilutalolla. Illalla vietimme grilli-iltaa Innersten pienen joen rannalla.

Keskiviikkona 4. 7. oli vuorossa matka Itä-Saksan rajalle ja Wolfsburgiin VW-tehtaille. Tehtaisiin eivät kuitenkaan kaikki päässeet, koska aläikä-raja oli 16 vuotta. Loput meistä laittoi ruokaa erään leirintäalueen lähellä Götsin johdolla. Ruokailun jälkeen ajoimme Hollen urheilutalolle pitäjän edustajan vastaanotolle. Siellä me tanhusimme. Pormestari, kunnanjohtaja ja meidän matkanjohtajamme pitivät puheita. Hollen pormestari ja kunnanjohtaja jakoivat jokaiselle pienen, Hollen vaakunaa esittävän, lautasen. Mikko ojensi meidän puolestamme heille lasimaljan.

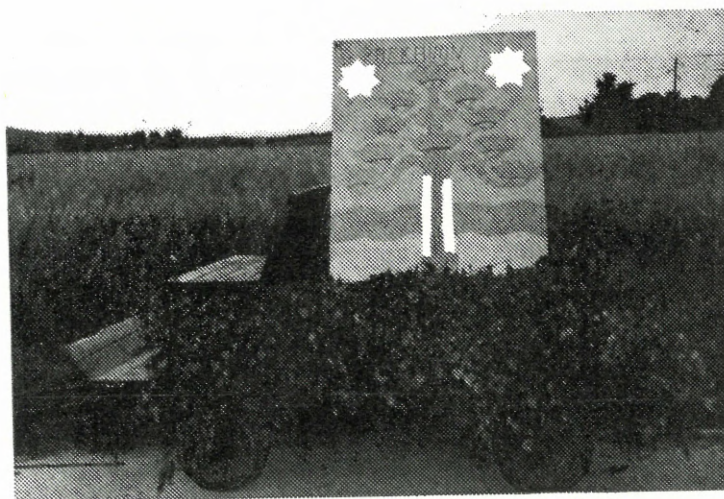
Torstaina 5. 7. lähdimme Harzin vuoristoon. Maisemat olivat ihanat. Ylöspäin noustessamme joku keksi, että syödään purukumia, etteivät korvat mene lukkoon. Tutustuimme Goslarin kaupunkiin. Goslarin maanalainen kaivosmuseo oli suljettuna, joten sinne emme päässeet.

Paikallisessa sanomalehdessä oli juttu ja kuva meistä tanhuamassa grilli-illassa.

Perjantaina meillä oli mahdollisuus tehdä ostoksia Hildesheimissa. Muovipussit olivat täynnä monenlaisia matkamuistoja. Näimme mm. pose-tiivarin. Illalla tanhusimme yhteisessä illanvietossa. Loppu-ilttaa vietettiin Innersten rannalla, missä Otto paistoi makkaraa. Ja mukavaa oli!

Lauantaiaamuna 7. 7. kahdeksalta koittikin jo lähdön hetki ja oli kyynelten vuoro.

Kaikkien mielestä matka oli onnistunut erittäin hyvin, ehkä odotettuaakin paremmin.

Parkanon Vaakuna Grasdorfin palokuntajuhlan kulkueessa.

Matkalaiset Hollen pormestarin ja kunnanjohtajan vastaanotolla.

Grasdorfilaista rakennustyyliä.

PARTIO ELÄÄ

Partiotoiminta alkoi Englannissa 72 vuotta sitten. Silloin oli Brownsean saarella ensimmäinen partioleiri. Pojat eivät olleet mitään valiojoukkoa, vaan Robert Baden-Powell kutsui sinne osanottajat Lontoon kaduilta. Hän halusi kokeilla uutta kasvatusohjelmaa, jota hän oli kauan suunnitellut. Baden-Powellin menetelmä oli innostava. Siitä syntyi liike, joka levisi Englannista koko Eurooppaan ja P-Amerikkaan. Pian järjestettiin partiotoimintaa myös tytöille. Tänäpä on partiolaisia kaikissa maanosissa, ja heidän lukumääränsä on yli 22 miljoonaa.

Partioliike oli alusta lähtien kansainvälinen, sillä eri maissa

toimivilla partiolaisilla oli vilkasta yhteistoimintaa. Näin on edelleenkin. Yhteyksiä on rakennettu myös naapurimaiden muihin nuorisjärjestöihin.

Rober Baden-Powell oli suunnitellut toimintaperiaatteet ja ohjelman. Ne olivat ja ovat niin hyviä, että monet muutkin nuorisjärjestöt ovat ottaneet niistä vaikutteita. Aatteen perustan muodostavat partiolupaus, partiotunnus ja partioihanteet. Näiden sisältö on edelleen sama kuin alussakin, vaikka sanontoja on muokattu. Partioaatteen ja nykyajan välillä on elävä yhteys. Tätä osoittanee se, että partiolaisten määrä on Suomesakin viime vuosina jatkuvasti lisääntynyt.

Suunnistusharjoitus talvileirillä.

MITEN PARTIO TOIMII?

Partio toimii, kun "sudenpentulauma" aikuisen ohjaajan johdolla retkeilee, leikkii, harjoittelee näytelmää juhlaan tai opettelee pienien haavojen hoitoa, suunnistusta tai muita hyödyllisiä taitoja. "Sudenpennut" ovat nuorimpia partiolaisia, 7—10 vuoden ikäisiä tyttöjä ja poikia. Ohjaaja pyrkii luomaan pienten partiolaisten keskuuteen ilmapiirin, jossa jokainen uskaltaa yrittää selviytyä vaikeistakin tehtävistä.

Partio elää partiotyttöjen ja partiopoikien vartioiden harrastuksissa. Tytöt ja pojat ovat 11—14 vuoden iässä vilkkaimmillaan, aina etsimässä ja keksimässä jotain uutta. He ovat toimivia ja vielä leikkiviä. Vartionjohtajalla, joka usein on vähän muita vanhempi, on vastuullinen tehtävä ohjata ryhmän toimintaa niin, että se kehittää ja kiinnostaa tyttöjä ja poikia. Vartio voi valita järjestön suunnittelemasta ohjelmasta monia vaihtoehtoisia toimintakohteita; ensiapuharjoituksia, retkeily- ja leiritaitoja, luonnontuntemusta, suunnistusta tai monta muuta hyödyllistä taitoa. Vartiot tekevät myöskin retkiä ja vaeluksia tutustuen siten kotiseutuun. Toimiessaan vartiossa toisten samanikäisten joukossa oppivat tytöt ja pojat sopeutumaan määrättyihin sääntöihin, jotka ovat samalla yhteiskunnan perustekijöitä. He oppivat kantamaan vastuuta itsestään ja ryhmästä.

Varttuneet partiolaiset kehittävät taitojaan monipuolisesti. He rakentavat kanootteja ja retkeilevät Parkanon erinomaisilla vesireiteillä. Partiolaiset oppivat käyttämään oikealla ta-

valla radiopuhelinta. Se taito voi joskus olla hyvinkin tarpeellinen.

VANHEMPIEN TUKI MUKANA

Partiolaisten vanhemmat ovat mukana toiminnassa. He pitävät huolen siitä, että lapset muistavat partiotilaisuudet, varustavat partiolaisen retkelle, vierailevat lippukunnan leireillä ja muissa tilaisuuksissa. Vanhemmat järjestävät myyjäisiä, joiden tuotot he antavat lippukunnille. He rakentavat leirimajaa tai saunaa ja antavat au-liisti apua silloin, kun sitä tarvitaan. Partio antaa koko perheelle toimintaa.

PARTIO PARKANOSSA

Parkanossa toimii kaksi partiolaisten yhdistystä, tyttölippukunta, Parkanon Kipinät ry. ja poikalippukunta Parkanon Partioijat ry. Niiden yhteinen jäsen määrä on noin 140. Tyttöillä ja pojilla on omat vartiionsa, lippukunnilla omat leirialueensa

ja leirinsä. Niillä on silti myös paljon yhteistä ohjelmaa kuten juhlia, kilpailuja, retkiä ja kursseja. Partiojohtajat ohjaavat ja auttavat vartionjohtajia. He saavat virikkeitä piirin järjestämissä tilaisuuksissa.

Parkanon seurakunta on kum-mankin lippukunnan taustayhtiö ja partio on seurakunnan

vömuoto varhaisnuorison pa-rissa. Lippukunnat saavat seurakunnalta taloudellista tukea ja seurakunnan nuorisotyöntekijät toimivat partionjohtajina. Partiolaisia ohjataan toimimaan seurakunnan elävinä jäseninä.

Partiolainen tahtoo elää joka päivä ihmisenä partioihanteita toteuttaen.

Iltanuotio vartiojohtajien retkellä.

RITVA KUIVANEN

KARJALAISTEN TIE KAUKOLASTA PARKANOON

Viime kesänä tuli kuluneeksi 35 vuotta siirtolaisten tulosta Parkanoon. Poistumismääräys Kaukolan pitäjältä, josta suurin osa Parkanon karjalaisia on kotoisin, annettiin kesän kauneimpana aikana Juhannuksen alla 22. 6. 1944. Erityisen raskaana lähdön kokivat vanhem-

mat ihmiset joiden juuret olivat syvällä Kaukolan maassa. Irtautuminen toistamiseen kodista, koko elämäntyöstä, tuntui ylittämättömän vaikealta, muuta vaihtoehtoa ei kuitenkaan ollut. Mukaan kuorma-autoilla ja junille tehtävälle evakkomatkalle otettiin ainoas-

taan välttämättömimmät tavarat.

Muutama henkilö jäi vielä Kaukolaan tehtävänä lähettää koko pitäjäläisten tavarat Parkanoon sekä myöhemmin syksyllä korjata talteen viljasato. Syyskuun alussa tuli kuitenkin lähtö myös tälle ryhmäl-

le, sillä "naapurin" kalkkiviiva tiessä lähenei lähenemistään, tutut talot olivat jo jääneet rajan taakse. Mutta raskas tehtävä oli heidän osaltaan suoritettu: Tavarat tulivat turvallisesti Parkanoon, samoin suuri osa viljasta ehdittiin koota ja lähettää eteenpäin.

TULO PARKANOON

Parkanossa siirtolaisten majoitus oli aluksi järjestetty koululle, seurakuntataloon ja kirkkoon, sekä koteihin myös naapuripitäjissä. Majoitus tuotti monenlaisia hankaluuksia niin siirtolaisille kuin paikkakuntalaisillekin, koska suurin osa Kaukolan kunnan asukkaista oli evakuoitu Parkanoon ja määrällisesti se oli enemmän kuin paikkakunta olisi pystynyt majoittamaan. Parkanosta muodostui kaukolaisten keskus siihen asti kunnes lopulliset sijoituskunnat oli määrätty. Täällä toimi myös Kaukolan kunnan hoitokunnan toimisto. Kaukolasta lähetetystä omaisuudesta piti huolta varastonhoitaja apulaisineen. Saapuvat tavarat koottiin Markkinamäelle, josta jokainen saattoi noutaa oman sa.

ELÄMÄ JATKUU UUSISSA OLOISSA

Varsinaisesta asuttamisesta huolehti maanhankintatoimikunta. Pääasiassa hakeuduttiin entisiin ammatteihin. Parkanoon tulleista siirtolaisista suurin osa oli saanut toimeentulonsa maanviljelyksestä. Parkano oli pienviljelysseutua ja varsinaiset luovutukset olivat pieniä ja koskivat pääasiassa vain suuria tiloja. Tiloja sekä ostettiin vapaaehtoisella kaupalla, että määrättiin toimikunnan puolesta. Siirtolaisille määrätty tilat olivat yleensä rappiutiloja tai ns. korpitiloja joiden asujat olivat lähteneet kovaa elämää pakoon.

Vapaaehtoisella kaupalla tarjottuja tiloja hankittaessa antoi valtio rakennuslainaa ja maanostolainaa menetettyä omaisuutta vastaan. Menetetty omaisuus korvattiin ainoastaan ticttyyn summaan saakka, joten suuren omaisuuden haltijat eivät saaneet täyttä korvausta rajan taakse jääneestä omaisuudesta.

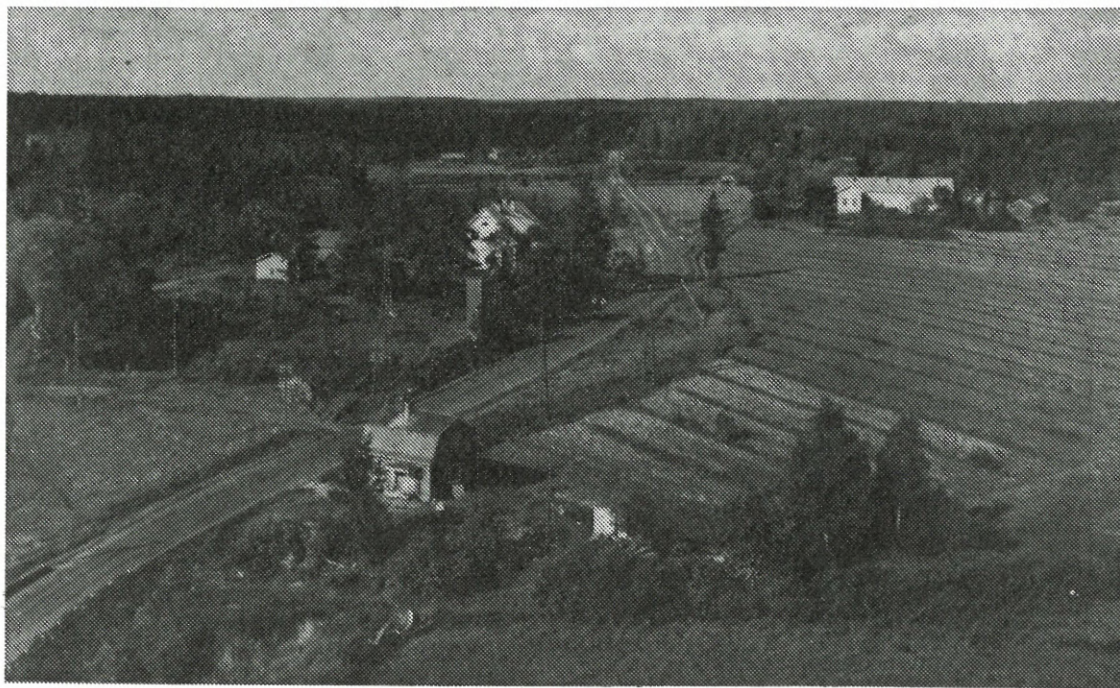
Rakentaminen oli hankalaa, koska kaikki tarvikkeet oli hankittava kansanhuollon kautta ja

kaikesta oli pula. Suhteita käytettiin mahdollisuuksien mukaan. Toimikuntia lähti toisinaan myös Helsinkiin apua hakemaan. Helsingin päässä siirtolaisten suurena apuna asuttamisessa oli nykyisinkin politikona tunnettu Veikko Vennamo, Karjalan poikia itsekkin.

Siirtolaiset olivat ahkeraa ja rauhallista väkeä. Ammattinsa taitavina ihmisinä he sopeutuivat uuteen ympäristöön ja löysivät kukin oman paikkansa. Sopeutumista edesauttoi myös parkanolaisten ystävällinen suhtautuminen kotinsa menettäneisiin siirtolaisiin. Apua saatiin ja annettiin.

KARJALAISUUTTA VAALITAAN

Kaukolassa kulttuuri- ja urheilutoiminta oli ollut vilkasta. Alueella oli muun muassa seitsemän seurantaloa, joissa toimintaa riitti jokaiselle päivälle. Myöskin Parkanossa virisi vilkas seuratoiminta siirtolaisten keskuudessa. Yhteydenpito oli tärkeätä yhteisten asioiden ja ongelmien hoitamiseksi. Tasan vuosi Kaukolasta lähdön jälkeen kokoonnuttiin Parkanossa

Kaukolan kirkonkylän kansakoulu — pappilan peltoja sekä Kyöpelinmäki.

seurantalo Päivölään perustamaan yhdistystä, jonka nimeksi tuli Parkanon Karjalaiset ry. Yhdistyksen tarkoitus oli toimia keskeisenä yhdyssiteenä siirtolaisten parissa sekä vahvistaa heidän taloudellista, sosiaalista ja henkistä asemaansa.

Etenkin alkuaikoina kokoontuminen oli hyvin runsasta. Kousten lisäksi järjestettiin yleisiä juhlatilaisuuksia pari kertaa vuodessa. Myöhemmin aloitetut tarinaillat kokosivat karjalaiset kuukausittain yhteen, ja kokoavat edelleen. Alkuaikoina seura järjesti myös

urheilutilaisuuksia, joissa vastakkain kilpailivat siirtolaiset ja kanta-parkanolaiset. Kilpailulajeina jalkapallo ja yleisurheilu. Urheilutoiminta jatkui hyppyrinän valmistutta Kissa-kiven kisoilla. Mäkeen rakennettu Karjalan Pirtti toimi huoltokeskuksena sekä myöskin seuran oman toiminnan kokoontumispaikkana. Monien mielissä on varmaan säilynyt muisto hauskoista pikkujoulutilaisuuksista Karjalan Pirtillä.

Evakuointi alkamassa Juhannuksen edellä 1944.

Yhteydenpito muihin kuntiin sijoitettuihin ja sijoittuneisiin kaukolaisiin on myöskin ollut jatkuvaa, kokouksien ja Kaukola-seuran järjestämien juhlien merkeissä. Yhteenkuuluvaisuuden tunne elää yhä voimakkaana karjalaisten keskuudessa. Muistot yhdistävät menneisyyden nykyaikaan ja aika on tuonut etäisyyttä kipeälle erolle koti-Kaukolasta.

Kaukolan kylä jää — kuva otettu sakariston portailta.

KESÄ 1978

Sataa

*taivaan ripset kyynelistä kastuu
taipuu tukka maata kohti
tuuli kulkee aallon päällä*

Sataa

*kädet nyrkein kohti aurinkoa
vaivoin kypsyy kesän vilja
itkuisena saapuu elokuu*

Sataa

*pilvet vedenraskaat
kurkottavat meren pintaa
kuuro vihmoo kauravainioita*

Sataa

*aamun silmät vettä täynnä
koivun oksat märkää vehreyttä
maamies kulkee silmät vettä täynnä*

Salme Törmä

VANHA POLKU

*Vanha polku — lehmänraitti
halkoo sydänmaita
kiertää rannat lampareiden
kulkee kumpareita*

*Siinä kulki muinoin tie
edistyskin asteli
suuri laukku olallansa
kauppamiehet kuljeksi*

*Vielä näkee polun uoman
jaloin nuorin kulkea
menneen sukupolven lailla
luonnon rauhan kokea*

Salme Törmä

ERKKI KEMPPI:

VANHA AITTA

Parkanosta Karviaan menevän maantien varrella runsaan peninkulman päässä keskustasta, kirkkaan Kovesjärven eteläisellä kivikkoisella rinnemaalla sijaitsee suurten pihlajain, vaahteran ja lehmuspuiden varjossa, alapuolella aukeavan järven mukaan nimensä saanut vanha maalaistalo.

— Vanha aitta seisoo korkealla paikalla yksinäisenä piha-

piiristä ja ajasta erkautuneena tukevalla honkajalustalla, pitkän kivenheiton päässä vedenrajasta kallioisella perustalla.

Kesäisenä päivänä lauha etelätuuli tuo vaaksanmittaisia lainelautasia ulapantäydeltä hietarantaan.

Parisataa vuotta sitten järvi oli laajempi, syvävesi voimakkaampi: — Korkeina vyöryivät syysjähmeät aallot aitan pe-

ruskiviin patinoiden ne levänvihrein laineviiruin.

Kovesjärven Aleksis isäntä kertoo: — Isäni tuli tähän rannan taloon tämän vuosisadan alussa Lamminkosken Ylilammilta. Perimätietoketju talon vaiheista ja aitan rakentajasta on katkennut tilanviljelijä-sukujen vaihtuessa.

Harmaa aitta, ammainen suolakalan säilytyspaikka, avoimella nurmikentällä kestää yhä kesän helteen ja talven pakkasen puristukset, sateet ja myrskyt suorin seinin. Oven yläpuoliseen leveään ja kovaan mäntyhirteen on taltalla isketty v. 1777. — Vuosiluvun vieressä näkyy pienellä terällä kevyesti koverrettuna. SIMO. — Tekijän nimi?

— Tämä seitsemännentoista vuosisadan ranta-aitta kertoo rakentajansa korkeasta tyylyltä justa ja kirvesmiestaidosta. — Hirsien valinnasta lähtien.

Vieras seisoo hiljaa aitan oven eessä: — Mestarin työ puhuu moni-ilmeisesti äänettömin lausein.

ELSA LEPPÄNEN

AJATELMIA

Viha ei ratkaise mitään ongelmaa.

Vihaisena ei voi keskustella hedelmällisesti.

Ole nopea kuulemaan, mutta hidas vihaan.

Ole sinäkin vaikka punatulkku kaamoksen keskellä.

Ota vastaan virikkeitä ja tee niistä omia toteutuksia.

Koko ikä kouluja käydään, eikä mitään osata.

TERVANPOLTTOA PARKANOSSA 40-LUVULLA

Taustatekijöitä

Pieni ajankuvaus on tarpeen voidakseni rajata lähimenneisyydestä ne tekijät, jotka saivat tervanpolton tarpeelliseksi ja toivat sen vielä kerran meidän monien nähtäväksi ja koettavaksi.

Monien sotavuosien seurauksena Suomessamme oli kaikesta pulaa. Teollisuutemme laakerit ja rattaat vitisivät vaseliinin puutteessa. Tervasta saataisiin edelleen jalostamalla jonkinlaista vaseliinin "pikkuserkkua", ja näin saatiin pyörät pyörimään. Kun jälkeinpäin muistelee ja ajattelee aikaa, jolloin tervaa tehtiin, oli se kokemuspohjaltaan sykehdyttävän rikasta ja antoisaa. Miehet olivat palaamassa sotahommista, rakennettiin taloja, raivattiin peltoja, oli elämänuskoa, oli "henki päällä" kuten sanotaan. Näitä kaikkia ominaisuuksia ja olosuhteita tarvittiin myös tervanteossa, josta varsinainen tervanpoltto muodosti vain eräänlaisen loppukaneetin ja pitkän työprosessin päättymisen.

Vanhastaan tuttua ja tarpeellista työtä

Miltei joka puolella Parkanoa tervanteko on ollut tuttu asia lähimenneisyydessä ja aikaisemminkin. Vuorijoellakin aivan Karhuluoman talon välittömässä läheisyydessä on vieläkin näkyvissä tervahauta. Isäntä muisteli siinä tehdyn tervaa 60 vuotta sitten hänen ollessaan noin 6-vuotias pikkupoika. Hän kertoi olleensa aikamiehen kanssa öiseen aikaan tervantekoa- tai -polttoa seuraamassa. Tarkoitusta varten oli kuulema varattu pitkäkarvaiset vällyt, joihin silloinen pieni miehenalku pääsi piiloon yön viileydeltä, jos tarve vaati.

Tervaa on tehty varhaisemmista ajoista lähtien aina 40—50 luvuille saakka, jolloin olin itsekin mukana isä-Laurin, velipoikain ja Vihtori-vaarin kanssa tervaa tekemässä täällä Pitkäjärven maisemissa, nykyisen kaupunkikeskuksen lievealueilla.

Mukavat muistot

Tuota aikaa muistan aina lämmöllä. On ehkä liiankin kaukaa haettua, mutta muistoissa se on kuin hyvän ystävän lämmin käsi, jota aika tai mikään ei voi riistää pois. Toisaalta olivat asenteetkin silloin toiset. Ahkeruuden "seuralaisina" eivät silloin olleet konkurssit, pakkohuutokaupat ja kiersieluiset "ystävät" ja "virkamiehet". Kyllä silloin olisi elvytyksen elvytykselle naurettu ja makeasti. Silloin ei "tukkuparatakultin" airueet olleet vielä joka paikassa nenällä, eikä kukaan pelännyt olemattomia dynastian peikkoja. Tuo vajaa kymmenen vuoden aika oli meille kaikille, pikku Suomellemmekin sykehdyttävän rikasta aikaa. Työntahti oli tosin kova, mutta yrittämisen onnistumisvarmuus niin tervanpoltossa kuin muussakin kannusti..

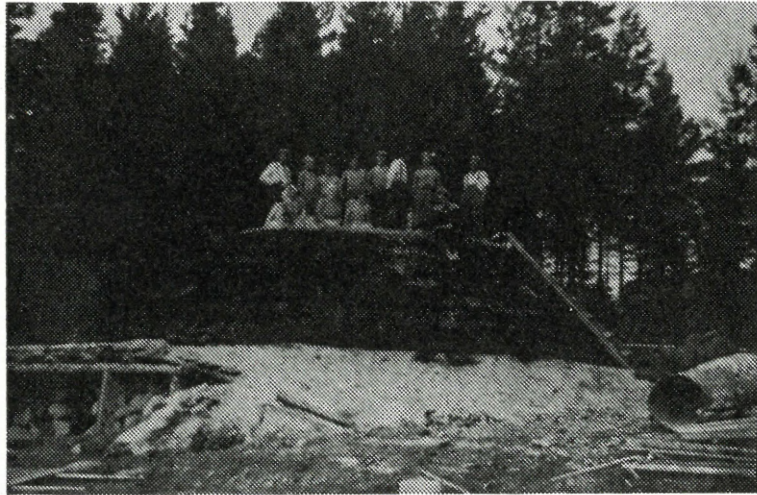
Tervanpolton valmistelut

Tervahommat aloitettiin varhain syksyllä kantojen nostolla joka tehtiin ampuamalla. Suureen tervahautaan niitä meni useita satoja. Viidessä tervahaudassa, jotka meillä poltettiin oli 50—150 kuutiota tervaksia. Kantojen ajossa pois metsästä tervahaudalle ja niiden pilkkomisessa ehti kevät aina noin toukokuun vaiheille. Kevät-kesä oli parasta tervaksien kuivatusaikaa. Tervanpoltto ajoitettiin kesän kuivimpaan aikaan, heinä-elokuuhun. Alkuvalmisteluihin kuului vielä tervatynnyrienkin teko. Sen taidon hallitsi Aleksi Juvela ja Peräjärven veljekset. Astioiden pitävyyttä kummas- teli Lehtisalon Nestori, joka kokeneenakin tervanpolttajana sanoi moista harvoin nähneensä. Tynnyrit eivät vuotaneet tippaakaan. Lehtisalon muistikuvan mukaan tervanpolttomestareihin lukeutui Teemu Ahola, joka oli polttanut 130 tervahautaa.

Saman määrän arveli Lehtisalokin saavuttavansa. Meillä ensikertaa poltettaessa määrä oli 112. Muista polttomestareista mainittakoon Pöykky Ero Vuorijoelta.

Paras hetki

Kaikkien työvaiheiden ja valmistelujen kohokohta oli tervanpolton aloittaminen, tervahaudan sytyttäminen. Tervakset oli ladottu polttamista varten ympyrämuotoiseen, tiiviiseen kasaan keskipistettä kohti. Päältä katsellen se muistutti turvekerroksella peitettyä täytekkua.

Hyvin tarkasti noiden vanhanajan miesten laskelmat pitivät paikkansa, vaikka ne perustuivatkin niinsanottuihin syliin ja kyynäriin terväsmääriä arvioitaessa.

Tervahaudan sytyttämishetkessä oli jotain primitiivistä, miltei mystiikan tuntua. Haudan sytyttämisessä mukanaolleiden vanhempien miesten, Petsamon Kallen, Harjusen Kallen, Syrjälän Nestorin ja monien muiden jutuissa oli jotain sellaista, jossa korva oikein vietti lepo hetken.

Ei voi unohtaa tyttäriäkään, heitäkin oli, silloiselta Tapulikylältä kuten vanhat miehet sanoivat, saapunut seuraamaan tervahaudan sytyttämistä ja tervanpolttori-tuaalia. Olihan heillä mielessä jotakin muutakin. Koreita ne veitikat olivat, veivät yöunet muiltakin kuin allekirjoittaneelta.

Tervahauta palaa

Siitä puolituntisesta, jonka aikana sytyt paloivat maanrajassa, niinsanotussa an-turassa, tulen levitessä turvekerroksen alle, alkoi vuorokauden mittainen kuumen tai lämmön kerääminen tervan irti saamiseksi. Heräävässä keskikesän aamussa oli sa-vua, käryä, tuoksua, näitä kaikkia varsinkin tyvenellä säällä. Niitä oli joka puo-lella rannan läheisyydessä, pelloilla ja metsäpoluilla. Jopa närhienkin jutuissa oli jo-tain poikkeavan tuntuista.

Tervahaudan antimia

Noin puolentoista vuorokauden kuluttua sytyttämisestä päästettiin ensi kerran tervaa. Noin 300 litran saavi tuli useita kertoja täyteen tuota kuumaa mustaa lientä. Vanhat miehet sitä maistoivatkin. Hyvää se oli ainakin kiinni tarttumaan. Melkein kuin nätin tytön muisto, että paheni vaan, jos yritti siitä vapautua. Taisin pestä räpylöitäni tuloksetta moneen kertaan.

Tuollainen 45 tynnyrin hauta kesti polttaa kolme vuorokautta. Jäljelle jäi vain sydet, nuo karkeat hiilet, jotka seppämestari Jooseppi Kuusikko tavallisesti haki tarpeisiinsa.

Tarkoituksenani Parkanon Joulun lukija oli saattaa sinut hetkiseksi näin joulun vaiheil-ta tuonne tulevan kesän herkimpiin hetkiin. Silloin voimme vielä nähdä kuin menneisyy-den kajosta tuon kirkkaan silhuetin aikansa palvelleen tervatun veneen palamisen jos-sain juhannustulien syttyinä. Kertokoon se ahkerien käsien aikaansaannoksista menneil-tä ajoilta tuosta tervasta joka on kerran ollut jokapäiväiseen elämänmuotoon välttä-mättömänä liittyvä osatekijä.

MUISTOJA LAPSUURESTANI PARKANON AUREES

PIKKUTÖLLIN JOULU

Joulu oli lapsuuressani suurta juhulaa. Ei vaan se suuri asia, että Vapahtaja oli meillekin syntynyt, mutta se juhulallisuus, mikä oli kun pestiin pirtti ja isä toi Riikmannin kaurasta hevosella joulutavaraa.

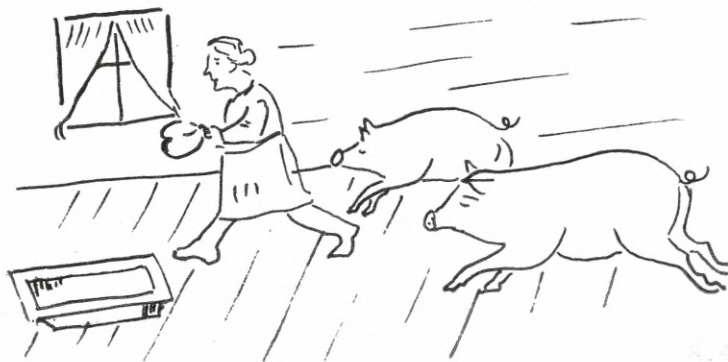
Äite sitte itte liotti tuhaas livekalat ja keitti aattona livekalasoppaa. Siittä tuli se joulun tuoksu ja juuri paistetusta perunamämmistä ja tuorreesta lihasopasta, jonka tilalla ny syörään kinkkua. Ei minun lapsuuressani Aurees ainakaan pikkutöllien emännät kinkkua tehenny.

Kun sitte ruoka oli valamis, oli käyty saunas ja pantu puh-taat vaatteet päälle, niin isä lähti salaperäisesti pihalle ja si-siä teki ristin merkin ulukorakennusten oviin, aittaan, navettoon ja talliin. Vasta kun se oli tullu sisälle ja istunu pöytään niin sitte syötiin ja syörä sai aina koko joulunpyhien aian. Se oli juhulallista kun äitekin istu pöyräs toisten kans, kun se tavallisesti söi hellin nurkas, kun työtä oli paljo eikä se keriinny pöyräs istuun.

ÄITENI OLI KOVERON TYTTÄRIÄ

Seittemisharjun puoles seisoo ny tyhyjänä se Koveron mettätalo, mikä oli äiteni koto. Sielä oli iso pirtti ja äiteni puhu aina, että joulukuusikin sinne tuotiin aina semmonen massakuusen kokonen laattiasta kattoon. Kai jokku lukiat vielä Parkanon mettäpitäjäs tietää mikä on massakuusi. Monet varmaan vielä muistaa sen parooninkin, josta äiteni sano, että se oli vähä omituinen mies. Äite puhu, että hän joutu nuorena Koveros ollessaan keittää sen tukkimiehille ruokaa, ja se sano, että ruoka täytyy liata (semmosille, joille se oli suut-tunu), eikä äiteni tykänny sem-mosesta. Kai se sitte oli tehtävä, kun itte parooni käski.

Meilläkin se parooni joskus poikkeili kun se meni niille

mettääasioilleen. Ja oli meillä muutenkin mettäherroja ja muita herroja, kun minun lapsuussani oli sekin aika, että torpparit sai ostaa torppansa ja pääsivät sitte ittenäisiksi. Niin isäkin teki, ja kun talo oli oma, niin sai myyrä mettää että sai vähä tarvesrahaa. Niin elämä tuntu pikkusen helemommalta, mutta kyllä sitä työtä silti täyty teherä vähä toiseen tahtiin kun nykyisi teherään koneilla.

Ennen sitä tehtiin pitkää päivää ja työ oli raskasta. Minun isänikin raivas peltoa kivikkoon ja ne kivet kannettiin airaksi pellon ympäri. Sielä niitä näkis vieläkin, jos joku viittis mennä kattoon. Ne on käynny tummiksi ja vetäny sammaleeseen, mutta kyllä ne monta hikipisaraa on päällensä saanu. Sen takia meillä on ny vähä leveempi leipä. Leipää muuton pirettiin sillon suures kunnias. Ei sitä koskaan saanu panna nurinpäin leipäkoriin.

PULAVUOSIEN KULUKUMIEHÄ

Minun ikästeni lapsuures oli ne kolomekymmenluvun pulavuoret, ja kun kotoni oli tien varres, meillä poikkes jätkiä joilla ei ollu rahaa mutta oli näläkä. Ne vaikka laulo laulun pätkän että saisi ruokaa, eikä minun äiteni raaskinnu ketään näläkästä syöttämätä tielle päästää. Yökortteeri annettiin kans aina. Jos petit loppu, niin äite kanto oloa larosta laattialle ja pani okulin päälle. Kyllä siinä jätkä makas, kun

viä sai jotain peiton tapasta päälleen. Aamulla viä annettiin kahveeta ja suurus, mutta sitte sai lähtee käveleen toiseen paikkaan. Ei kaikkis talois kulumiehiä niin ruokittu, ja sit-

te ne oli kerran pannu viisarin siihen nevalle, että hei jätkät, ruokapaikka tulee ... Kai meistä joku sieppas äkkiä semmosen kyltin pois, mutta poikkeejia kyllä riitti!

Yhtä lajia kulukijaa oli kalakauppiat, jotka kesäsi kärryillä kulijetti "tosi hyviä silahkoita". Niillä oli tiinu täynnä kaloja, ja vaikka ne joskus vähä lemus, niin kauppias vaan huusi, että tulukaa ostaan, täälä on tosi hyviä silahkoita.

KUN AUTO TULI ENSKERRAN

Oli sekin ihimeellinen paikka, kun auto tuli enskerran kohoralle. Äite oli pihalla, ja se tuli kovaa touhua sisälle ja sano, että ny tulee mailman loppu. Miehet kirmas heti pihalle, niin että penkit kaatu, ja siä portilla sitte nähtiin kun kauheen räminän ja tomun joukosta tuli se auto, eikä se sitte sen kummenpi mailman loppu ollu. Äite vaan häätäntä ja luuli semmosta.

Kun ne penkit kaatu kun miehet törmäs pihalle, niin kaatu ne silloinkin, kun siamporsas tuli niin isoksi, että penkki jäi sen selekään. Sillon isä sano, että ny se pitää vierä navettoon. Siat pirettiin porsaina pirtis. Ne oli siä lämpöses ja niitä oli hyvä kans ruokkia. Ne oli kopas, mutta siitä aina päästettiin vähä jalootteleen laattialle. Ei kai isois talois niin tainnu olla, mutta minun kotoni oli pikku tölli.

HARTAUTTA JA KIRKONMENOJA

Äiteni laulo aina virsikiriasia pyhisi ja luki aharit. Se minun äiteni oli hurskas ihminen. Sitte meillä rupes käymään puhujia ja pitivät kirkonmenoja, kun isä tuli uskoon. Se sai herätyksen, kun saarnamies tuli ovesta ja sano, että täs talos isä opettaa lapselleen pirun kirijoista ja näyttää tietä karotukseen. Isä pelas minun kans korttia ja minä olin hyvä pelaan, mutta sitte kun isä tuli herätykseen, ne kortit jäi, enkä minä enää eres muistanu kuinka niillä pelataan.

Meillä alako olla kirkonmenoja ja monen sorttista puhujaa. Yksi Huopana Pohojanmaalta oli iso mies ja söi palio. Kun äite enskerralla pani pöyrälle kupillisen pernoita ja ne loppu heti kesken, niin se sano, että pankaa toiste pesuvarilla ja pankaa sitte pesukooliin vettä valamiiksi. Äite teki sitte aina niin. Se Huopana kuokki päivisi ja kävi sanomas ihi-

misille, että ehtoolla on meillä kirkonmeno. Ja se oli siitä ihimeellinen puhuja, että se osas Raamatun ulukoo. Kyllä sillä kiria oli, mutta se jätti sen aina tuvan puolelle ja sitte kumminkin puhu pirttis ihmisille pitkät pätkät Raamattua sanasta sanaan. Kolehiti koottiin joka kerta lautaselle.

Kerran se Huopana meni Karttiperälle sanoon, että meillä olis ehtoolla kirkonmeno. Se poikkes yhteen taloon ja sielä oli emännällä naapurien ämmiä kyläs ja se oli tehenny niille oikeen kaakunkin. Kun Huopanalle annettiin kans ka-haveeta, se otti sen koko kaakun ja sano sitten sen jälkeen kun oli sen syöny, että kylä kaakku ois leipää, kun olis vaan usevampii! Se puhu semmosta pohojalaista murretta. Ämmät siinä vähä kalapeni, kun koko kaakku meni.

VIELÄ ISÄSTÄNI

Sitte lopuksi taharon vielä kertoo isästäni, kuinka se siitä herätyksen tilasta pääsi parannukseen ja uskoon. Silloin se tapahtu, kun Salon Ville Jaakkolankylästä piti meillä seuroja. Se Ville oli semmonen

vanha mies jo silloin, pieni, harmaapäinen, mutta elävä se oli puhuun. Se oli lestariolainen. Se piti meillä kirkonmenoo ja puhu siitä, että öljy loppu tyhymiltä neitseiltä, ja sillan meirän kattolamppu rupes sammuaan. Ei siinä auttanu muu, kun jonku vaan piti ruveta paneen öljyä. Mutta se oli vakavaa ja jokahinen ymmärsi, että ny Jumala puhuu. Niin, kerran seurois — vaikka ei niitä meillä seuroiksi sanottu, ne oli aina vaan kirkonmenoja — isä nousi seisoon kun Ville oli ensin saarnannu, ja sano, että ny hän tekee parannuksen. Kyllä se tuntu minusta juhulalliselta. Minä olin silloin semmonen pikkuplikka vielä. Minäkin ymmärsin, minkä muutoksen se isäs teki. Se oli totta se parannus ja isä oli sitte aina uskoinen mies.

Isäni kuluki palio kiriakupoilla ja myi joululehteä. Kai moni tän leheren lukioista viä muistaa vanhan Lehtisalon, minun isäni? Se oli kova meeneen pyörällä kesäsi ja kuluki pitkin Jämijärvet ja Itä-Aureet ja Karhet ja myi ristillisiä kirioja ja puhu ihmisille uskon asioista. Se oli kaikki armoo, että isän parannus kesiti ja että siunaus on tullu tuleville poloville ja ehkä koko kotiseurulleni. Se on ny semmonen oikee kaupunki. Sillon kun minun vaarini osti Lehtisalon töllin, niin sillan ei ollu kauaa kulunu siitä aiasta, kun kutit kuluki Parkanon kirkonmäkeä ja kalavo siellä puita. Ny Parkanos on montakin paikkaa, missä ihminen saa kuulla Jumalan Sanaa jouluna ja muullon. Sanonkin täs lopus, vaan, että Jumala siunakkoon kotoseurrun.

HYVÄ LAHAJA

— Minä saiv viime jouluksi semmosel lahajan, että sitei oo moni saanu. Voi hyvät ihmiset, se on niin sopeva vehejet, ettei sitä taharo taitaa sanuakkaa — Mitä kun siinon niin kun pytyn kansi: Kannella oikia mätäkirnu ja ämmä kirnuua. Se ilika on sitte viä niin eläväisen näkönen, että oikein on hamehen helemat heiluvana taharin mukahan!

Se on puusta kaverrettu maharottoman hyvin. — On sillä kokooki, jouki kahta korttelia korkia. Ja on siinä levuaki —

☆

— Juhannes sen anto silloin auttuehtoon mulle ja sano, että kun oot ollu kiltti niij joulu-pukki lähätti tämmösen!

Minä kattoin sitä kauan ja sainoin, että oonko minä nyt täs

Juhannes sano, että sinä juuri siinä oot! — Arvaakkoh minkä joulum muistoksi se se nyt on siinä? Kauaa mun ei tarvinnu räknätä kum muistin. Se ov visihin nyt siitä voittomasta joulusta tämä rustinki”, minä sainoin. Ja niim mar se olik.

Se sano sitä vunteerannehen-sa kauan. Että tarttis saara jonki pysyväm muiston niistä entisistä kovista aioista. Kyllä kai meillä piisah muistelemista sen auttu ehtoon.

☆

Siittä oj jo kymmeniä vuosia, mukulakki oli viä pieniä. Minä koitin säästää ja tähärystää maittiloita että olsin saanu suuremman kirnumustan. Kuj joulu oli tulos. Minä kirnuta meuhuutij jouki pari tiimaa, mutta se ei ollut tietääksensä.

Puoleh tiimas minä pruukasin saara sev voille kun oikein jynkytin. Mutta silloin ei millää. Minä siroin hantuukin päähäni ettei hiki nokkunu kirnuhun. Tänäkää päivänä ei sitä tiä kukaa, että mikä sem kerman pilas. Juhanneski olih tullu voo-rostansa jynkyttähäm mutta minä sainoin että kaarat sev viä. — Minä oon niim monta kertaa saanu kirnuv voille että kirnuajav vika eise oo. —

☆

— Kuiva joulu siitä meiräv väjelle tuli. Kai sitä muuta särvintä sentäs oli, muttei voita. Harmitti se kun piti kantaa vasikoille niin uhaallinen kirnumus. Sitä ei saattanu kukaa muu syörä.

Ne asiat on ollu ja menny. Kaikki on muuttunu maharottomasti. Kum meijeri otti haltuhunsa koko maitohuushollin, ei sen koommin oo saanu enää kirnuta.

Minä nauroinki Juhannekselle ”että sinä nyv vasta kekse-liäs olikki kun tuommoser rustasit. — En taitasi muutoin enää tuntia kirnuua.” Saatei kun se vanha palavelija ravistu val-lan työm puuttees. —

☆

Juhannes muisteli viä sitäki aikaa kum piti leipävärkikki jauhaa käsikivillä. Tottahan se äijäriepu senki surkeuren tietää. Oli pitäny nuorena ollesansa niij jauhaa että luuli siehem paikkahan nypähtävänsä. — Että jos oli särvin kovan takana, niin kyllä oli leipäki!

Kyllä me sitte kans oomme tyytyväisiä tästä hyvästä aiasta ja kehityksestä. Että saamme meki nähärä ja nauttia tästä paliosta hyvästä. Juhannes sa-

noki että ”kyllä sitä tärkeää antas tän nuorem poloven ymmärtää, mikä ero on täs ja entises aias.”

☆

Kum minä olin aikani imehrelly Juhanneksen taitoo, vaikka kai se aina on kyllä ollu hyvä käsistänsä, niin havattin kysyä misä se teki tuon kirnu touhun? — Krannis mar se sitä

oli kulukenu näpräämäh pitkin syksyä! Monta ehtoo puhuretta siinä oli mennä. Ja aina kum minä olin rookannu mennä kylähän, oli Juhannes heti tryykänny krännihin sen työnsä kimppuhun. Kai sen nyt tietää että lahaja on saatava aina salaa tehtyä.

☆

— Nym minä oon hojeskellu Juhannuekselle, ettei mulle nyt saa rustata yhtää mitää lahajaa täksi jouluksi. Tuo kirnuaja piisaa mulle maharottomasti monta vuotta. Mukulakki pruukaa aina jotaki lähättää vaikka minä kyllä kiellän.

Eikä näin kallis arvosta kapinesta ikänä toista tuukkaa! Minä tälläsin tän kirnumuotokuvani pikkupöyrälle klasin alle. Useim minä sitä katton hartaurella. Monta kertaa on pos-

keni kostunu, mutta se ei oo hikiä. —

☆

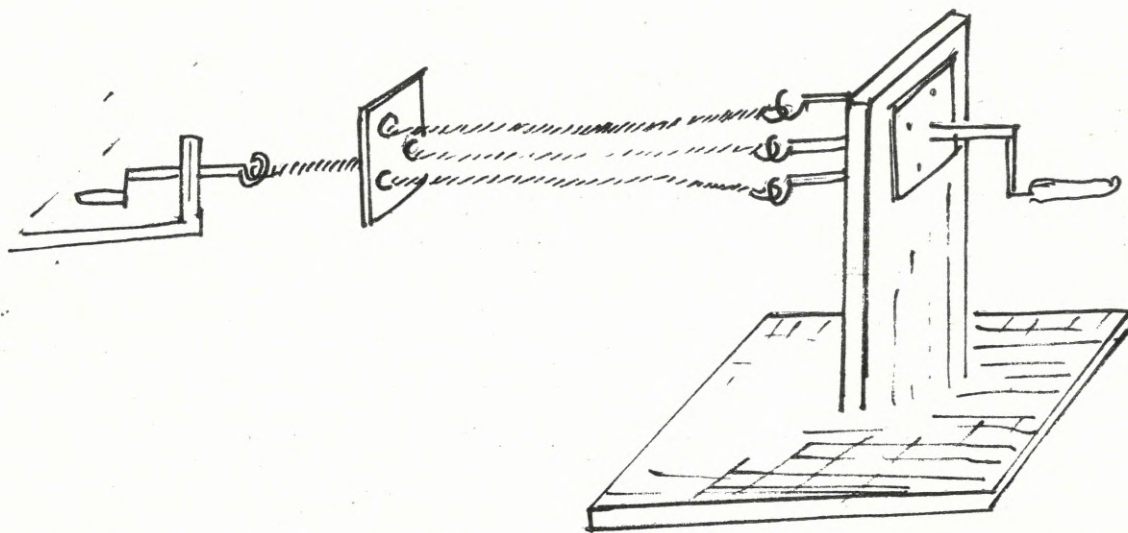
— Kovasti tarpehelliista se om muistaa niitä vanhoja aikoja. Joka päivä niin tulee teherä.

— Se on ainua konsti että osaa olla oikein syrämestänsä kiitollinej ja tästä kaikesta tyytyväinen.

ELSA LEPPÄNEN:

KÖYDENTEKO

Vanhempien vielä joukossamme elävien muistissa on aika, jolloin käyttötavaroita ei ostettu kaupasta, vaan ne tehtiin itse. Esim. vielä viime sotien aikaan oli tarpeen taito tehdä

omassa pellossa kasvaneesta pellavasta köyttä, vaikkapa hevosen ohjaksia. Kun pellava oli ensin kehrätty langaksi sujui kolmisäikeisen köyden teko piirroksessa esitetyllä lait-

teella. Jokainen säie oli aluksi kierrettävä. Kun kuvassa näkyvää reikälevyä sen jälkeen kuljetettiin oikealle, kiertyivät säikeet köydeksi.

MUISTELMIA NUORTEN AJANVIETOSTA 1930-LUVULLA

Elämä 30-luvulla oli erilaista kuin nykyisin. Varsinkin tuon kymmenluvun alkupuoli oli ankeaa, olihan pula-aika. Kuitenkin ihmiset olivat tyytyväisiä, kun ei oltu paljon paremmalle opittu. Olin siihen aikaan vähän toisella kymmenellä. Muistan yhtä ja toista senaikaisista tavoista. Silloin ei tiedetty televisiosta, eikä radioitakaan ollut monessa paikassa. Hyvin silti aika kului, otettiin ilo irti itsestään.

VARHAISNUORTEN LEIKEISTÄ

Varhaisnuoret, joihin itsekin kuuluiin kokoontuivat kesäiltaisina teiden risteyksiin. Liikenteestä ei ollut haittaa; autoja kulki harvoin.

Tavallisesti juostiin leskistä. Siinä asetuttiin parijonoon, yksi alkoi leskeksi ja huusi: "leski edestä, pari takaa!" Silloin tällainen pari lähti juoksemaan jonon sivuitse, kumpikin eri puolelta jonoa lesken ohi, ja tämä yritti ottaa heitä kiinni. Jos pari pääsi lesken ohi jälleen yhteen, aettuivat he jonoon ensimmäisiksi. Leski jäi edelleen eteen huutaen seuraavan parin juoksuun. Lesken saatua jonkun kiinni, asettui hän tämän pariksi jonon eteen. Yksin jäänyt joutui vuorostaan les-

keksi. Tällä tavalla leikki jatkui tuntikausia.

Toisinaan menttiin piiriä. Piirileikissä noin puolet meni piiriin ja toiset kävelivät käsi kädessä laulaen kerran piirin ympäri. Sitten jokainen haki itselleen parin pyörien hänen kanssaan kerran ympäri kumpaankin suuntaan. Se, jota oli haettu jäi vuorostaan piiriin.

Piirileikissä oli tapana, että piirin keskellä olevien piti keksiä laulu; laulaa itsensä piiristä ulos. Kyllä niitä lauluja osattiinkin, mutta jos tuli sellainen tilanne, että piirissäolijat eivät keksineet uutta laulua, lauloivat sivullaolijat:

Tollasia tollukoita piirin
keskellä

jotka ei osaa laulaakkaa.
Ne sais laskea laiturille jo
vasikan kello kaulaan vaan.

Hauskasti siinä illat kuluivat, mutta kymmenen aikaan piti olla kotona, se oli tinkimätön määrä.

JOULU- JA LASKIAISLEIKKEJÄ

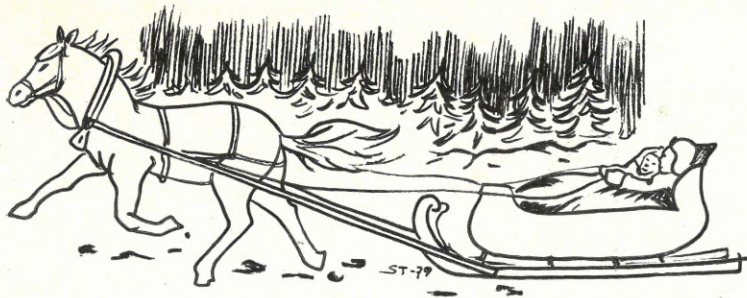
Joulun ja loppiaisen välinen aika oli klahvinheittoaikaa. Kokoonnuttiin jonkun kotiin, kirjoitettiin joulun ja uudenvuodenkortteja ja lähdettiin heittämään. Joku hiipi hiljaa ja heitti kortin ovenraosta sisään. Toiset odottivat portaiden lähellä ja sitten kaikki juoksivat eri suuntiin. Tavallisesti talosta lähti joku, ehkä useampiakin otamaan klahvinheitäjiä kiinni tunnistettavaksi. Kävipä joskus niinkin, että kiinnisaadulta noettiin naama. Se oli jännittävää leikkiä, johon aikuisetkin suhtautuivat leikkimielellä.

Laskiainen oli talven hauskimpia kohokohtia. Silloin lasketeltiin kaikin saatavilla olevin välinein: suksilla, kelkoilla vieläpä ajelureelläkin. Reki vaan hinattiin mäen päälle ja sitten rekeen niin monta kuin mahtui. Huristeltiin hyvää vauhtia alas. Laskettaissa huudettiin: "Pitkiä pellavia!" Mitä pidempiä liukuja tuli, sen pidemmäksi pellava seuraavana kesänä kasvoi.

Laskiaisen säällä oli merkitystä muutenkin kuin laskettelun kannalta. Jos satoi lunta, tiesi se hyvää ohra- ja marjakesää. Laskiaisen ruokia olivat hernekeitto ja "perunakropsu". Laskiaiseen liittyi monia uskomuksia. Jos laskiaisenä kerki si hyvin töidenteossa, sujuivat koko vuoden työt nopeasti. Siksi oli aamulla noustava aikaisin, että ehti siivota ja lakaista lattiat ennemmin kuin naapurissa. Jos vei roskat kolmen tien risteykseen, niin pääsi seuraavaksi vuodeksi syöpäläisistä, mutta joka siitä ensiksi kulki, sai ne kiusaksi.

Laskiaiseksi piti olla kehruut kehrottynä. Jos laskiaisenä keh räsi, sairastui lampaat pyörötautiin. Jos meni laskiaisyönä kolme kertaa siirretyn rakennuksen katolle ja sanoi: "tahdon kuulla ja nähdä", sai tietää seuraavan vuoden tapahtumat. En uskaltanut kekeilla, vaikka tiesin meillä olevan sellaisen rakennuksen.

Tytöille sanottiin, että jos syö laskiaisenä yhdeksän suolasilakkaa, niin tuleva mies ilmestyy yöllä tuomaan juotavaa. Muutenkin piti tyttöjen

huolehtia siisteydestään. Hiukset neuvottiin kampaamaan yhdeksän kertaa sinä päivänä.

TYÖNTEOSTA JA HARRASTUKSISTA

Työnteko opittiin kotona. Kymmenvuotiaana piti osata kotityöt ja yleensä kaikkea mihin voimat riittivät. Käsityöt siinä samalla. Jouten ei saanut olla kuin pyhänä. Vaatteita sai harvoin, piti pukeutua järkevästi. Turhat rimpus pois, että olivat ajattomampia.

Ohjattua harrastustoimintaa tuolloin olivat opintokerho, tyttöjen voimisteluseura, myöhemmin myös pojille, ja urheiluseura. Kaiken keskipisteenä oli nuorisoseura ja seurantalo. Kouluille kokoonnuttiin myös harjoituksiin. Harjoiteltiin kansantansseja, kuvaelmia, runonlausuntaa ja näytelmäkapaleita joita saattoi olla useampiakin samanaikaisesti harjoiteltavana. Harjoituksissa kului paljon aikaa, mutta se oli hauskaa ja innostavaa toimintaa.

Ajanviettelukemisena oli kaunokirjalliset viikkolehdet kuten Sirpale, Nyyrikki ja Tosikertomukset-niminen lehti, jonka todenperäisyys taisi olla kovin kyseenalainen. Lehtiä vaihdeltiin naapureitten kesken luettavaksi, mutta niihin kyllästyi niinkuin liian makeaan ruokaan. Kylillä oli kunnan sivukirjastoja, joista lainattiin mieleistä luettavaa. Omia kirjoja ei ollut varaa ostaa.

AIKUISIKAISTEN AJANVIETOSTA

Kun ikää karttui ja rippikoulu oli käyty, opeteltiin tanssimaankin. Se oli jännittävää; ei oikein uskaltanut mennä, mutta kummasti se veti puo-

leensa kuin magneetti. Oli suuri elämys, kun joku tuli tanssin hakemaan. Ensimmäisen tanssin jälkeen sanottiin: "pääsinpäs tuhkapussista", Yhtä jännittyneiltä pojat näyttivät ennenkuin ensi kertaa uskalsivat tyttöjä tanssiin hakea.

Nuorisoseuralla oli kerran kuussa kuukausikokous ja sen jälkeen tanssittiin. Siksi lie-neekin kokouksissa ollut paljon osanottajia.

Suojeluskuntaharjoitusten jälkeen myös oli tanssit. Silloinkin oli paljon tanssijoita vaikkei SK-harjoituksissa aina niin paljon osanottajia ollutkaan. Nämä olivat ilmaisia huvitilaisuuksia. Soittajalle pojat keräsivät keskuudestaan pienen rahasumman.

Elokuulla oli ruistalkoita. Sirpallä leikattiin kilpaa, ja kun leikkaajia oli paljon, tuli iltapäivän kuluessa leikattua suuret alueet. Talo huolehti tarjoilusta. Illalla sitten oli talkootanssit. Tanssi-iltamia ei usein ollut, eikä niissä ollut yleisöä läheskään niin paljon kuin ohjelmallisissa iltamissa, joissa myös tanssittiin.

Ohjelmallisia iltamia oli joka sunnuntai, eikä ohjelman-suorittajista ollut puutetta. Usein oli vieraspaikkakuntalaistenkin iltamia. Niihin mentiin arvostelevalle mielellä. Katsottiin, kuinka he ohjelmansa esittivät. Omia ohjelmia käytiin vuorostaan esittämässä naapuripitäjissäkin.

Nuorisoseuran kesäjuhla oli merkkitapaus. Päivällä oli urheilukilpailut ja illalla juhlaillama palkintojen jakoineen. Yleisöä oli runsaasti sekä päivällä että illalla.

30-LUVUN LOPPUPUOLEN ILTAMIA

Vuosikymmenen loppupuolella ei pula-aikaa enää muisteltu. Raha alkoi liikkua ja olosuhteet paranivat.

Silloin alettiin pitää myös ns. kutsuillamia. Niihin osanottajat maksoivat määrätyn summan, jolla sai kutsua itselleen vieraan. Kutsun ovella esitettyään pääsi mukaan juhlaan. Siellä joku tilaisuuden järjestäjistä toivotti vieraat tervetulleiksi. Sitten tarjottiin tulokahvit ja lopuksi tanssittiin. Välillä tarjottiin virvokkeita.

Kutsu oli joskus laadittu runomittaan:

Tullos, tullos ilohon

Venesjärven majalle

elokuussa kuutamolla klo 18

Yleensä tilaisuudet olivat raittiita. Humalaisia ei näkynyt.

Talvella tehtiin rekiretkiä. Mentiin hevosilla noin 10 — 20 kilometrin päässä olevaan taloon, joka oli pyydetty kokoon-tumispaikaksi. Siellä oli järjestetty tarjoilua ja tanssia. Puolen yön jälkeen ajeltiin taas kulusten kilistessä takaisin. Oli kerrassaan hieno elämys istua rekiryijyn ja vällyjen lämpimässä. Luulen että nykyajan nuoretkin mielellään vaihtaisivat yhden automatkan rekiretkeen jos se olisi mahdollista.

LEIKKI, LAULU VAIMENEE

Näissä monenlaisissa riennoissa ja harrastuksissa kului nuorten aika 30-luvun lopulle saakka. Sitten talvisota tulolaaan katkaisi ja muutti kaikki toiminnot toisenlaisiksi. Siihen päättyi monen ihmisen nuoruus ja elämäkin. Oli siirrytty sota-aikaan.

ANTTI LAITILA, VANHAN AJAN TERVASKANTO

En koskaan saanut tuntea henkilökohtaisesti Antti-vaaria, isoisäni isoisää. Kuinka olisin-kaan: Hänhän oli jo suurten nälkävuosien aikaan aikuinen mies. Niin paljon hänestä on kuitenkin puhuttu ja hänen vaiheistaan kerrottu, että tuntuu, kuin olisin tavannut hänet kävelemässä Kuivasjärven rannalla, tuon valkopartaisen vanhuksen.

SYNTYPERÄ

Antti-vaari, Antti Mikonpoika Laitila, syntyi omien tietojensa mukaan vuonna 1838: kirkonkirjoihin hänet oli merkitty kolme vuotta nuoremmaksi. Antti oli Asumaniemen poikia Kihniön puolelta; Kihniö tosin kuului noihin aikoihin Parkanoon. Molemmat Antin vaimot olivat myös Kihniön puolelta: ensimmäinen Myllymäen kruununtorpan tytär Konstantiina ja toinen Salomäen tytär Ida Justiina.

Pituudeltaan Antti-vaari oli hyvin keskimittainen, mutta voimiltaan hän oli melkoinen: hän oli oikea vanhan ajan tervaskanto. Antti nosti yhdellä kädellä täysinäisen viljasäkin riihen parsille. Kun säkkejä siirrettiin riihestä aittaan, hänelle ei riittänyt lastiksi selässä oleva säkki. Hän käski piika-Annan hypätä vielä säkin päälle. Näin matka jatkui yhtä helposti.

NÄLKÄVUOSIEN AIKAAN

Hyvän kuntonsa ja tarmonsa ansiosta Antti-vaari varmasti

selvisi suurten nälkävuosien koettelemuksista. Antti oli jo aikuinen mies tuolloin, 1860-luvulla. Silloinhan oli monta pe-

Antti-vaari kesällä 1930.

räkkäistä katovuotta. Ruoka loppui, ihmiset lähtivät suurin joukoin vaeltamaan kerjuulle. Mutta mikään ei auttanut; tuhansittain heitä kuoli nälkään.

Parkanossa järjestettiin hätäaputoina ojan kaivua Silonevalla. Varsinkin talviaikaan työ oli hankalaa, koska paksu lumikerros oli luotava ensin pois. Sitä oli paikoin ollut jopa kolme kyynärää, lähes kaksi metriä. Ojan piti olla kolme kyynärää syvää ja puolitoista leveätä. Palkka maksettiin jauhoina, ja sitä sai sylen, noin kahden metrin kaivusta nautan verran eli hieman yli 400 grammaa. Monet menehtyivät tälläkin työmaalla nälkään ja työn raskauteen.

KULKUYHTEYDET

Vaikeata oli myös kulkeminen viime vuosisadalla, koska teitä ei ollut näillä korpiseuduilla. Vesitiet olivat tärkeitä kulkureittejä sekä kesällä että talvella, mutta ne kaikki suuntautuvat Parkanosta etelään päin. Niinpä Antilla ja hänen veljellään oli nykypäivän ihmi-

selle tuntemattomia vaikeuksia, kun he kävivät ostamassa ruokaa Jalasjärveltä.

Jalasjärvelle ei ollut minikäänlaista kesätietä Kankarin suunnalta. Metsien läpi tehtiin taivalta. Paluumatkalla poikettiin Järvisomeroon yöksi ja laskettiin hevoset nevalle syömään. Aamulla ei hevosia löydetty mistään, vaikka niillä oli kello kaulassa. Koko päivä etsittiin ja vasta illalla ne löydettiin Kuivasjärven Mettälän luota. Ne olivat ehtineet tulla peninkulman matkan kotia kohti.

Veljekset palasivat Järvisomeroon hakemaan viljat ja lähtivät uudelleen takaisin kotiin päin. Nyt he eksyivät suunnasta. Aikansa harhailtuaan miehet huomasivat korkean vuoren lähistöllä, ja toinen heistä lähti ottamaan vuorelta oikean suunnan. Näin he löysivät takaisin kotiin.

ELÄMISEN ANKARUUS

Elämä Kyrönkorvessa oli ankaraa, ja vain voimakkaat yksilöt selviytyivät. Antti-vaari

oli tällaisia voimakkaita korvenraatajia. Hän oli raivannut korpeen kaksi asumusta, ensin Riskun kruununtorpan Kankarille ja sitten Laitilan torpan Kuivasjärven erämaahan, vain kuokka ja kirves apunaan. Muitakin vaikeuksia oli: halla oli näillä seuduilla alituinen viears.

Koettelemukset karaisivat Antti-vaaria, mutta ei niin että hänestä olisi tullut karua tai katkeraa. Syvimmin vaarin lastenlapsiin ja heidän lapsiinsa on vaikuttanut hänen harras uskonnollisuutensa. Antti-vaari luotti aina Jumalan apuun kaikissa tilanteissa eikä hän lakannut rukoilemasta; iltaisin hän polvistui aina vuoteensa viereen rukoilemaan ja kiittämään Jumalaa.

Antti-vaari ei milloinkaan kerskunut omilla saavutuksillaan. Hän oli rauhallinen ja tasapainoinen ihminen ja hän tahtoi tehdä aina Jumalan tahdon mukaan. Sitä hän tähdensi poikansa lapsille, jotka vaarin tuvassa alinomaa vierailivat.

ANTTI-VAARI JA LAPSET

Lapsista Antti-vaari piti paljon ja aina hänellä oli heille aikaa. Hän ehti nähdä vielä lastenlastenlastensakin varttuvan nuoriksi. Antti-vaari eläi vanhuutensa päivinä poikansa luona Laitilassa, välillä tyttärensä luona Vatajalla.

Lapset olivat aina tervetulleita vaarin kamariin. Siellä hän veisteli kaikenlaisia tarvekaluja puusta, huonekaluja ja kirveen varsia, ja neuvoi lapsia sekä työnteossa että elämisen taidossa. Siellä vaari ja lapset ahersivat lastujen keskellä, ja vaari kertoi tarinoita ja tapahtumia vanhoista ajoista.

Antti-vaari halusi, että hänen kamarinsa oli lämmin. Siksi lastuja poltettiin ahkerasti takassa. Kerran vaarin pitkä parta syttyi tuleen. Olisi voinut käydä huonostikin, ellei pikku-

Antti-vaari poikansa Anselmin kanssa.

poika olisi ehtinyt huutaa: "Partanne palaa." Partaa täytyi sitten hieman lyhentää ja tasoittaa, ja niin päästiin jatkamaan töitä.

KUOLEMAN ENTEITÄ

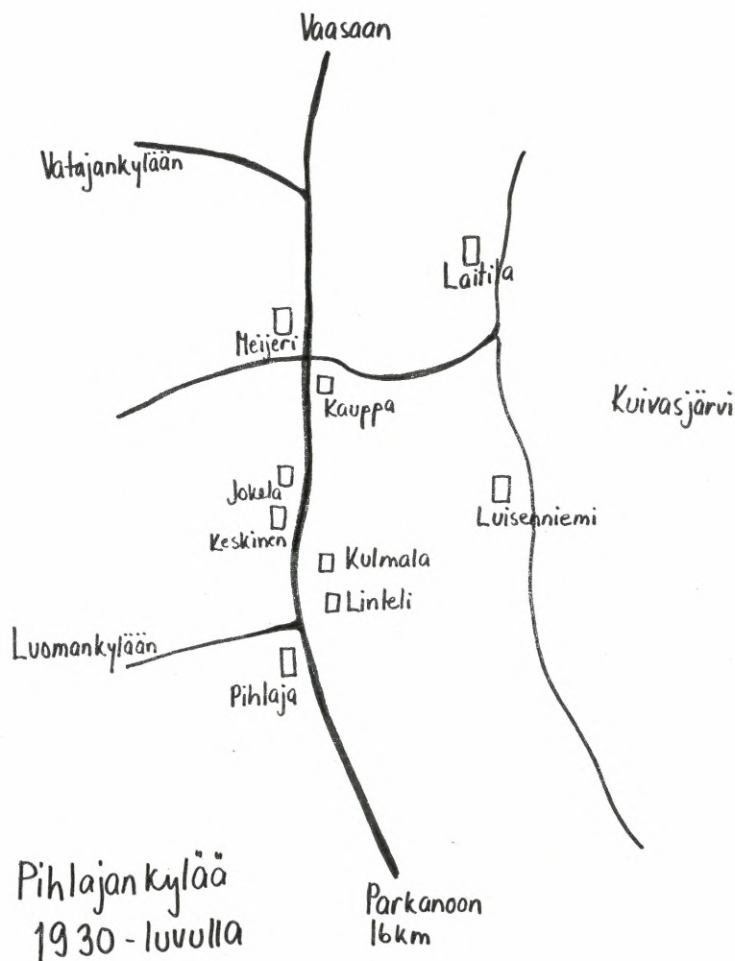
Antti-vaari kuoli syyskuun 21. päivänä 1939, siis toisen maailmansodan syttymisen aikoihin. Antin toinen vaimo Ida oli kuollut vuonna 1911, koleraepidemian aikana. Hän oli hieman ennen kuolemaansa sanonut tai ennustanut Antille tämän kuoleman ajankohdan. "Ei tämä kuolevien määrä vielä mitään, mutta kun sinä kuolet, silloin vasta rytinä alkaa." Jotkut muistavat Antin itsensäkin aavistaneen oman kuolemansa ajankohdan.

Joka tapauksessa Antti-vaari sai elää pitkän elämän. Meidän mielestämme se oli vaikea, täynnä raskasta työtä ja monia koettelemuksia. Hänelle se oli luonnollista ja hän osasi olla kiitollinen kaikista elämän hyvistä lahjoista; hän ei ollut tyytymätön.

Meidän tulisi kunnioittaa esi-isiamme ja -äitejämme. Enää ei perimätietoa, tietoa sukupolvelta toiselle, pidetä arvossa, ja sen vuoksi tiedot ennen eläneistä henkilöistä helposti

katoavat ja kuolevat. Olenkin vanhemmilleni ja isovanhemmilleni kiitollinen, että heidän kertomustensa ansiosta Antti-vaari säilyy mielessäni ihmisenä eikä vain nimenä.

Tulen aina ihailemaan ja kunnioittamaan Antti-vaaria ihmisenä, joka tarttui työhön kuin työhön vaikeissakin olosuhteissa ja joka luotti Jumalaan ja arvosti lähimmäisiään.

ELSA LEPPÄNEN

AJATELMIA

Usein yhteiset asiat hoidetaan niin, että itse pukilla pysyy.

Ei likakasaa tartte penkoa, se hajoaa itsestään.

Voit valloittaa avaruuden, mutta et saa yhteyttä seinän takana olevaan naapuriin.

Kun luet ajatelman, lue se uudelleen — ehkä vasta sitten huomaat sen sisällön.

Kyllä kiipijä tukimiestänsä palvoo.

Olet onnellinen, jos lapsuudenkodistasi saat perinnöksi työnilon.

Kukaan ei saisi olla niin tärkeä, ettei voi kuunnella naapuriaan.

Tartu lasta kädestä, tunnet itsekin turvallisuutta.

Kun viet lapsen kirkkoon, et arvaa miten suuren palveluksen teet lapsen elämälle.

PAROONIMME LAPSUUTTA, NUORUUTTA JA KULTAISTA VANHUUTTA

Yleensä paroonimme tunnetaan vain vanhoilta päiviltään pitkine valkoisine hiuksineen ja partoineen Kalevalan Väinämöistä muistuttavana uroona. Myös tiedetään hänen suorittaneen elämäntyönsä luonnon parissa metsänhoitajana eri tahoilla Suomea. Viimeisenä virkapaikkana hänellä oli Parkanon hoitoalue Parkanossa. Täällä hän jäi eläkkeelle ja muovautui ajanoloon tuoksi tutuksi Parkanon Parooniksi ja vaelsi elämänsä päähän meidän parooninamme. — Joka taholla Suomea on vieläkin melko runsaasti henkilöitä, jotka Parkanon nimen kuultuaan kytkevät sen heti parooniin.

Mutta hänen lapsuudestaan, kouluajastaan ja nuorukaisvaiheistaan tietäminen on paljon vähäisempää kuin hänen parkanolaiskaudestaan. Jotta tuo tietämättömyys hälvenisi kirjoittelen siitä tietoon saatettavaksi joitakin väläyksiä. Mitään tyhjentävää esitystä en kuitenkaan tässä nyt laadi.

Parooni kuului 11-päiseen sisarusjoukkoon, kaksi veljeä oli kuollut varhain. Ollessaan 11-vuotias hän menetti äitinsä joulupäivänä 1864. Vanhin sisar Helena, silloin 17-vuotias, joutui äidin sijasta hoivamaan sisaruksiaan. — Perheellä oli koti sekä Vaasassa että Anjalassa. Gustaf-poika, tämä paroonimme, vaikutti vel-

jiään hillitymmältä ja erittäin voimakkaasti luontoon kiintyneeltä. Ilmankos hän kiinnostuikin metsänhoitajan ammattista. Toisaalta hän osoittautui reippaaksi ja oikeudenmukaiseksi. Isän mielestä kunkin lapsen täytyi saada kehittyä ja muovautua taipumustensa mukaan.

NEUVOKKUUTTA MERENJÄÄLLÄ

Erään kerran Gustaf joutui näyttämään jo nuorena päättäväistä harkintaa vaikeasta pulmasta selviytyäkseen. Toisenä pääsiäispäivänä hän lähti luvan saatuaan Matilda-siskonsa (tuleva vankien ystävä) kanssa Tähti-hevosella kyläilemään erääseen maalaistaloon Vaasan saaristoon. Ohut jää petti ja Tähti joutui railoon. Gustaf toimi nopeasti. Tarttui Matildaan ja heitti hänet reestä kauemmaksi railosta, katkaisi puukolla rinnustimen ja

työnsi reen kauemmaksi taakse päin. Sen jälkeen hän tarttui suitsiin ja kyyrysillään ollen piti hevosen pään ylhäällä. Avun huudosta ei ollut apua, vaikka joitakin rekikuntia oli palaamassa Solfin kirkosta. Välttivät noin oman mahdollisen joutumisensa railoon kiertäen paikan etäältä ohitse. Sitten osui paikalle pari kymmenvuotiasta poikaa luistellen. Gustaf huusi heille: — Pitäkää suitsista, minkä housut kestävät, ja katsokaa, ettei hevosen pää vajoa jäänreunan alle!

Sitten hän peitteli siskonsa rekeen, sellaiseen kevytrakenteiseen, ja kuljetti hänet sillä kotiin kaupunkiin. Sieltä hän sitten renki apunaan palasi toisella hevosella pelastustehtäviin. Tehtävä onnistui ja Gustaf palasi onnellisena kotiin. Kuvernööri-isä kiitteli kovasti poikaansa.

POIKAJOUKON JOHTAJA

Anjalassa ollessa Gustaf osallistui johtamistehtäviin. Syksyllä Kymijoen jäädyttyä Viialan puolen pojat kokoontuivat oman päällikkönsä jonkun torpparinpojan ympärille ja Anjalan puolen pojat päällikkönsä Gustafin ympärille. Aikansa siinä sotivat ja kahinoivat. Kun siitä oli saatu tarpeeksi, niin joka syksy solmittiin rauha.

Gustafilla oli kova taipumus pitää yhteyttä rahvaaseen Anjalan Rabbelnissa asuttaessa. Hän osallistui mökeissä ja torpissa milloin suutarin milloin puusepän töihin. Sai taas lahjaksi mm. tuohivirsuja ja -kontteja. Heilautti lähtiessään kotikartanoon kontin selkäänsä ja sujautti virsut jalkoihinsa. — Sukulaiset moitiskelivat isää Gustafin pukeutumisesta. — Miksi annat pojan

Historiallinen kuva Satakunnan Suojeluskuntapiirin kesäleiriltä Ulvilan Ravanista v. 1937. Kuvassa suojeluskuntaveteraaneja. Heitä on tervehtimässä Satak. Sk-piirin päällikkö Kapt. Väinö Ikonen (vasemmalla). Mukana on myös ulkomaisia sotilasasiamiehiä, joista Saksan apulaissotilasasiamies Kapt. Körner juuri on kättelemässä valkopartaista Parkanon paroonia.

aina kulkea sarkavaatteissa ja pieksuissa ja ottaa osaa kaikkiin rengintöihin? Hänhän ei opi herrastapoja. Isä vastasi: — Antaa pojan olla, eihän siinä ole mitään pahaa!

"RUOKOTTOMUUDEN PARTA"

Evon opiskeluaikanaan Gustaf kirjoitti Matilda-siskolleen: — Viikko sitten tein matkan Helsinkiin tilatakseni itselleni keikarinvaatteita kesää varten, jolloin olen aikoinut oikein ottaa arvostani vaarin ja edustaa kuvernöörin poikaa. Liekö ollut niitä aikoja tai ainakin lähellä sitä, jolloin hän kihlautui tulevan vaimonsa kanssa.

Ollessaan jo valmistunut metsänhoitajaksi parooni käytti sellaista leuanaluspartaa, joka aikoinaan oli Parkanossakin vanhojen miesten leuan alla ja jota sanottiin täällä "ruokottomuulen parraksi". Parta ja tukka olivat mustat silloin.

Sitten myöhemmin toimies- saan Hyrynsalmen ja Suomus- salmen pitäjissä metsänhoita- jana ja pistäytyessään isäänsä tapaamassa Gustafilla oli tosi pitkä parta ja tukka. Matil- dan mielestä veli oli kuin mi- käkin Ontrus. Tätä kesti sii- hen saakka, kunnes isä leik- kasi ja siisti poikansa noista metsäläisen tunnusmerkeistä.

Omaan talonväkeen kuului- vat taloudenhoitaja "Mulu", Tarha-Matti, miespalvelija Strömme ja hoitajatar Anna.

Hyvinä ystävinä olivat Lautta- Matti, lossinkuljettaja Kymi- joen rannalta, ja Suomen So- dan 1908—09 veteraani Laak- sin vaari. Toimiessaan Karja- lan Kannaksella Lintulassa Gustaf joutui usein tekemisiin mustalaistenkin kanssa. Hei- dänkin kanssaan kehittyi ys- tävälliset suhteet.

LUONNON RAKKAUS VIEROITTI METSÄ- TYKSESTÄ

Voimakas luonnonrakkaus kai esti Gustafia harrastamas- ta metsästystä. Isä oli kerran huomauttanut hänelle: — Vel- jesi ovat käyneet metsällä jo 7-vuotiaina. Sinä olet jo 8 vuotias, etkä ole metsästänyt. — Gustaf alkoi ampua pilk- kaan. Mutta kun hän sitten yritti ampua närhen ja osui vain siipeen, niin närhi päästi surkean valituksen kuin ihmi- nen, ja se tapaus vieraannutti hänet kokonaan metsästykses- tä. Sattunut närhen haavoitta- minen vaivasi häntä vuosikau- det.

SUOMEN KIELEN HARRASTAJA

Kuvernööri Wredes puhui su- juvasti Suomea. Hän käytti Anjalan murretta. Hänen nuo- remmat lapsensa samoin tai- sivat suomenkielen täysin. Gustaf ei osannutkaan muuta kieltä seitsemänteen ikävuoe- teensa saakka. Siitäkös mum- mo oli säikähtänyt ja otti po- jan mukaansa Arrajoelle, mis- sä tämä hiellä ja vaivalla op- pi ruotsia.

Parkanossa tunnettiin paro- ni taitavana suomen kielen taitajana, Kalevalaa pitkälti ulkoa muistavana ja kieliver- tailua (filologiaa) harrastava- na. Yllä mainittuna "Ontrus- kautenaan" tämä Kustaamme hyrjäili m.m. hyrynsalmelaista laulua:

— Piis, piis, pikku lintu,
missä sull' on pesä?
Nurmikossa, varvikossa
kukkakuusen alla . . .

Meille Kirkonkylän lapsille parooni lauleli talvisin hänen rekeensä työnneittyämme ja hänen pitäessä meitä käsiensä halailussa tällaista viisua:

— Kirkonkylän lapset ihastu- vat, kun ne Mänttipää-paroo- nin näki.

Ajettuaan hevosensa kaupan eteen puomiin kiinnittämiseksi parooni kehoitti meitä hake- maan kaupasta sillä aikaa, kun hän on omilla asioillaan, hä- nen hevoselleen nuuskaa.

ERILAISUUDEN TAVOITTELUA

Vaikkakin parooni oli leik- kisä ja kansanomainen, niin käsitykseni mukaan hän lisäsi noita piirteitään tahallisesti pyrkimällä jonkinlaiseen eri- koisuuteen. Ainakin pari ker- taa joinakin kesinä nolasin lapsiaikana itseni pyrkimällä auttamaan paroonia jollakin neuvonnalla. Hän käytti nenä- liinanaan pyyheliinaa usein ja varsinkin kesällä. Siitä riippui suurin osa taskun ulkopuolella. Kun huomautin hänelle, että nenäliina putoaa, niin hän vain oli sipaisevinaan sitä ja jätti roikkumaan edelleenkin.

— Kerran taas tein oikein tuhmasti joskus joululoma-ai- kana. Olin kelkalla kulussa ja kun parooni ajeli hevosellaan, niin sijoitin itseni hänen re- kensä kannoille. Hän sanoi käyvänsä pappilassa ja pyysi minua mukaansa koko matkan ajaksi. Kun minä sanoin, et- ten minä oikein viitsisi tulla, niin hän tarttui toisella kädellä lujasti minua ranteesta kiinni noin leikkimielisesti. Paroonilla oli silloin päässään se porontaljasta tehty paavin hiippaa muistuttava talvipää- hine. Vastavedoksi otin reestä vahvan apilankorren ja pujotin sen paroonin lakkiin käänteiden väliin. Hän huomasi pa- hantekoni ja sanoi vievänsä minut nyt rovasti Tommilan nuhdeltavaksi ja sanojensa va- kuudeksi kiristi otettaan ran- teessani. Parooni sanoi minua tuhmaksi pojaksi. Pyytelin anteeksi tekoani ja vasta pappi- lan porttipielessä hän päästi minut menemään. Tuon seu- rauksena paroonilla oli tapana vuosikaudet sen jälkeen sanoa minulle tavatessamme: — Siinäkö se tuhma poika taas tu- lee!!! Ei hän sillä mitään tar- koittanut.

Käydessäni joskus kierto-koulua paroonin omistamassa Korkomäessä, se oli kevättalvella ja varhaiskevällä, paroonilla oli joitakin kertoja tapana tulla leikkimään meidän koululaisten kanssa. Erään kerran hän kantoi minua sillä tunnetulla kontilla selässään.

Ajan mittaan saavutin paroonin luottamuksen täysin. Jouduimme olemaan monia kertoja yhdessä. — Aika rienssi. Kävi niin, että minulle tuli tilaisuus lohdutella paroonia. Elettiin 1930-luvun alkua. Parooni oli mukana isänmaallisessa poliittisessa toiminnassa.

Lapuan kokouksesta tultuaan hän ylisti Suomen naisten ryhdikkyyttä. Siellä kokouksessa-kin oli ollut vain yksi pensselipää-nainen (leikkotukkainen).

Sitten joskus kesällä tapasin paroonin aurinkoisena päivänä kunnostamassa aviopuolisonsa hautakumpua. Autoin häntä siinä. Veitsellä hän poisti sireenistä liikoja ja kuivahaneita oksia. Samalla revimme ruohoja ja muita rikkakasveja kummun päältä. Tultuamme pois hautausmaalta hän sanoi, että katsohan hyvä veli tätä. Sitten hän ojensi taskustaan ottamansa erään vasem-

mistolaislehden leikkeleen minulle luettavaksi. Siinä kirjoituksessa häväistiin paroonin sukua aina sen aateloimispe-rusteista saakka. Parooni tiedusteli, mitä hänen nyt pitäisi tehdä. Neuvoisin vain ja lohduttelin, ettei yhtään mitään tarvi tehdä. — Poliitiikka on raakaa ja halpamaista! Kyllä se siitä unohtuu ja laantuu. Tietääkseni parooni hautasi koko jutun silleen. Mutta todella murheellinen hän oli.

Parooni on tainnut tehdä Parkanon tunnetuimmaksi kuin kukaan muu. Oli todella aika, jolloin hän kuului Parkanon yleiskuvaan.

ERKKI KEMPPI:

MIES JA RAAMIT

Syyssunnuntai-iltana Parkanojärven rannalla kookas isäntä lapioi lumikourulla vakain liikkein kuivatussiilon ohraerän taiseksi: Päivä oli aurinkoinen. Jyviä kerttyi paljon. — Viljankorjuuajana ei maa-miehellä ole pyhää eikä arkea; on vain sään sanelemaa työtä! hän ajatteli.

Vieras mies tuli pihapiiriin; pysähtyi kuivaamon ovelle. Isäntä Eero jatkoi lapioidusta. — Miehen kourat ovat ojapion levyiset ja teossa on tapahtumisen tuntu! huomioi ovelle seisvoja. Vieraan vierelle tuli naapurin tyttö. — Pitäisi ottaa valokuva ... mies tuumi kopeloiden objektiivin silmää esiin.

— Älä ota! varoitti tyttö: — Ei se sovi raameihin! Työ jatkuu. Kuumailmapuhaltimen humina vaimenee. Kuivattu vilja valuu vivun kääntämästä alapuoliseen kolmiokaukalo, nousten elevaattorin nostamana korkealle rakennuksen yläta-

soon, pudotakseen kohta alas suuren riihen lattialle: Viljalaariin, seinienlaajuiseen. —

Kuvaaja ja naapurin tyttö istuvat ovensuussa samalla lankunpätäkällä ja ihmettelevät: — Vanha riihi on yhä kovassa käytössä!

Viljantasaustyön suoritettuaan Eero pistää ison lapionsa ohrakasaan pystyyn ja kävelee verkkaisesti vieraitensa eteen. — Terve! — Tuttu mieshän sinä olet ... kun läheltä katson. Tämän tyttörievun minä olen monesti kui-viin laittanut! naurahtaa Eero nuoreen naiseen viitaten. — Et-päs ole, et ihan varmasti! huomauttaa tyttö reippaasti, kääntyen vierustoverinsa puoleen: — Tuon Eeron puheet niin jutut kuin asiatkin, tulevat samalla tyyliä ... uskotavasti.

Riihen lisärakennus on huolella rakennettu. — Minkähän tehtaan laitteita nämä kuivaamon sisäkalut ovat? kamera-mies kysyy seuratessaan yksin-

kertaistettujen vimpaimien moitteetonta toimintaa.

— Meillä tehdään kaikki itse! — Eero vastaa kysyjää silmiin katsoen: Itte. Omassa pajassa. — Puusta ja raudasta. Moottorit ostetaan kaupasta. — Savunharmaa riihi on hyvin vanha, varstakauden aikuinen? — Niinhän se on! isäntä myöntelee. — Minä olen kloppi riihen rinnalla; tämän vuosisadan tekua ... ensikymmeneltä.

Kuivaamon liukuoven vieressä lojuu vanha kymmenysvaaka, pölyyntyneenä. Iso mies katsoo pitkään vanhaa viljanpunnitsijaansa. — Se on sillä-tavalla, nykyään viljanmyynti: kuormittain, irtotavarana, säkkitouhu on liian hidasta, nykyaikana. — Mutta meneekö kaupaksi tämäkään ohraharju? — Kyllä menee! Vuodenvaihteeseen mennessä riihensuuri viljalaari on vajentunut siemenvaraan. — Hyvä tavara kehuu itse itsensä! ostajalle.

— Mutta annetaanpa nytkin sähkipuntarille työtä, syvä ääni römisee miehen kumarassa hakiessa sopivia numeroita punnusrivistöstä — kymmenen ... kaksitoista ... neljätolista keinu vaa'an nokassa! Eero astuu raskaasti vastapainoksi: Vaakapiikit hipuvat toistensa nokkia ... mies hymyilee. — Parin ruishehdon verran, ytyä. — No, ompa vielä miehen paino! möreä ääni toteaa tyytyväisenä.

Eero ottaa askeleen taakseen, lattiatasolle. Isosta miehestä henkii voima vuosikasvuina. Raskaan miehen saappaiden alla jyvät ja paksut palakit rouskahtelevat, käsien vaappuessa hitaasti punnuksien tavoin vartalon sivuilla, kulku käy alas porraspuita kohti keskipihaa.

— Jokohan päivän työt tulivat tehdyksi? kysyy tyttö hymyillen. Pihalla kulkija kääntyy hitaasti. Pysähtyy. Vartalo taipuu kumaraan. — Eihän toki! Se on jatkuvaa päivystystä tämä puintiaika. Keskiyölläkin täytyy käydä vilkaimmassa plikkaako jokin kohta, tai sammuuko poltintuli. — Vai leviääkö nurkkiin. ... Tuosta tulesta johtui mieleen, sitä on monenlaista! — Taipaleenjoella tuli taannoin talvellakin kuuma, ja montaa miestä Vuosalmen helteessä vilutti ... — Tulta tuli silmille kummasakin paikassa suunnilleen saman verran tuhansista ruudinpolttimista. — Sodassa. Samassa hän ojentautuu täyteen mit-

taansa, aivankuin pudottaen ankeiden aikojen takiaispallon puseronsa selästä. — Nyt eletään tätä hetkeä! eikä eilistä ... pitäisi aina muistaa, hän sanoo tyttöön katsoen. Uuden viljalastin kuivauslaariin kipanneen perävaunutraktorin rytkytys lakkaa sen pysähtytystä riihenseinän vierustalle, pienemmän samanlaisen sivuun. Puimuri näkyy korkeana möhkäleenä kaukana laajan yhtenäisen pelto-aukean keskellä. — Vain puhaltimen hyrräävä surina kuuluu loputtomattomana kuivaamosta.

— Melkoista kaupankäyntiä tämä jyväteollisuus. Laitteistot, lannoitteet, koneet ... Maksuajalla tietysti? — Eero mörähtää: — Ei! Meillä maksetaan kaikki kuin kintaat. Taskusta. — Tuleeko raha yhtä mutkattomasti kotiinpäin? — Ei aivan, mutta kyllä se tulee. Pitkässä jonossa. Markka nuuhkasee kaimansa jälkeä etä tänne osaa! Se on sillä tavalla. Tämä jyvän liike.

Miehet kävelevät verkkaisesti ralliraudan näköisen auton, punaisen rutun tykö. Tyttö istuu rasvaisen ja pölyisen traktorin kuskipukilla kuunnellen.

... sinulla on yhä se sama auto jota kokeilin? isompi mies ääni madaltuen puhelee, tutkiessaan paikattua maantiemenijää. — Minä käsken jo kolmatta, samanlaista. — Raskas saapas, se niitä kuluttaa. Ja kuhmuja tekee! — Tuosta vanhasta autosta tuli mieleen, miten isäs voi? — Hyvin! — Käve-

lee yhdeksättäkymmentään yli puolen välin, ontuen — mutta kulkee kuin pojat, ulkomaita myöten. — Kulkeminen ja kunto — se on verenperintöä. Niinhän seon, Eeron jyreä sanapoljenta ylenee. — Kovaan mieheen ei pysty kuin kuolema. — Eikä sekään ensiyrittämällä, — hukkareissuja tulee ...

Naapurin nauravasilmäinen tyttö heiluttaa hilpeästi kättään kulkiessaan riihiseinävierä viljakärkyjen ja isännän ohitse kapeat housunlahkeet soratiessa rapsuen ...

— Ei sitten baariin! Ilta-myöhällä. Varottaa vakava ääni liiottelun isällisesti, ystävällinen hymynhäive jyrkeillä kasvoilla. Tyttö etääntyy valkoinen pusero ja kukikas paikka sinisistä farkuista vilkkuen, keskustaan johtavaa tietä. — Pysähtyy: — Korkealta tien kummulta näkee kauas! Parkanojärven pintaan peilautuu rehevä rantametsä syvävihreinä niemekkeinä. Tähkänruskeat viljapellot ylenevät laajoina mattoina rannasta tuuheiden puiden keskellä olevan suuren talon ympärille. Aurinko vajoaa puhtaana punaisena pallona kaukaisen harjumaiseman ja hohtavan pilvi-vooren sisään. — Läheisen lahden ruohikosta kuuluu sorsien ääntelyä, yksinäisen telkän uidessa kaukana järven keskellä harmaan ohuen laineviirun tummana kärkipisteenä.

Suuri mies seisoo tukevasti omalla piha-alueellaan.

MEREN MORSIAMET

Meren morsiamet

*Uivat meressä neidot
hiukset taivaan hiuksiin tarttuneina*

*Välkkyvien laineiden päällä
viettävät häitä tyrskyjen kanssa
Vartalot vartaloissa
kiiltävät kuun hopeassa
silmissä syövereitten suvannot*

*Tyrskyjen morsiamet
koko maailman kanssa yhtyneet
meren tuulien tyttärinä*

Salme Törmä

LAULU LAPSELLE

*Pieni rakastettuni
niin suuri rakastettuni
silmäteristäsi minuun
juoksevat rakkauden kielet*

*Pieni rakastettuni
niin suuri rakastettuni
pehmeän poskesi tyynyyn
painan nukkumaan onnen*

*Pieni rakastettuni
niin suuri rakastettuni
pienen kätesi kosketus
on kuin linnunsüiven*

*Sinä juuri
pieni rakastettuni
olet suuri rakastettuni*

Salme Törmä

Oskari
Voivati!

TERVEYSKESKUKSESSA

Makasin terveyskeskuksen syynäslavetilla karvainen rinta paljaana. Valkotakkinen siinä lähimailla tahkoili puukkojansa. Oli puhuttu, että viiltää nahkaani tuuman verran halki ja kaivaa ilmoille rintalastan kohtaan ihon alle kasvaneen rastaanmunan kokoisen talipalleron. Vallan vaaraton, kuulemma, mutta kun pyörähteli niin kiusallisesti rintaluitten päällä hellapuuuslylyyksiä kanniskellessa.

Nyt lääkäri kuului puhuvan tapaustani nauhakoneeseensa. Sitä ei liene tarkoitettu minun korvilleni ja siansaksalta tuntuikin mitä kuuli. Pari sanaa kumminkin selvemmästi: "... mammojen välissä." Mammojen välissä! Ahaa — nimittää siis minun miehentissejani nimellä mamma; Niiden välillähän se ihonalainen liika oli.

Jäin miettimään tuota mamma-sanaa parantajan jo reutoessa puudutettuja rinta-lihojani. Äitiähän se mamma taitaa ulkomaan kielissä yleisesti tarkoittaa ja mummiksi muunnettuna sitten emoa edellisestä polvesta — ainakin täällä meilläpäin. Latinaakohan se alunperin, mutta monessa maassa sanaa varmaan käytetään, koska kerrankin, kun näköradion lasisilmällä katselin Afrikkaan, näin neekerilapsen juoksevan äitinsä perään ja huutavan mama, mama! Mutta kun se äsken sanoi mammojen välissä. Onkohan sanalla aluksi tarkoitettukin vain naisen tissiä, vastasyntyneen enimmäistä ruokailupaikkaa, sehän on hänen elämänsä ehdoton uusi napanuora. Sitteen lapsen kasvaessa laajenee sanankin merkitys käsittämään äidin koko vartalon ja koko olemuksen.

Tulin ihan hyvälle mielelle tästä löydöstäni ja uudesta oivalluksesta. Oli onni, että siinä maatessa riitti aikakin ajatella asia loppuun. Se sana on muuten helppo harjaantumattomallekin suulle. Mäiskäyttää pari kertaa huuliansa ja lisää hiukan äännettä joukkoon, niin siinä se on: mämmä, mamma. Onkohan se alunperin tarkoittanut, että hyvää, herkkua! Nisästä juokseva maito on herkkua, nannaa. Mutta nisä ja sitten-nisu ja nisunen. Jokohan siinä taas on sukulaissanoja. Nisunen, herkutteleipä, pulla. Tarkoittaako se, että nisän makuinen? Pulla, nisunen, nisän makui-nen!

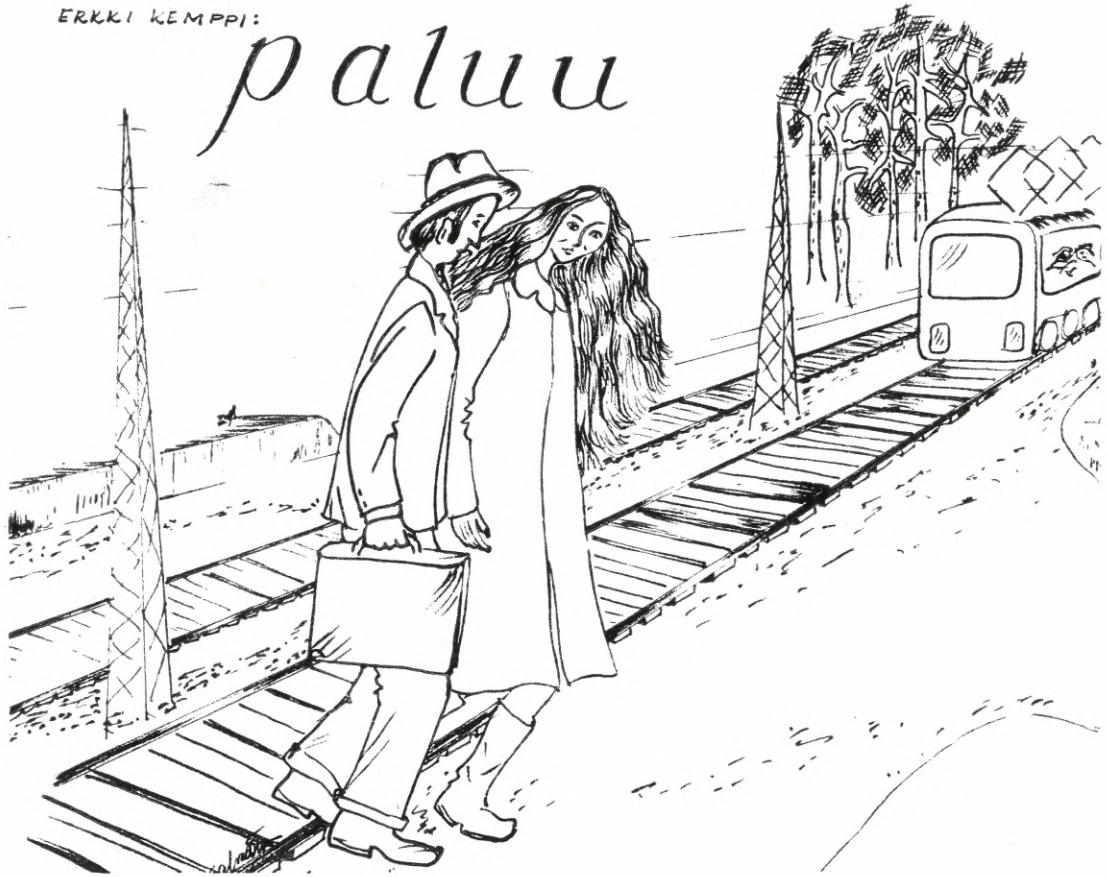
Mieleni alkaa pyöriä ihan tuulispäänä. Uusien ajatusten päitä on näkyvissä monta mutta osa uhkaa hävitä ennen kuin niistä on saanut otteen ja saanut pannuksi ne aivotyön alle. Yhtä kumminkin saan taas hännästä kiinni ja alan kehii esiin kuin kasimatoa öisestä ruohistosta. Nimittäin mamma, nämmä. Siitäköhän tulee ämmä...

Mielikuvituksen pyörintä ja kiivas sanojen jahti pysähtyy, kun tajuntaan ilmaantuvat lääkärin asialliset sanat, että iho on taas saatu umpeen ja pikilangat ratkotaan viikon päästä.

Napittaessani linapaitaani mieli jo palailee äskeisiltä seikkailuretkiltänsä tavalliseen arkeen ja aistit alkavat rekisteröidä ympäristön asioita ja parantajan konttorin tunnelmaa. Siinä se seisoo keskellä lattiaa leikkuulautaa jolla juuri makailin, hyllyillä purkkeja, joissa pidettävien parantavien aineiden kaasut saastuttavat sairastuvan ilmaa. Valkotakkinen itse siinä jo sulkemassa kirjojaan minun kohdaltani ja valkoisten takinliepeitten alta sojottamassa amerikkalaismallisten paimenhousujen siniset putket.

Sanon suurkiitokset ja lähden sokkeloimaan sairaalan käytäville. Ulko-ovea koh-ti hemppaloidessani tunnen rynnäspielissäni pieniä nipistyksiä, mutta ne unohtuvat kun palaan vielä ajattelemaan mikä liukahduttava elämys terveyskeskuksessa käynti onkaan arkipäivän eläjälle.

paluu

Aamuyön tunteina satoi kevyttä pakkaslunta joka nyt ohuena harsona peitti Tampereen likaisenharmaan ratapiha-alueen.

Pohjoisen kylmä viima puhalteli verkalleen kirkkaita lumikiteitä betonisen matkustajalaiturin viereisten mustien teräsrasteitten väliin paksuksi pehmeäksi matoksi. Junan tuloa odottavien matkustajien taaja rivistö seiso i yhteen sulloutuneena lähes liikkumatta vaalean-tuuheantukkaisen tytön ollessa äärimmäisenä oikealla viimeisen katoksen kannatinsylvään vieressä: sen jossa on sininen puhelinkuulokkeen kuva. Sähköjohdinten nauhat sojottivat viivasuorina eteläsuuntaan josta junan odotettiin saapuvan. Suvi laski aikansa kuluksi yksi kaksi kaksikymmentäkaksi; valoisille kasvoille heijastui yllättävän sattuman tuoma, hymy ... lankoja on juuri yhtä monta kuin ikävuosiani! —

Järjestelyveturi liikahteli nykäyksittäin ratapihan keskellä, sen takaa näkyi rumia tiilirakennuksia ja tyhjiä lumen peittämiä kaapelikeloja kumollaan.

Pohjoisen pikajuna pääsi taas täyteen vauhtiin Toijalassa pysähtyttyään, viimeisten Turusta ja sen satamasta tulleiden matkustajien asettuessa paikoilleen. Simo Viljanen istui yksin ovenviereisellä tuolirivistöllä luetunnäköinen sanomalehtinippu edessään olevalla pöydällä: viereinen tuoli oli pysynyt tyhjänä Hämeenlinnasta saakka. Ajatukset kulkivat junan edellä, edestäpäin tulevassa kylämaisemassa.

Toijalasta tullut kolmen miehen ja yhden verevän naisen ryhmä sai istuinpaikat samalta tasolta käytävän toiselta puolelta.

Kävelykeppiä käyttänyt laihakeski-ikäinen mies, nuori poika ja lappalaisennäköinen kaveri istuivat kaikki rohkean-

tuntuisen rehevän naisen kera päät yhdessä, samana rykelmänä. Kierroksia oli paljon. Laiha mies ryhtyi kohta istuuttuaan liköörillä laimentamaan vajaan poronkuvapullon sisältöä.

— Katohan, ettei konnari tule ... sekoitetaan.

Simo katsoi. Vaunun välioven päällä luki: Metabo on voimaa, poraa, sahaa, usvakehäiset missikasvot, Elämäntarina, Kulta-Katriina. —

— Matka tukeutuu iskulauseisiin. Ylinnä korkein kirjaimin: I luokka. — Simo hymyili, tyhjältä näyttää. Aivan oikein! — Kaikkihan me olemme toisenluokan matkustajia. Ykkösluokka on tuolla edessäpäin, satojen matkustusvuosien päässä. —

Pikajuna Parkanon kautta Rovaniemelle saapuu viisitoista minuuttia aikataulustaan myöhästyneenä raiteelle numero neljä! kuului syvä ääni kaikista kaiuttimista.

Tampereen rautatieaseman palelemaan matkustajaryhmään tuli eloa. Pitkä juna liukui äännettömästi pohjoistuulen puhtaaksi puhaltaman lähtölaiturin viereen, pysähtyen. Jokaisella matkustajalla näytti olevan tärkeintä ehtiä ensimmäisenä vaunun lämpimään, vapaalle istuinpaikalle. Vain Suvi viivytteli tahallisesti, hän ei halunnut kilpailla mistään, nyt eikä koskaan.

Junamies katsoi pitkään vaalean notkean nuoren naisen nousemista viimeisenä lähtevään junaan.

Junan liikkeelle lähtöä tuskin havaitsi. Täältä, vaunuletkan jälkipäästä näki, kuinka veturi valoisine lähivaunuineen kaartoi voimakkaasti vasemmalle Näsijärven rantarataa. Simo huomioi seuratessaan tyyliä esikaupunkikuvaa. — Tumaan akkunaan heijastuu vaalea varjo. Valkeat kädet nostavat monin leimoin kirjatun vihreän kassin katsetason yläpuolelle, telineeseen. — Anteeksi, kuuluu hiljaisesti. — Paikka on vapaa, Simo nyökkää rutiininomaisesti osoittaen katseellaan vieristiintua; hän haluaisi katsoa vierelleen istuutuvaa naista mutta ei voi... se olisi tahditonta! — Noissa kapeissa sormissa, äänensoinnissa oli jotain hyvin läheistä... ajatukset palasivat menneisyyteen. Hiljaisuutta.

Ylöjärven jälkeen juna kiihdytti nopeuttaan lähes raskaan kilpa-auton tavoin. Simo tunsikin mielihyvää. Aivan kuin suihkukoneen noustessa tai kilpa-auton ratissa alkukiihdytyksen aikana selkänöjan painuessa pehmeästä kovaan... ei, ei tämä tietystikään ollut tämä vauhti sitä luokkaa, mieliala vain lisäsi ajatuksen nopeuskilometrit.

Pehmeä, kapea käsi puristi Simon vasenta tuolinojalla lepäävää kättä: — Etkö sinä muista minua?

Simo katsoi vieressä istujan sinivihreään silmäpariin.

— Muistan! Sinä olet Suvi. tai "Tiuku", miten haluat. —

— Niin! Minähän helisin aina vierelläsi, joka paikassa.

— Sinä olit lapsi! — silloin.

— Empäs ollut! Suvin herkkä ääni syveni: sinä muistat väärin! —

— Niin. Et sinä ollut lapsi. Suojelin vain sinua sillä ajatuksella, itseltäni. Tunnustan. —

Suvi kääntyi koko olemuksella vieressä istujan puoleen kapean nenän hipoessa junan heilahdusten mukaan Simon vasenta korvalehteä; ääni hiljensi kiusottelevasti... sinä rakastit minua! — niinhän?

— Niin.

Juna kulki nopeasti pohjois-satakuntalaisessa korpimaisemassa. Hiisumäntyjen ja vai-vaiskuusien päällä makasi kuohkea pakkaslumi. Juna pysähtyy. Vaunun ikkunasta näkyy vain nuorta mäntymetsää.

— Jäättekö Parkanoon? kysyy käytävän takaa kipsijalkainen mies.

— Kyllä.

— Seuraava pysähdyspaikka on Seinäjoki.

Suvi hymyilee: Jatketaan. Pian olemme Oulussa. Keskiyöllä lähdin Tempelhofin kentältä... tämä Suomi on yhtä samaa kotikylää!

— Me palaamme nyt kotiin! — Simo sanoi liioitellun isällisesti ottaen vihreän kassin ylhäältä käteensä, avaten oven.

... Matkatavarasi, missä ne ovat? kysyi Suvi Simon hajamielisyyden muistaen, ovella viivytellen. —

— Kaikki on jo mukana! vastasi Simo, ohjaten Suvin käsivarteen kevyesti tarttuen kulun vaunun eteisen kautta ulos lumen peittämälle matkustajalaiturille. Laituri oli jo tyhjentynyt matkustajista. Kiirehti-mättä he kävelivät pitkää ja leveää sementtitieta pysähtyneen vaunujonon vieritse veturin edestä kohti matalaa asemarakennusta.

Raideparia ylittäessään he näkivät pitkän autojonon valuvan mäkitietä kohti kaupungin keskustaa. Vain yksi-

näinen taksi näytti pysyvän liikkumatta paikallaan. Siisti, huolettomannäköinen reipas kuljettaja avaa autonsa ikkunan: Täällä olisi tilaa vielä kahdelle! — hän huikkaa radan ylittäjille.

Kuljettaja nousee ripeästi ohjauspyöränsä takaa avaten hillityn kohteliaasti kiiltävän mersunsa leveän oven — olkaa hyvät, siitä vaan! — Suvi hymyilee lämpimästi, kiitos!

Auton etupenkillä istuu pieni nahkatakkinen mies avopäin. Hän kääntyy puolittain Simoon katsoen: Tullaan nääs Tampereelta taas!

Kuljettaja katsahtaa olkapäänsä sivuitse: Se on tämä maalari semmonen kaveri että hakee yhä viinakset kauempaa. — Mies ei reagoi kuljettajan pikkuherjaan, vaan kääntyy kokonaan samalla tiukasti katsoen takapenkillä istujia: — Sinähän olet se lentäjä... hän toteaa varmasti. Pekka nau-rahti. — Kyllä niinkin... lennän paljolti, toisten ohjaamissa koneissa, hiljaa matalalla sinun kaltaistesi parissa.

Kolmostien suoralla kuljettaja kysyy lyhyesti: minne — ?

Suvi vastaa: keskustaan! Parkanontielle on tungos täydellinen. Sokoksen kohdalla jalankulkijain yksittäinen loputon jono katkaisee autoliikenteen kolmeen suuntaan. Joku painaa kiukustuneena pilliä, mutta mitään ei tapahdu. — Paitsi että jono näyttää suoja-käytävällä entistä verkkaisemalta, muutaman henkilön tahallisesti viivytellessä ajoradalla. Pysähtynyt autoletka on jo lähes kilometrin mittainen.

Rautatieasemalta tullut taksi seisoo jumiintuneena vanhan postitalon kohdalla. Simo katsoo taksamittarin lukeman kuljettajan olan ylitse ojentaen samalla tälle pari seteliä sanoen: tasaraha, me jäämme tässä...

Suvi on jo astunut ulos autosta Simon noustessa vanhan hautausmaan kiviaidan vieressä olevalle jalkakäytävälle.

lystakkiin ja baskeriin pukeutunut vanhahko mies.

— Hyvää iltaa!

— Oikein hyvää iltaa! vastasi mies jokaista tavua painottaen. Tien ylitettyään Simo nousi matkustajakodin korkealle porrastasanteelle painaen valkoista pientä hälytinnappia. Kotitakkiin pukeutunut pitkähkö nainen avasi oven.

— Voisitteko antaa huoneen? — en tarvitse mitään palvelua, Simo jatkoi anteeksipyytävästi.

— Huoneen ... meillä on talo tyhjänä aina joulun aikana, millaisen huoneen haluaisitte?

— Pienimmän.

Nainen johdatti yllättävän vieraan ensimmäisen kerroksen sisäpihan puoleiseen kaksiker-taa kolmen neliön huonetilaan,

jossa oli vain pöytä, tuoli ja sänky.

Simo ilostui: Juuri tällaisesta pidän! — ei mitään turhaa rihkamaa ... vain neljä seinää. Pieni ikkuna ikäänkuin yhtyi muutaman metrin päässä olevan keltaisen talon pysty-laudoitukseen. — Alhaalla on sauna, takkahuone, pesutilat. Voitte käyttää niitä vapaasti, sanoi emäntä ystävällisesti.

— Kiitos! Käyn peseytymäs-sä.

Käytyään saunan kuumuu-dessa ja peseydyttyään Simo nousi kevyin askelin asuntoon-sa. Pitkän matkan raskaudet tuli pestyksi pois, ankeuskin tuli pyyhkäistyksi mielen uu-menista. Hän istuutui pienen pöydän ääreen avaten sen ai-noan laatikon.

— Ja kuten tavallista, sen paljaalla pohjalla lojui musta-kantinen kirja. Otettuaan pak-sun kirjan käteensä hän ha-vaitsi sen ensimmäisellä val-koisella lehdellä merkinnän: Joh. 8/36 — Haettuaan kirjas-ta merkityn kohdan hän luki viitteen: "Jos Poika tekee tei-dät vapaiksi, te olette todella vapaita!"

Simo sytytti pöydälle asetetun valkean kynttilän; sen lämpöinen lepattava liekki loi punertavaa valoaan himmeään huoneeseen. Nyt vasta hän nä-ki ikkunattomalla puhtaalla seinällä loistavan kuvan. Suvin kasvot ja olemuksen auringon värein maalattuna. — Simo tunsu suurta iloa ...

— On vain yhdenlaista rak-kautta. Ja vapautta. Sielun syvyydessä. —

Anne Luusalo
Keskustan koulu 4b lk

LASTEN ETUOIKEUS

*Kun lapsen vuosi jo tänne riensi
kaikki sen varmaan Suomessa tiesi.*

*Etuoikeus lapsilla nyt kai on,
tämä vuosi on lapsille korvaamaton.*

*Lapsen itku, voi, huonolta näyttää,
ei aina voi lapsosen toiveita täyttää.*

*Jos jokainen kouluun mennä voisi,
kyllä riemulaulu varmaan soisi.*

*On kaikkea mulla mitä toivoa voi,
siksi mieleni koskaan ei kapinoi .*

*Minä olen kaikkeen tyytyväinen,
Isälle taivaan kiitollinen.*

Maarit Paulasalo 6b

LAPSEN VUOSI

*Lapsen vuosi,
on niin kuin vihreä kuori
On Puna-Hilkka satu kai,
kaikki sen sadun sai.*

*On suuri täytekakku tää,
mutta mitään siitä ei jää.*

*Jätskitötterön sai,
tuo keltainen kaveri kai.
Ja nakkimakkaran sai,
tuo musta kaveri Zulai.*

*On kaikki lapset syömässä,
suurella ruokapöydässä.*

TUHKIMO NYKYAIKANA

Olipa kerran nuori tyttö, jota sanottiin Tuhkimoksi. Hän asui omakotitalossa äitipuolensa ja kahden sisarpuolensa kanssa. Tuhkimo joutui tekemään kaikki raskaimmat työt, kuten esim. painamaan astianpesukoneen käyntiin ja latoamaan pyykkiä pyykkikoneeseen.

Eräänä päivänä, kun sisarpuolet tulivat koulusta he kertoivat Tuhkimolle: "Urheilutalolla on Mikko Alatalo ja joku muu." "Voisinkohan minäkin tulla", Tuhkimo kysyi. "Et suinkaan. Sullahan ei ole rahaa edes Lipsil-huulirasvaan. Mistä sä saisit rahat pääsylippuun," sanoivat siskot. Tuhkimo tuli hyvin surulliseksi. "Ei sillä ole väliäkään. Katson vaikka Charlien enkelit", sanoi hän. "Etkö sä tajua, että kakkoselta tulee Holmes & Jojo? Se on kymmenen kertaa parempi", sanoivat siskot.

Lopulta ilta koitti ja siskot häipyivät urheilutalolle bailaamaan. Tuhkimo itki katkerasti. Mutta hetken päästä hän huomasi haltiatarkummin. "Oo-oo-oletko sä ufo", kysyi Tuhkis. "En suinkaan. Olen haltijakummi. Miksi itket?" kysyi haltija. "No, kun mun systeripuolet häipy urheilutalolle ja mä en päässy", Tuhkis sanoi. "Älä välitä kakruparka", sanoi hal-

tija. Hän heilautti sukkapuikkoa. Niin oli Tuhkiksen edessä upea Amerikan rauta. Se oli merensininen. Tuhkimolle vaihtui suorien housujen ja t-paidan tilalle semmoiset muodin mukaiset pillifarkut ja vaalea villapaita. Jaloissaan sillä oli komeat punaiset koripallotossut. "Muista sitten kersa tulla ennen kahta", sanoi haltija. "Jees söör, Ai kån buuki", Tuhkis vastasi. Sitten se pomppi urheilutalolle. Ponnarinnauha vaan vipotti. Taskussa sillä oli satanen ja urheilutalon va-

No, urheilutalolla oli hyvä fiilis päällä. Alatalon Mikko jo aloitteli Vicky Leetä, kun Tuhkis tuli. Tuhkis näki siellä seudun komeimman Travoltan, jota ne siskotkin tavoitteli. Se tuli Tuhkiksen luo ja sanoi: "Saanhän viimeisen tankon?"

Kello löi kaksi. "Voi juukeli", sanoi Tuhkis. "Nyt mulle tulee tuhkarokko, ellen mää mee kiiruusti kotio. Täytyy mennä pian himaan kun huomenna täytyy pitää esitelmä ufoista", jatkoi Tuhkis.

Tuhkis lähti menemään kotia kohti, mutta koristossu jäi matkalle.

Nyt sisarpuolet tulivat kotiin. "Voi Tuhkis. Olisit ny ollu siellä talolla. Voi jee, siellä oli yks makee friidu, joka meni yhen Travoltan näkösen kundin kanssa Grease-hustlee koko illan", päpättivät siskot. Tuhkis luki vaan Sherwoodin sanomia, vaikka ajatukset olivatkin siinä Travoltassa. "Mut sen mimmin kenkä jäi sinne tien viereen, me nähtiin ko se putos", jatkoivat siskot.

Seuraavana maanantaina Tuhkis ja systerit lukivat Hesarin henkilökohtaispalstalta seuraavanlaisen ilmoituksen: Hei sinä unelmieni pupu, olit urheilutalolla viime lauantaina. Tanssin kanssasi koko illan. Haluaisin palauttaa puna-valkoisen koripallotossusi. Tule en-

si viikolla samaan paikkaan. t. sydämensä menettänyt.

No, sinne oli päästävä. Seuraavana lauantaina tytöt olivat jo lähdössä, eikä kukaan huomannut kieltää Tuhkista tulemasta mukaan. Niinpä he lähtivät sulassa sovussa kohti urheilutaloa.

Oven ulkopuolella oli iso läjä tyttöä, jotka halusivat kaikki koittaa koripallotossua. Sitten tuli sisarpuolten vuoro. Toisella siskolla oli iso liikavarvas. Toisella taas patti kantapäässä johtuen niistä korkosaappaista.

Sitten tuli viimein Tuhkiksen vuoro. "Ei toi osaa edes pistää sitä oikeeseen jalkaan", sanoivat siskot. "No, sehän onkin vasemman jalan kenkä", sanoi Travolta. Kenkä mahtui Tuhkiksen jalkaan. "Oh, darling, se sopii tismalleen", sano Tra-

volta. "Saanko esitellä, tuleva vaimoni", Travolta sanoi. Sitten he alkoivat hurjan raparperitangon.

He elivät kuolemaansa saakka, eli kuolivat elämänsä loppuvaiheessa. Sen pituinen se.

MARIKA KAURAHARJU II lk.

Aure

KOTONA

OLIN LAUANTAINA ULKONA MIKAN KANSSA. ÄITI MENI TÖIHIN, MUMMO HOITI MIKAA KOTONA. SITTEN MENIMME SISÄLLE. MUMMO VEI MIKAN NUKKUMAAN. VIISIKKO ALKOI JA MIKA NUKKUI. MIKA OLI VÄHÄN PAHOILLAAN. SUNNUNTAINA LEIKIMME SISÄLLÄ, MUTTA POSTIN KÄVIMME HAKEMASSA. KATSESIMME TARZANIA. MIKA NAUROI, KUN APINA KIITTELI. SITTEN KUN TARZAN LOPPUI, NIIN ME LEIKIMME SIÄ. MIKA OLI APINA JA MINÄ OLIN TARZANIN POIKA. SIÄ LEIKIMME KOKO PÄIVÄN.

ANNA-MARI LEPONIEMI

ALASKYLÄ II lk.

HEI!

MINUN NIMENI ON ANNA-MARI. MINULLA ON SISKO JA VELI. VELJENI NIMI ON JUSSI JA SISKONI HANNA-LEENA: JUSSI ON 3 V. JA HANNA-LEENA 5 KK. ITSE OLEN 9 V. MEILLÄ ON KETTUJA JA KANOJA PALJON. MINUSTA MEIDÄN KOULU ON MAAILMAN KIVIN KOULU. MEILLÄ ON MYÖS KOIRA, SEN NIMI ON MORA. MINUN PARAS KAVERINI KOULUSTA ON PIA, MINNA JA ANNELI. MEIDÄN OPETTAJA ON KIVA JA KAVERIT MYÖS.

JOULUPOSSU KARKAA

Heidi näki eräänä päivänä unen, jossa Heidin perhe oli mummolassa. Mummolla oli paljon possuja, tänäkin jouluna niistä valittaisiin yksi. Isä meni hakemaan pulleinta possua karsinasta, sillä teurastamon auto oli tullut noutamaan sitä.

Oli maanantai ja postipoika toi suuren, painavan paketin, jossa meidän possurukkamme oli. Kun Heidin isä sitten alkoi viipaloida possua seitsemään osaan, possu lähtikin liikkeelle. Heidi ei saanut tietää mitä sit-

ten tapahtui, sillä hän oli herännyt veljensä huutoon: "Heidi! Tule pian leipomaan pipareita". Unisena Heidi puki vaatteet yllensä ja lähti leipomaan.

Heidi leipoi kaikenmuotoisia pippereitä mutta sitten hän keksi tehdä possuja. Kun kaikki oli leivottu hän kertoi veljelleen hassusta unesta.

Tuokion kuluttua Heidin äiti huusi heidät pippereitten ensi-maistiaisiin. Kaikki tulivat, paitsi Jukka, joka oli li-

vahtanut toisten joukosta. Kun isä sitten alkoi tarjoilla eräs hienoimmista possuista otti jalat alleen ja lähti kohti pöydän reunaa, mutta reunalta se sitten putosi suoraan maahan ja särkyi.

Heidi sai tietää, että Jukka oli laittanut mangneettia possun sisään ja pöydän alta oli ohjannut possua. Heidi raivos-tui, mutta Jukka lupasi, ettei possut enää ottaisi harha-aske-lia. Heidikin iloitsi siitä muiden mukana.

JOUNI KOSKI 6 b lk

KOULUPÄIVÄ

Aamulla varhain kello pi-rahtaa ja keittiöstä kuuluu ää-ni. Nouse jo ylös aamu jo on.

Puettuani ja syötyäni läh-den kouluun, vähän vielä vä-syttää, mutta siitä ei piitata saa.

Koulun piha jo täynnä lapsia on vaikka kello ei vielä paljon lie. Nyt koulun kello soi, tulee mieleen aamuerätys se jota varmaankin eniten inhoan.

Nyt alkaa se taas matikka ja ne muut, mutta välissä taas

helpottaa kun pelata saa jalka-palloa. Koulu on jo päättynyt, kotiin olen polkenut, syönyt ja läksytkin jo lukenut, mutta huomenna taas se koulu alkaa.

MINNA VIINAMÄKI 8v. ALASKYLÄ

MINUN NIMENI ON MINNA

MINUN NIMENI ON MINNA.
ÄITINI NIMI ON TOINI JA ISÄ-
NI NIMI ON PEKKA. MEITÄ ON
KOLME, MUTTA PIAN TULEE
VAUVA. MEILLÄ ON MYÖS
KOIRA, JONKA NIMI ON ERÄ.
MEILLÄ ON VIELÄ HAMSTERI,
SEN NIMI ON VELLU. MINÄ
PIDÄN KOULUNKÄYNNISTÄ.
MINUN MIELIAINEENI ON MA-
TEMATIikka. MINÄ PIDÄN
OPETTAJASTANI.

LAPSI ON KUKANVARSI

Lapsi on hauras kuin posliini, ja avuton kuin kukanvarsi, jonka ihminen polkee alleen. Miksi siis luullaan, että lapset kestävät kaiken, mitä aikuiset syytävät heille. Miksi aina luullaan lasta syylliseksi, kun jotain tapahtuu. Mikseivät

aikuiset voisi ensin muistella omaa lapsuuttaan, ennen kuin tekevät jotain.

Suomessa, niin kuin muissakin maissa, pahoinpidellään lapsia, esimerkiksi vain siksi, että on sattunut unohtamaan käydä vanhempien asioilla.

Nyt kun on lasten vuosi, voisin vaikka vanhoa, että kaikkia lapsia ei muisteta ollenkaan. Toivoisin, että vanhemmat lopettaisivat pahoinpitelynsä, silloin ehkä joillakin maailman lapsilla olisi hyvä koti.

Mika Juvela 6. lk. Aureen ala-aste

AVOIMIEN OVIERN PÄIVÄ

Avoimien ovien päivänä tulee kouluun vanhempia seuraamaan opetusta. Koska kouluun tulee vanhempia, yrittävät oppilaat opetella läksynsä hyvin. Oppilaiden pitää tietenkin opetella aina läksynsä hyvin.

Tänään vaikka onkin avoimien ovien päivä, suoritetaan myös lapsen viesti. Sen voi kiertää joko kävellen tai pyörällä. Kävelylen-

ki on neljä kilometriä ja pyörälenkki viisitoista kilometriä. Tämä aamuna on satanut niin paljon, että tiet ovat pehmeitä, ja pyöräily on raskasta. Minä aion suorittaa lapsenviestin pyörällä. Lapsenviesti on liikuntatunnilla, mutta koska sen pitäisi kestää puoli toista tuntia, menee puolet biologian tunnista, joka on liikunta-

tunnin jälkeen. Matkan varrella on myös tehtäviä.

Vanhemmat saavat myös osallistua lapsenviestiin. Kaikki eivät voi lähteä pyörälenkille, koska se on niin raskas. Kukaan ekaluokkala'aisista ei saa lähteä pyörälenkille, koska he eivät jaksaisi suorittaa sitä. Taitaa se tehdä tiukkaa y'äluokkala'aisillekin.

JENNI SANTOO 8 v. ALASKYLÄ 1 lk.

PIKKU HIPSU

PIKKU HIPSU OLI MENOSSA MUMMOLAAN. HÄN MENI SUUREN METSÄN LÄVITSE. PIKKU HIPSUA ALKOI PELOTAA. SITTEN TULI KISSA, PIKKU HIPSU SÄIKÄHTI. SITTEN ALKOI MUMMOLA NÄKYÄ JA PIAN MUMMO HUOMASI PIKKU HIPSUN JA HE TOISIANSA TERVEHTIVÄT.

JOKAINEN VUOSI LAPSEN VUOSI

Tätä vuotta vietetään kansainvälisenä lapsen vuotena. Kaikkialla maailmassa tahdotaan kiinnittää huomiota lapsiin, heidän aineelliseen ja henkiseen hyvinvointiinsa.

Suurin osa maailman lapsista elää köyhissä kehitysmaissa. Monet maailman lapsista eivät koskaan voi syödä vatsaansa täyteen, monet kuolevat nälkään. Niissä maissa on paljon tehtävää siinä, että lapsille voidaan järjestää edes tyydyttävä aineellinen hyvinvointi. Mm. Brasiliassa keskitytään lapsen vuonna äitien ja lasten täydentävään ruokintaan ja ravitsemuskasvatukseen. Monissa maissa terveydenhuollon ja terveystieteiden kehittäminen on katsottu tärkeimmäksi asiaksi.

Meillä on monessa suhteessa asiat hyvin. Meillä on maailman terveimmät lapset, eikä kukaan joudu kärsimään ruuan

puutteesta. Meillä lapsen vuoden erityisteemaksi onkin otettu lapsen henkisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden tunteen lisääminen. Tahdotaan kiinnittää huomiota lasten ja vanhempien yhdessäoloon, yhteisiin toimiin ja harrastuksiin. Anna lapselle aikaasi ja kasva lapsen kanssa, ovat tämän vuoden lentäviä lauseita.

Frans Eemil Sillanpää etsiessään vastausta kysymykseen ihmisen hyvinvoinnin perusedellytyksistä sanoo näin: "Rakkaus ja leipä, nuo maallisen elämän perusarvot ja ensimmäiset tavoitteet, joita ilman ei nykyisyys pysy eikä tulevaisuus saavu." (Sillanpää: Poika eli elämänsä.) Asia voidaan ilmaista myös siten, että leipä ja rakkaus s.o. fyysinen ja psyykkinen turvallisuus, ovat lapsen hyvinvoinnin perusvaatimukset.

Asiantuntijat ovat yksimielisiä siitä, että lapsuudessa koettu perusturvallisuus on eräs tärkeimmistä takeista siihen, että ihminen ajallaan kypsyy

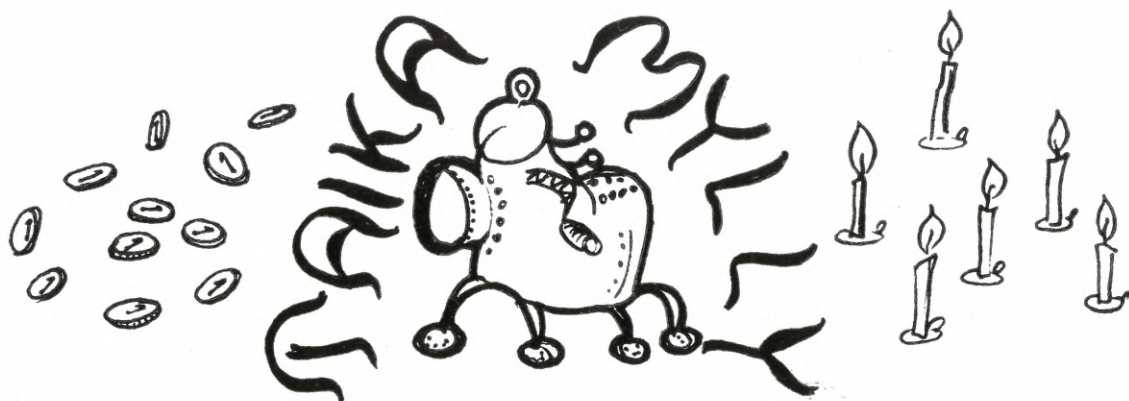
aikuisuuteen, jolle on ominaista tasapainoinen tahto- ja tunte-elämä, kyky solmia kiinteitä ihmissuhteita ja osallistua aktiivisena jäsenenä oman yhteisönsä toimintaan.

Lapsi tarvitsee aineellisen perusturvallisuuden lisäksi ennen muuta rakkautta ja tunteen siitä, että hänet hyväksytään. Ihminen, joka lapsuutensa vuosina on saanut osakseen terveyttä ja aitoa rakkautta, on saanut luultavasti suurimman lahjan, mitä ihminen elämässään voi saada.

Tehdään tästä lähtien jokaisesta vuodesta lapsen vuosi. Osallistutaan lapsen leikkeihin ja harrastuksiin niin kauan kuin hän meitä tarvitsee. Lapsi on pieni vain kerran ja niin kovin vähän aikaa. Ehkä näin toimien, voisimme luoda itsellemme ja lapsillemme onnellisemman tulevaisuuden.

TAIKAMYLLY

Sitte on jo paljo aikaa, kun se rikas velii ja köyhä velii eli. Sillä rikkaalla velijellä oli suuri ja komia talo, mutta sillä köyhällä oli vain pieni mökki. Rikkaalla veljellä oli sitte jokaikistä lajia tavaraaki niin paljo ku paikkoin mahtu.

Sitte tuli joulu. Se köyhä velii meni sitte siltä rikkaalta velijeltä pyytähän sianlihaa joulukonsensa. Rikas velii sano että: "Kyllä hän antaa, mutta sun pitää kohta paikalla juosta sitte hoornaan." Köyhän velijen ei auttanu mikään muu kuri ku luvata mennä hoornaan. No sitte se sai ison kappaleen sitä lihaa.

Kun se oli juossu sitte ison aikaa se köyhä velii sinne hoornaan päin, tuli hän sitte yhylen miehen tykö, joka pienisti klapuja. Se mies sano että: "Ne

hoornan väjet, ne paholaiset, on kovasti tärkeitä sianlihalle, mutta älä lupaa muulla antaa, muuta jos sen myllyn sieltä oven takaa antavat." Niin, sillä oli niin kiirus sinne hoornaan, ettei kerinny sitä lihaakaan viemään kotio.

No mitä tästä. Kun se ikänä pääsi sitte sinne hoornaan, niin ne paholaiset kaikin pyytää sitä lihapalasta sitte siltä mieheltä, mutta mies ei luvannu. Se mies hoki vain, että "Jos sen myllyn annatte, joka tuola oven takana on, niin sitte hän antaa." Ei ne tärkiee olisi sitä antanu, mutta lihaa teki mieli, niin viime anto.

Mies sai kun saiki myllyn ja lähti kotio päin myllynensä. Sitte rookas hän taas sen miehen joka klapuja hakkas. Se sano että: "Se mylly jauhaa mitä

alakaa tulla." Ja neuvo senki vielä, kuinka sen saa pilätteenki.

No mies tuli kotio. Vaimo oli yksin kotona ja sano että: "Missä sinä olet ollu, ku nyt tulee jouluki eikä yhtee mitee ole, ei kynttilöitä, ei ruokaa, ei vaatteita? Mies sano että: "Älä piittaa yhtee mitee, kyllä nyt touhuun tullaan!" Sitte tällas myllyn pöylälle ja sano että: "Käy kynttilöitä ja joutuun!" Myllystä alako tulla huristoa kynttilöitä. Kyllä pian kynttilöitä saatiin. Mies sano vaimollensa: "Viritä kynttilöitä!" Ja sano myllyllensä: "Käy vaatteita!" Vaatteita tuli: turkkia, plääsyjä ja mitä vain. Mies sano vaimollensa: "Puje hyvin, että tärkenet!" Ja sano myllyllensä: "Käy halakoja ja joutuun!" Halakoja tuli. Sitte kun oli saatu

vain käskee. Ei tarvitte muuta kun sanoo vain, niin silloin sitä kynttilöitä ja vaatteita ja halakoja, niin mies sano: "Käy rahaa!" No myllystä putos rahojakin niin, että yks kalina vain oli. Mies ei ollu enää köyhä. Sitte se taas, ku rahaa aikansa anto tulla, sano: "Käy juhulapuroo!" Puuroo tuli. "Käy olutta. Saatiin olutta. Kaikkia saatiin, ei ollu mistee puutetta.

Ku rikas velii sitte näki, että köyhä veliiki pärijee mainiosti, kysy se siltä että: "Mistä sinä sieltä hoornasta nyt semmoset rikkaulet sait?" Se toimitti sille ja näytti sitä myllyäki. Mutta ku rikas velii sen näki, rupes sen tekee sitä myllyä niin mieli, että tinkas että: "Ekkö sinä myy sitä myllyä, ku sulla nyt on jo niin suuret hyvyylet, niin et sinä sitä enää tarvitte?" Kauppa tuli, mutta se köyhä velii sai pitää sitä myllyä vielä heiniaikaan asti. Sillä aikaa se käytti palijo.

Kun sitte tuli se heiniaika, niin haki tuo toinen velii sen myllyn. Väki oli sitte heinäniitulla, ja isännän oli määrä komffojata väjelle suurus. Isännälle tuli kiirus suuruksen kans, ja siinä hällillensä tälläs myllyn pöydälle ja sano että: "Käy velliä ja silakkaa ja joutuun!" Voi vooi! Myllystä alako lykkeehän velliä ja silakkoita niin niin, oikeen plömmältä. Mutta se köy-

hä velii — vaikkei se enää köyhä ollu — ei sanonukkaa, ku myi myllyn, kuinka sen saa pilätteen käymästä. Nyt oli jo kaikki valit täynnä velliä ja toista aina tuli. Miesparka koitti sohoo myllyä lakkaan, mutta ei saanu millää. Velliä tuli. Rupes jo tulehen lattialle. Isännän täyty lähtiä pakoon. Se lähti juokseen köyhän velijensä työ. Velli tuli virtana peräs. Väki oli tien vieres niitulla; isäntä huusi juostessansa: Vaikka teillä nyt olis sata vattaa, niin pajekkaa Jumalan tähäle, taikka nyt hukutte suuruhveliini!" Ku se sitte peesi sen velijensä työ, sano se että: "Tule kiiruusti ottaan mylly pois, taikka nyt hukkuu koko maailma velliini!" Mies sai myllynsä takasi. Se rakenti talonsakki sitten niin komiaksi, että se vasta oliki komia, ja vuoraski palijailla kultalevuilla.

Se talo oli likellä merta, ja siitä kuluki merta myöte palijo laivoja sivutte, suolalaivoja. Merimiehet imehteli että: "Mikä se niin komeska talo juuri onkaa?" Ne saivat kuulla siitä myllystä, ja yksi merimies rupes tinkaahan sitä siltä mieheltä. Mies ei siitä niin suurin perustanu enää ja anto sen, ku merimies sano, että hän saisi silä suoloja käyttää, ettei tarvittisi niitä tuolta maailman eeristä

kahalia. Mutta mies ei nykkää sanonu, kuinka se pilätetään, eikä merimies sitä kerinny kysyynkään.

No kun merimies sai tän myllyn, lähti se kohta vähän elemmäksi, ettei juuri maalta nähty, ja tälläs sitte sen myllyn laivankannelle ja sano että: "Käy suoloja ja joutuun!" No suoloja rupes tuleen, niin että kropsi. Laiva oli pian täynnä suoloja, ja toisia tuli yhtä kyytiä. Mies koitti pilättee myllyä, mutta ei saanu. Suoloja tuli. Laiva rupes painuun pohojaan. Laiva uppos, ja mylly meni sinne sen kans meren pohojaan.

Sielä meren pohojas se mylly vielä jauhaa tänäki päivänä suolojansa, ja sen tähäle merivesi onki niin suolasta.

Parkano, Kuivasjärvi. Anton Kallioniemi VK 34:2. 1906. Kertoja Villehard Aaltonen, 29v. "Rikas veli ja köyhä veli."

ELSA LEPPÄNEN

AJATELMIA

Vie lapsi kirkkoon ja museoon. Alku uskon ja isänmaallisuuteen.

Pahimman järkytyksen kokee silloin kun ystävä muuttuu vihamieheksi.

Jos Sinä tunnet olevasi suuri, nouse vuorelle, katsele ympärillesi, etkä enää tunne olevasi suuri.

Siinä sitä työtä tarvitaan, kun johtajasta kesytetään työntekijä.

**Matkustittepä minne
tahansa, ota yhteys**

puh. 933-71 117

KAUPPAKATU 9, 39500 IKAALINEN

**Tilausmatkat tutuilla
Ikaalisten Auton
turistibusseilla.**

BUSSEISSA MM. SEURAAVIA MUKA-
VUUKSIA: KATTOKANAVAILMASTOIN-
TI, KAHVINKEITIN, WC, STEREOT,
ILMAJOUSITUS JA SÄÄDETTÄVÄT
ISTUINSUOJAT.

SOITTAKAA

933-60 434

933-6282

931,719 171

**Ikaalisten
Auto oy**

TOIVOTAMME KAIKILLE PARKANON JOULUN LUKIJOILLE
HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA!

RAUMA-REPOLA OY
PARKANON KONEPAJA

Edullinen ostopaikka MARIMEKON TRIKOOT SANELMAN VAAATEAITTA Parkano, puh. 2551	Joulun arvolahjat laajasta valikoimastamme. KELLO-, KULTA- ja SILMÄLASILIIKE E. SYRJÄNEN Parkano puh. 2181
Luotettava perusta kotikukille OK-multa. Nurmikolle ja istutuksille. TEHO-kasvuturve Myynti: SOK OSUUSKAUPAT SOKOS SMK-TURVETUOTETEHIDAS OSUUSKAUPAT	Suoritamme rakennusurakointia Parkanossa ja lähikunnissa. Myyimme rakentamiamme kerros- ja rivitalohuoneistoja RAKENNUSLIIKE VIITASALO KY 39700 Parkano puh. 933-1293 tai 2348
Valtuutettu Fiat-huoltokorjaamo HUOLTO MÄKIRANTA Puh. 2780 Alkuperäiset Fiat-varaosat	T:mi MANNINEN Parkano puh. 2030 Elektroniikan komponenttien tuonti ja tukkuliike
Kasvuturpeet, kukkamullat KRUUNUTURPEESTA Lauri Nieminen 39660 Lapinneva, Parkano Puh. 933-3503 Helsinki 90-2785688	MAALAUSLIIKE HANNU NUMMELA Puh. 1215
PARTURI-KAMPAAMO MÄKIRANTA Puh. 2459	RADIO- JA TV-HUOLTO S. HUUSKONEN PARKANO RADIO- JA TV-LAITTEIDEN KORJAUKSIA Puh. 2966
RIIPISEN KUKKAKAUPPA Puh. 2037, 2036	PARKANON KALUSTETUOTE O. Valnlonpää & P. Järvenmäki Keittiö- ym. kalusteita tilauksen mukaan puh. 2074
SEIJAN KUKKA Puh. 2786	Automaalaamo PEKKA RISTOLAINEN Parkano, puh. 2649

YLÄ-SATAKUNTA

Parkanon - Karvian - Kihniön paikallislehti

— JOKAISEEN KOTIIN —

KIRJAPAINOSSAMME

- KOHOPAINO
- VALOLATOMO • REPROKAMERA
- NYLOPRINT-KUVANVALMISTUS
- KONTTORIOFFSET ym.

TERVETULOA TUTUSTUMAAN

Parkanon Urheilutalo

NUORISON SUOSIMA
JYTÄPAIKKA

KAHVIO AVOINNA:

ARK. 9.00—22.00
SUN. 14.00—22.00

Ravintola Käenpiika
Grilli-Baari
Kolmosparkki

Kiittää kuluneesta
vuodesta ja toivottaa

**Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta**

EDULLINEN

**-KAUPPA
PARKANOSSA**

Tilavat pysäköintitilat

Valinta-Lehto

Parkano 2031
Jokiharju 2431

MATIN ASUSTE

Miesten ja
nuorisoasujen
erikoisliike

Parkano puh. 1353
M. Patokoski

KOLISTAJA OY

Puh. 2992

Kallioulouhintaa, hiekkapuhallusta ym.

**Parkanon fysikaalinen
hoitolaitos**

myös hierontaa

Parkano puh. 1228

**Parkanon
Sairaankuljetus**

Puh. 2020

A. VIITASALO & POJAT

**Suoritan putkialan asennus- ja
korjaustöitä.**

URAKOITSIJA

JORMA MYKRÄ

Puh. 3231

**INSINÖÖRITOIMISTO
HEIKKI HAVANKA**
Sapelikatu 1
39700 PARKANO puh. 2702

**-SEPPO
VIITASALO**

Linnankylä, puh. 3402

PARKANON-KIHNIÖN

OSUUSMEIJERI

Parkano

Puh. 2067

**Autonkorjaukset, maalaukset, varaosat ja
tarvikkeet**

AUTO-LAHTINEN OY

Puh. 2507

Pentin teollisuusalue 2 km keskustasta Karviantietä

PARKANON LISTA OY

39700 Parkano — Puh. 933-2811

**PARKANON KAUPUNGIN
ELINKEINOLAUTAKUNTA**

toivottaa kaikille parkanolaisille ja erityisesti
yrittäjille RAUHALLISTA JOULUA ja
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA.

JOULUNAJAN HERKUT:

Piparkakut, joulutortut, täytekakut
jne.
Leipoo puolestanne

**OJENNUKSEN
KOTILEIPOMO**

Puh. 1339 - 2893

Tee tästä lähtien

**SYP-
SOPIMUS
YHDYSPANKKI**

Ota suunnaksi TUTTU TAMMELA

- Saat halvalla korkealaatuisia kalusteita
- Edulliset maksuehdot
- Ilmaisen kotiinkuljetuksen

**PARKANON
HUONEKALULIIKE**

Puh. 2075

KIITÄMME ASIAKKAITAMME KULUNEESTA VUODESTA JA TOIVOTAMME

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

PARKANON JÄTEHUOLTO

Olavi Kaija puh. 2426

**EDULLINEN
OSTOPAIKKA
PARKANOSSA**

VALINTA-PIHLAJAVIITA

Puh. 2268

**Autovaraosat ja tarvikket
sopivasti eri merkkeihin**

PARKANON AUTOTARVIKE
Puh. 14 214

**ASA — PHILIPS
JOULUA**

**juhlistamaan
Pyörä ja Tv-huolto ky. puh. 2185**

**PARKANON
KESKUSTASSA
EDULLINEN MUODIKAS
NAISTEN,
NUORISON
JA LASTEN
PUKINELIIKE
KANKAMA**

Puh. 2676

PARKANON TB-HUOLTO A. ja J. KUIVANEN Puh. 2409	PARKANON TRAKTORI Fiat-autot Puh. 2471
RENGAS BETONI KY Puh. 2423 KORKEALAATUISET BETONITUOTTEET	Parkanon Sora ja Murske Oy Kont. 1241, 1264
VESIJOHTOLIIKE ESKO PAAVILAINEN Puh. 2175	LEHTOLAN BAARI suosittelemme maittavia ruokia ja hyvää kahvia. Puh. 2060
PUUSEPÄNLIKE VOITTO PAJUNEN Puh. 2254	V A P O Puh. 1313
Parkanon Kemiallinen ja Valkopesula puh. 2748	PARKANON KODINKONEHUOLTO Taisto Mansikkaviita Puh. 2460
LIISAN KIOSKI Puh. 2096	PARKANON PAPERI- JA KONTTORITARVIKE Puh. 2120
 Parkanon Kiinteistövalitys Oy-LKV 39700 Parkano.puh.933-2990	RAKENNUSPALVELU LAIHIA Puh. 2423 Suunnittelu • Rakentaminen ALAVUS-, EKO- TALO JA PUHALLUSVILLA EDUSTUS
PARTURI-KAMPAAMO Y L I N E N Pankkitori puh. 2546	PARKANON KUVAAMO Hyttisen liiketalo Puh. 2127

Parkanon Kumikorjaamo

Puh. 2149

Rengasalan erikoisliike Parkanossa

MONIVUOTINEN KOKEMUKSEMME
TAKAA TEILLE KORKEAN LAADUN
JA EDULLISET TUOTTEET.
KYSY KAUPPIAALTASI TAI
SUORAAN MEILTÄ

 HÄKLIN LEIPOMO
933/2009

TOIVOTAMME HYVÄÄ JOULUA ja ONNEA VUODELLE 1980

LÄMPIMIÄ TALVIASUJA SAAPUNUT,
RUNSAAT VALIKOIMAT.

Parkanon Muotiliike ja
Asuste

R. Janakka, Puh. 2087

★ FORD AUTOMYYNTI, VARAOSAT,
HUOLTO.

★ HONDA ja YAMAHA MOOTTORI-
PYÖRÄMYNTI, VARAOSAT, HUOLTO.

Parkano, puh. 2295, 2296

Muodikkaat
asukokonaisuudet

MUOTIKULMASTA

SILMÄLASIEN
ERIKOISLIIKE

Tule optikon näkö tarkastukseen.
Tarvittaessa varaamme ajan silmä-
lääkärin vastaanotolle.

PARKANO, Hyttisen liiketalo p. 14 144

TILAA SINÄKIN
PERHEEN
JOULUHERKUT
KAUPPIAALTASI
TAI SUORAAN
LEIPOMOSTAMME!

**PARKANON
KOTILEIPOMO**

A. KEIHÄNEN
Puh. 2400

JATKUVASTI
HALVALLA

hamsteri

VUORIJOKI puh. 14142
Avoinna ma—to 10—18
pe 10—19, la 9—14.

**PARKANON AUTO JA
PUU OY**

AUTOJÄRVENSIVU
Parkano, Puh. 2323 vaihde

Pohjois-Satakunnan
Kalkkipalvelu

Aito Sveitsiläinen MICROMA Quartz
rannekello
ASiantuntijaliikkeestä
KELLOLIKE HERRANEN
39700 Parkano puh. 2588

Aja edullisempaan, Tietysti
Parkonin
KALUSTE
PARKANO ☎ 2630
Teollisuusalue Karviantien varrella, 2 km keskustasta.

Puhtautta puolestanne
— kokolattiamattojen pesut
— sopimussivoukset
— kotisivoukset
— tekstiilihuonekalut, autojen istuimet
ym:t alaan kuuluvat

Soitto
Parkanon Siivouspalvelu Oy
Puh. 2642 ja sillä siisti

Parkanon Neule- ja Käsityö
Puh. 3508
Toivottaa asiakkailleen
Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta
Muistattehan meidän edulliset neuleet.

**Vain paras on
kyllin hyvää
joululahjaksi**

Perheen naisväelle

Uusia Husqvarna-ompelukoneita.
Vapaavarsiautomaatit alk. 1780,-.
Kaikki merkit vaihdossa mukavas-
ti käteisellä ja osamaksulla.
Varastossa yli 120 vaihto-ompelu-
konnen valikoima. Hyviä ja hal-
poja takuu vaihtokoneita.
Sähkökoneet alk. 200,-

Parkano—Karvia—Kihniö

Husqvarna

Piiriedustaja

Tuomo Helonen
Parkano, 2294

**TULE — TUTKI — TUTUSTU
VALITSE JA OSTA**

- TOYOTA ja PASSAP NEULEKONEIDEN EDUSTUS
- Erilaisia NEULEITA — myös mittatilaustyönä
- Erittäin hyvät valikoimat NEULELANKOJA
- Jatkuvasti ERILAISIA LANKATARJOUKSIA

PIPOJA JOKA PÄÄHÄN teemme myös oman
mallin mukaan.

Huom. OLEMME ERIKOISTUNEET MAINOSNEULEI-
DEN TEKEMISEEN.

**PARKANON KUTOMAKONE JA
LANKALIIKE**

L. Rauanmaa vanha Op:n talo, puh. 1355

PARKANON BETONI

Puh. 3525

Tule Joulu Kultainen

paras joulu
on kotimainen
lahjajoulu

valitse sinäkin
joululahjasi
osuuskaupasta

**PARKANON
OSUUSKAUPPA**

PARKANO • KIHNIÖ

Asuntosäästäjälle
varmistaa lainan
Kättä päälle -sopimus.

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

PARKANO

sähköllä
mukavammin

Leppäkosken Sähkö Oy

Rakennusliike

ERKKI HUHDANPÄÄ

Parkano — Puh. 2897, 1255

Parkanon Rakennustarvike

om. PEKKA SEPPÄLÄ

Parkano — Puh. 2696

Edullinen
asiantuntija
rakentajille

Kiitämme asiakkaitamme kuluneesta vuodesta
ja toivotamme

HYVÄÄ JOULUA SEKÄ
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA.

Aureskoski Oy

Porin Olut

edustusliike

PEKKA SÄÄLUOTO

Kankaanpään myyntikonttori

**HYVÄÄ JOULUA
JA
MENESTYSTÄ UUDELLA VUODELLA**

TOIVOO ASIAKKAILLEEN

HYTTISEN HALLI
PARKANO

KAUPPATALO HYTTINEN
JALASJÄRVI

T-MARKET HYTTINEN
JALASJÄRVI

MYYN TI-HALLI
KAUHAJOKI

Tule osuuspankin asiakkaaksi

Aikamme pankki

Voimakas

Turvallinen

Erilainen

Paikallinen

Poikkea omaan osuuspankkiisi —
Parkanon osuuspankkiin — kerromme
miehellenne lisää osuuspankista

Parkanon OSUUSPANKKI KYLLÄ

**HYVÄÄ JOULUA
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA**

Saab-huoltopiste

**Shell-huoltamo
Korpela**

Puh. 2290

**Ikaalisten-Parkanon
Puhelin Oy**

Puh. 6101

PARKANON JOULU 1979

SISÄLLYS

LUKIJALLE	Anja Markkola
SANA JOULUKSI	Toini Härmä
NÄIN TOIMII KAUPUNGINHALLITUS	Matti Tuomisaari
LÄHETYSKENTÄLTÄ: LAPSI "HYMYN MAASSA"	Seppo Tourunen ja perhe
PARKANON KASVOT 20-LUVULLA	Aaro Numminen
NÄIN SYNTYI MUSIIKKIOPISTOMME	Tuomas Hyytinen
PÄIVÄKIRJAA NUORISOSEURALAISTEN SAKSANMATKALTA	
PARTIO ELÄÄ	Kauko Volotinen
KARJALAISTEN TIE KAUKOLASTA PARKANOON	Ritva Kuivanen
KESÄ 1978	Salme Törmä
VANHA POLKU	Salme Törmä
VANHA AITTA	Erkki Kemppi
TERVANPOLTTOA PARKANOSSA 40-LUVULLA	Aarre Haapanen
MUISTOJA LAPSUURESTANI PARKANON AUREES	Aune Lehtisalo
KÖYDENTEKO	Elsa Leppänen
HYVÄ LAHAJA	Anni Havunen
MUISTELMIA NUORTEN AJANVIETOSTA 1930-LUVULLA	Irja Kuivanen
ANTTI LAITILA, VANHAN AJAN TERVASKANTO	Helena Luisenniemi
PAROONIMME LAPSUUTTA, NUORUUTTA JA KULTAISTA VANHUUTTA	Aaro Numminen
MIES JA RAAMIT	Erkki Kemppi
MEREN MORSIAMET	Salme Törmä
LAULU LAPSELLE	Salme Törmä
TERVEYSKESKUKSESSA	Oskari Voivati
PALUU	Erkki Kemppi
JOKAINEN VUOSI LAPSEN VUOSI	Anja Markkola
TUHKIMO NYKYAIKANA	Paula Toivanen
LAPSI ON KUKANVARSI	Tarja Nurminen
KOULUPÄIVÄ	Jouni Koski
AVOIMIEN OVIENTÄYTYSPÄIVÄ	Mika Juvela
KOTONA	Marika Kauraharju
PIKKU HIPPU	Jenni Santoo
HEI!	Anna-Mari Leponiemi
MINUN NIMENI ON MINNA	Minna Viinamäki
JOULUPOSSU KARKAA	Mari Mäkipää
LAPSEN VUOSI	Maarit Paulasalo
LASTEN ETUOIKEUS	Anne Luusalo
TAIKAMYLLY	Kansantarina
PIIRROKSET	Salme Törmä ja Elsa Leppänen

Joulurauhaa

ja menestyksekkäämpää
Uutta Vuotta kaikille
Parkanon Joulun
lukijoille toivottaa

PARKANON SÄÄSTÖPANKKI

PARKANO — KIHNIÖ

**KYLLÄ PARKANON GENTLEMANNIT
KESTÄÄ**

PARKANON JALKINE OY

**Tehdään
joulu
yhdessä**

TOIVOTAMME
JÄSEN- JA
ASIAKASKUNNALLEMME

Hyvää ja
Rauhallista Joulua !

MONIPUOLINEN
LAHJATAVARATALO

E SATAPIOHJA

**Tervetuloa kotoiseen
K-joulukauppaan!**

ELINTARVIKKEESTA

**PERINTEISET
JOULUHERKUT**

Joka päivä
REILUJA TARJOUKSIA

RAUTAHALLISTA

**NE KÄYTÄNNÖLLISET
KOVAT PAKETIT**

Usein reiluun
TARJOUSHINTAAN

**ASUSTE- KANGAS-
TALOUSTAVARA JA
KEMIKALIO**

**OIVA
LAHJAPAIKKA
KOKO PERHEELLE**

**ESSO ON
AUTOILIJAN
TAVARATALO**

Käytä hyväksesi
ESSON palvelut

**Hyvää Joulua
Kaikille!**

KIVINIEMI